

IRAKIN TILANNEKATSAUS MARRASKUUSSA 2017

Sisällys

1. Yleinen tilanne syksyllä 2017.....	1
2. Turvallisuustilanne.....	19
2.1. Väkivallan ilmenemismuodot ja voimakkuus	19
2.2. Konfliktin luonne ja osapuolet.....	20
2.2.1. Valtiolliset turvallisuusjoukot.....	20
2.2.2. Valtiota vastustavat ja muut aseelliset ryhmät	21
2.3. Siviilikuolemat ja loukkaantuneet.....	21
3. Turvallisuustilanne alueittain.....	22
4. Maan sisäisesti siirtymään joutuneet ja pakolaiset.....	44
5. Humanitaarinen tilanne.....	44
UNDP 28.6.2017. Rebuilding lives and neighbourhoods after conflict. Osoitteessa (30.11.2017): http://www.undp.org/content/undp/en/home/blog/2017/6/28/Housing-by-people-rebuilding-lives-and-neighbourhoods-after-conflict.html	64

Tässä katsauksessa käsitellään Irakin turvallisuusolosuhteita ja näihin vaikuttavia merkittävimpiä tapahtumia ja turvallisuusvälikohtauksia, joita Irakissa on sattunut marraskuun loppuun mennessä. Katsaus päivittää maatietopalvelun aiempaa vastaavaa selvitystä (Irakin tilanne toukokuussa 2017, 12.5.2017). Katsauksessa on käytetty eri julkisten lähteiden, kuten YK-tahojen ja toimittajien, raportointia, joka on ollut Maahanmuuttoviraston saatavissa katsauksen kirjoittamisajankohtana. Katsaus keskittyy Irakin turvallisuustilanteeseen; muita ajankohtaisia teemoja käsitellään muissa maatietopalvelun tuotteissa.

1. Yleinen tilanne syksyllä 2017

1.1. ISISin hallussa olevat alueet lähes vallattu

Irakin tilanteessa on tapahtunut jatkuvia ja merkittäviä muutoksia kesällä ja syksyllä 2017. Irakin asevoimien ja niitä tukevien militioiden voittokulku terroristijärjestö ISISiä vastaan on edennyt siten, että ISIS on marraskuun loppuun mennessä menettänyt kaikki hallinnassaan olleet kaupungit ja laajemmat alueet Irakissa. ISISin taistelijoita jahdataan vielä joillakin harvaan asutuilla syrjäseuduilla.

Irakin armeijaa ja poliisia tukevat PMU-joukot¹ ilmoittivat vallanneensa Nineven läänin Qayrawanin 25.5. Joukot etenivät Irakin ja Syyrian rajalle 29.5.² Nineven läänin Baajin kaupunki vallattiin 4.6.³

¹ PMU-joukkoihin (Hashd al-Shaabi, engl. Popular Mobilization Units/ Popular Mobilization Forces) kuuluu pääasiassa www.migri.fi

Irakin pääministeri Haider al-Abadi julisti 29.6. ISISin kalifaatin kaatuneen kun Irakin turvallisuusjoukot etenivät Mosulin kaupungin historialliselle Nurin moskeijalle Länsi-Mosulissa. ISIS oli räjäyttännyt valtaansa symbolisoineen moskeijan ja Hadban minareetin viikkoa aikaisemmin.⁴ Pääministeri ilmoitti Mosulin kaupungin vallatuksi 9.7.⁵

Irakin Syyrian vastainen Walidin raja-asema kerrottiin vapautetuksi ISISiltä 17.6. ja Jordanian vastainen Trebilin raja-asema avattiin 30.8.⁶ Pääministeri Abadi kertoi Tel Afarin kaupungin valtaamisesta Nineven läänissä 31.8.⁷

Anbarin läänin Akashatin kaupunki vallattiin ISISiltä 16.9. ja Anahin kaupunki 22.9.⁸ Salah al-Dinin läänissä Shirqatin piirikunta ja käytännössä Zab-joen pohjoispuoliset alueet vallattiin ISISiltä 24.9. mennessä.⁹ Pääministeri ilmoitti Kirkukin läänin Hawijan ja Daquqin piirikuntien valtaamisesta 10.10.¹⁰

Pääministeri Abadi ilmoitti Anbarin läänin Qaimin kaupungin vapauttamisesta 3.11.¹¹ Viimeinen ISISin hallussa ollut Irakin kaupunki Rawa ilmoitettiin vapautetuksi 17.11. jolloin kaupungissa nostettiin Irakin lippu ISISin lipun tilalle.¹²

YK:n turvallisuusneuvosto on onnitellut Irakia merkittävistä voitoista ISISiä vastaan. Samalla YK on arvioinut että Irakin turvallisuustilanne pysyy epävakaana.¹³ Foreign Policy-aikakauslehden mukaan pääministeri Abadin aikana turvallisuustilanne on selvästi parantunut eri puolilla maata ISISiä vastaan saavutettujen voittojen myötä.¹⁴ Stratfor-tutkimuslaitoksen mukaan Irakin turvallisuustilanne on selkeästi parantunut, mutta on vielä haavoittuvainen.¹⁵

ISIS on siirtynyt alueiden hallinnasta takaisin sellaiseen terrorismiin ja maanalaiseen kapinallistoimintaan joka oli sille tunnusmerkillistä ennen vuotta 2014.¹⁶ ISISin vielä elossa ja vapaalla jalalla olevat taistelijat ovat paenneet menettämiltään alueilta erämaihin tai sulautuneet vaivihkaa takaisin kaupunkien ja kylien asukkaiden joukkoon. ISISiä yritetään paraikaa puhdistaa esim. Anbarin läänissä Eufrat-joen pohjoispuolella erämaasta, joka ulottuu Nineven ja Salah al-Dinin läänien rajoille.¹⁷

1.2. Kurdien kansanäänestys ja kiistelyjen alueiden valtaaminen kurdijoukoilta

- Irakin kurdien kansanäänestys 25.9.

shiiamilitioita, sekä muiden kansanryhmien kuten sunniarabiien, kristittyjen ja turkmeenien joukkoja. Joukot laillistettiin marraskuussa 2016. PMU-militiat ottaneet osaa alueiden valtaamiseen sekä ISISiltä että taannoin kurdijoukoilta ns. kiistellyillä alueilla.

² Iraqi News 25.5.2017 (a); UN Security Council 11.7.2017, s. 1.

³ Reuters 4.6.2017.

⁴ Helsingin Sanomat 1.7.2017, AI Monitor 10.7.2017.

⁵ UN Security Council 11.7.2017, s. 1.

⁶ UN Security Council 11.7.2017, s. 1, Stratfor 30.8.2017.

⁷ UN Security Council 19.10.2017, s. 5.

⁸ UN Security Council 19.10.2017, s. 5.

⁹ UN Security Council 19.10.2017, s. 5.

¹⁰ UN Security Council 19.10.2017, s. 5.

¹¹ The New Arab 3.11.2017.

¹² CNN 17.11.2017.

¹³ UN Security Council 11.7.2017, s. 14.

¹⁴ Foreign Policy 16.10.2017.

¹⁵ Stratfor 15.8.2017.

¹⁶ Knights, Michael 16.8.2017.

¹⁷ AI Monitor 12.11.2017 (a).

Enemmistö Irakin Kurdistanin parlamentissa edustetuista poliittisista puolueista päätti 7.6. järjestää Irakin Kurdistanin itsenäisyyttä koskevan kansanäänestyksen 25.9.¹⁸ Sitä varten päätettiin myös kutsua kokoon Irakin Kurdistanin parlamentti. Parlamentin toiminta oli ollut keskeytyksissä lokakuusta 2015 lähtien.¹⁹

Yhtenä Irakin ns. kiisteltyä alueena pidetyn Kirkukin läänin kuvernööri Najmaldin Karim ilmoitti 7.6. että kansanäänestys pidettäisiin myös Kirkukissa. Irakin Kurdistanin presidentti Masud Barzani antoi 8.6. määräyksen 106/2017 teknisistä toimita kansanäänestyksen järjestämiseksi. Irakin turkmeenien ITF-puolue kertoi vastustavansa kansanäänestystä²⁰. Irakin parlamentin delegaatio lähetti 15.6. YK:n tuella kurdihallinnolle kirjeen, jossa kansanäänestystä vastustettiin.²¹

Pääministeri Abadi ilmoitti 13.6. että hän kunnioittaa kaikkien Irakin läänien pyrkimyksiä, mutta että aika ei ollut oikea kurdien kansanäänestykselle Irakin sisäisen tilanteen ja ulkomaisten reaktioiden vuoksi.²² Iranin korkein uskonnollinen johtaja suurajatollah Ali Khamenei kertoi 20.6. Teheranissa vierailleelle Irakin pääministeri Abadille ettei hyväksynyt Irakin Kurdistanin kansanäänestystä.²³

Kansanäänestystä varten perustettu, presidentti Barzanin johtama komitea²⁴ kuitenkin eteni kansanäänestyksen järjestämisessä.²⁵ Irakin Kurdistanin vaalikomissio ilmoitti 12.6. perustavansa noin kuudelle miljoonalle äänestäjälle 12 000 äänestyspaikkaa, joista osa sijaitisi kiistellyillä alueilla.²⁶ YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMI ilmoitti 14.6. ettei se ole tekemisissä kansanäänestyksen kanssa.²⁷ Kansainväliset toimijat kuten Saksa, Iran, Venäjä, Yhdysvallat, Turkki ja EU kertoivat tukevansa Irakin yhtenäisyyttä ja kehottivat irakilaisia sopimaan asiat neuvotteluteitse.²⁸

Turkki ja Iran ovat vastustaneet kansanäänestystä ehkäistäkseen omien kurdivähemmistöjensä autonomiapyrkimyksiä. Kansanäänestyksestä voisi olla haittaa myös Iranin pyrkimykselle luoda Irakin yli Syyrian kautta Välimerelle asti ulottuva shiia-akseli. Lisäksi arveltiin että menestyksellisen kansanäänestyksen myötä Irakin sunnitkin olisivat saattaneet pyrkiä perustamaan oman autonomisen alueensa.²⁹

Irakin pääministeri Abadi informoi 18.7. Kirkukin maakuntaneuvostoa ettei kansanäänestystä voida pitää Kirkukissa koska kiisteltujen alueiden asemaa ja hallintoa koskevaa perustuslain 140 artiklaa ei ollut vielä implementoitu. Kirkukin maakuntaneuvosto päätti kuitenkin 29.8. että Kirkukin lääni tulisi osallistumaan kansanäänestykseen. Moni maakuntaneuvoston turkmeeni- ja arabiedustaja boikotoi kokousta.³⁰

¹⁸ Gorran-puolue ja islamilainen KIG- puolue boikotoivat kokousta, jossa päätös tehtiin. Kyseisten puolueiden mielestä päätös olisi voitu tehdä vain Irakin Kurdistanin parlamentin toimesta. (Ibid. s. 3)

¹⁹ UN Security Council 11.7.2017, s. 2.

²⁰ Turkmeenit jakoutuivat kansanäänestyksen suhteen, samoin kuin muut kiistellyillä alueilla asuvat vähemmistöt. Shiaturkmeenit olivat pitkälti kansanäänestystä vastaan. Tuhannet turkmeenit olivat liittyneet Irakin hallituksen rinnalla taisteleviin PMU-joukkoihin. Osa turkmeeneista taas oli kansanäänestyksen kannalla. Kirkukissa moni turkmeeni pelkäsi turkmeenialueiden pirstoutumista eri leireihin kansanäänestyksen myötä ja autonomista turkmeenialuetta koskevien haaveiden hautautumista. (Reuters 17.9.2017)

²¹ UN Security Council 11.7.2017, s. 3.

²² UN Security Council 11.7.2017, s. 3.

²³ Al Monitor 22.6.2017.

²⁴ The High Committee on the Referendum.

²⁵ UN Security Council 11.7.2017, s. 3.

²⁶ Vaalitoimistoja perustettiin muun muassa Diyalan läänin Khanaqinissa, Nineven läänin Sheikhanissa, Salah al-Dinin läänin Tuz Khurmatussa, Kirkukin kaupungissa ja muualla Kirkukin läänissä. (UN Security Council 19.10.2017, s. 9)

²⁷ UN Security Council 11.7.2017, s. 3.

²⁸ UN Security Council 11.7.2017, s. 4.

²⁹ The Washington Institute for Near East Policy 22.9.2017.

³⁰ UN Security Council 19.10.2017, s. 2.

PMU-joukkoihin kuuluva Imaami Alin Prikaati ja Badrin organisaatiota johtava Hadi al-Amiri uhkasivat syyskuun alussa hyökkäyksellä Kirkukiin jos se yritetään liittää Irakin Kurdistaniin. Kurdien kerrottiin lisänneen joukkojaan Kirkukin alueella.³¹ Irakin parlamentti äänesti kansanäänestystä tukeneen Kirkukin kuvernöörin Najmaldin Karimin erottamisesta 14.9. Kuvernööri ja Irakin Kurdistanin edustajat torjuivat päätöksen.³²

Irakin parlamentti äänesti 12.9. kurdien kansanäänestyksen perustuslain vastaiseksi. Kurdiallianssia edustavat kansanedustajat boikotoivat äänestystä.³³ Irakin Kurdistanin parlamentti piti ensimmäisen istuntonsa lokakuun 2015 jälkeen 15.9. ja määräsi Irakin Kurdistanin vaalikomission järjestämään kansanäänestyksen. Gorran-puolue ja islamilainen puolue KIG boikotoivat istuntoa.³⁴ Irakin Kurdistanin valtuutuspuolue KDP:n edustaja myönsi heinäkuussa, että kansanäänestyksen kannattajien enemmistö oli liitoksissa KDP-puolueeseen.³⁵

Irakin liittovaltion korkein oikeus määräsi 18.9. kansanäänestyksen lykkäämisestä kunnes se olisi tehnyt päätöksen kansanäänestyksen laillisuudesta. Irakin Kurdistanin presidentti Barzani ilmoitti kuitenkin 22.9. että kansanäänestystä oli liian myöhäistä lykätä.³⁶

Kurdien kansanäänestys pidettiin 25.9. Irakin Kurdistanissa ja sen läheisillä kiistellyillä alueilla. Kaikki Irakin Kurdistanin puolueet hyväksyivät äänestyksen paitsi Gorran, joka kehotti kannattajiaan tekemään oman ratkaisunsa kansanäänestyksen suhteen. Irakin Kurdistanin presidentti Barzani julkaisi 26.9. lausunnon, jonka mukaan kansanäänestys ei sinällään vielä tarkoittanut itsenäisyyttä tai rajojen siirtämistä ja ilmaisi valmiutensa neuvotteluihin Bagdadin kanssa. Barzani ja muut kurdipäätäjät toistivat myöhemmin useaan otteeseen tätä viestiä. Irakin Kurdistanin vaalikomissio ilmoitti 27.9. että kansanäänestykseen osallistui 3 085 935 äänestäjää, ja että 92,73 % äänestäjistä kannatti itsenäisyyttä.³⁷

- Sanktiot Irakin Kurdistania vastaan

Irakin hallitus ryhtyi heti kansanäänestyksen jälkeen Irakin Kurdistanin vastaisiin toimiin. Hallitus määräsi keskeytettäväksi kaikki ei-humanitaariset lennot Erbilin ja Suleimanian lentokentille 29.9. alkaen. Irakin raja- ja ilmailuviranomaisia käskettiin ottamaan Irakin Kurdistanin lentokentät ja rajanylityspisteet haltuunsa. Irakin pääministeri Abadi julisti kansanäänestyksen laittomaksi ja perustuslain vastaiseksi.³⁸

Irakin parlamentti julisti kansanäänestyksen perustuslain vastaiseksi 27.9. ja hylkäsi sen tulokset. parlamentti teki myös päätöksen Irakin Kurdistanin vastaisista toimista ja vaati pääministeriä toimiin Irakin yhtenäisyyden säilyttämiseksi. Parlamentti vaati Irakin joukkoja ottamaan takaisin haltuunsa ne alueet, joita ne olivat hallinneet ennen vuotta 2014, jolloin ISIS valtasi alueita Keski-Irakissa. Parlamentti pyysi Irakin turvallisuusjoukkoja ottamaan haltuunsa myös Kirkukin läänissä ja muilla kiistellyillä alueilla sijaitsevat öljykentät. Irakin Kurdistan torjui Irakin parlamentin päätöksen ja ilmoitti pitävänsä päätöstä kollektiivisena rangaistuksena kurdväestöä kohtaan.³⁹

Shiiojen uskonnollinen johtaja, suurajatollah Ali al-Sistani kehotti 29.9. Bagdadia ja Erbilä⁴⁰ noudattamaan toimissaan perustuslakia.⁴¹ Pääministeri Abadi ilmoitti 30.9. että Irakin hallitus ylläpitää kurdien yhtäläiset oikeudet ja väitti että parlamentin päätöksen takana olisi ollut ihmisten

³¹ Al Monitor 14.9.2017.

³² Rudaw 29.8.2017; UN Security Council 19.10.2017, s. 2.

³³ UN Security Council 19.10.2017, s. 3.

³⁴ UN Security Council 19.10.2017, s. 4.

³⁵ Niqash 5.7.2017.

³⁶ UN Security Council 19.10.2017, s. 3.

³⁷ UN Security Council 19.10.2017, s. 1, 3.

³⁸ UN Security Council 19.10.2017, s. 2.

³⁹ UN Security Council 19.10.2017, s. 2.

⁴⁰ Irakin Kurdistanin pääkaupunki.

⁴¹ UN Security Council 19.10.2017, s. 3.

ja kauppatavaran laittoman liikkumisen estäminen. Kansainväliset toimijat ilmaisivat tukeaan Irakin yhtenäisyydelle ja kehottivat irakilaisia rauhanomaisiin neuvotteluihin perustuslain hengessä.⁴² Irakin pääministeri Abadi kertoi Ranskan vierailullaan lokakuun alussa, että Irak on valmis Kirkukin yhteishallintoon kurdien kanssa, mutta keskushallintojohtoisesti.⁴³

- Kirkukin ja muiden kiistellyiden alueiden valtaus lokakuussa

Jo ennen kurdien kansanäänestystä ennustettiin, että ISISin vastaisten joukkojen liittouma alkaisi rakoilla ISISin kaatumisen jälkeen. Irakin hallituksen ja kurdijoukkojen pelättiin ajautuvan napit vastakkain hallituksen joukkojen halutessa ottaa haltuunsa kiistellyjä alueita.⁴⁴ Näin tapahtuikin jo heti kurdien kansanäänestyksen jälkeen.

Toukokuussa raportoitiin, että PMU-joukot olivat perustaneet paikallisista vähemmistöistä keskushallinnolle myönteisiä joukkoja kiistellyillä alueilla. Lähi-Itä-analyitikko Michael Knights mainitsi tällaisiksi alueiksi Nineven läänin Mosulin, Sinjarin ja Nineven alangon, Salah al-Dinin läänin Tuz Khurmatun, Kirkukin läänin Daquqin ja Diyalan läänin Khanaqinin. Alueille oli perustettu muun muassa jesidien, turkmeenien, kristittyjen ja shabakien PMU-joukkoja.⁴⁵

Irakin pääministeri Abadi ilmoitti 23.5. että kurdijoukot voivat edelleen pitää hallussaan sellaisia Nineven läänin alueita, jotka olivat heidän hallussaan ennen lokakuuta 2016 alkanutta Mosulin valtausoperaatiota. Irakin Kurdistanin presidentti Masud Barzani varoitti 30.5., etteivät muut joukot saa tunkeutua kurdien ennen vuotta 2014 hallussaan pitämille kiistellyille alueille.⁴⁶ Irakin energiainstituutin johtaja Luay al-Khatteeb sanoi elokuussa Al Monitor-verkkolehdele, että Irakin hallitus tulisi vaatimaan takaisin Kirkukin läänin öljykenttiä sen jälkeen kun Mosul ja Hawija olisi vallattu ISISiltä.⁴⁷

Kurdien kansanäänestyksen seurauksena Irakin hallituksen joukot ja niitä tukevat PMU-militiat ryhtyivät valtaamaan kiistellyjä alueita kurdijoukoilta lokakuun puolivälissä. PMU-joukkoihin kuuluva Asa'ib Ahl al-Haq militia hyökkäsi Salah al-Dinin läänin Tuz Khurmatussa PUK-joukkojen päämajaan 13.10.⁴⁸

Ennen joukkojen Kirkukiin etenemistä käytiin neuvotteluita Bagdadin ja Erbilin välillä. Irakin kurditaustainen presidentti Fuad Masum matkusti 14.10. Suleimaniaan tapaamaan Irakin Kurdistanin edustajia.⁴⁹ Irakin Kurdistanin johto tapasi Bagdadin edustajia Suleimanian läänin Dukanissa 15.10.⁵⁰

PMU-joukkoihin kuuluvan Kata'ib Hezbollahin komentajan Abu Mahdi al-Muhandisin ja Badrin organisaation komentajan Hadi al-Amirin väitettiin tavanneen kurdikenraaleita 15.10. Iranin vallankumouskaartien edustajan Haj Ali Egbalpourin kanssa. Heidän väitettiin antaneen kurdijoukoille uhkavaatimuksen luovuttaa Kirkuk hallituksen joukoille rauhanomaisesti. Kurdit olisivat tästä kieltäytyneet.⁵¹

⁴² UN Security Council 19.10.2017, s. 2.

⁴³ The Guardian 5.10.2017.

⁴⁴ Esim. Cockburn, Patrick 3.3.2017.

⁴⁵ Knights, Michael 31.5.2017.

⁴⁶ UN Security Council 11.7.2017, s. 2.

⁴⁷ Al Monitor 9.6.2017 (a).

⁴⁸ ISW 16.10.2017.

⁴⁹ ISW 16.10.2017.

⁵⁰ Middle East Eye 16.10.2017 (b), Al Monitor 25.10.2017 (b).

⁵¹ Al Monitor 17.10.2017 (a).

Irakin joukot ottivat Kirkukin kaupungin haltuunsa 16.-17.10. Joukot koostuivat muun muassa terrorisminvastaisista joukoista (CTS), ERD-erikoisjoukoista, Irakin armeijan 9. divisioonasta ja federaatiopoliisin joukoista.⁵² ISW:n mukaan Kirkukin läänin valtaukseseen osallistui ainakin Kirkukin kaupungin eteläpuolella myös PMU-joukkoja, ml. Badrin organisaation turkmeeneista koostuva 16. prikaati ja Asa'ib Ahl al-Haqin 41., 42. ja 43. prikaatit.⁵³

- Tapahtumat Etelä-Kirkukissa 16.10.

Kurdikomentaja Wasta Rasoulin johtaman 70. prikaatin joukkojen kerrottiin ottaneen yhteen Kirkukin kaupungin eteläpuolella Tazassa Kirkukin kaupunkia kohti etenevien Irakin armeijan ja PMU-joukkojen kanssa. Kurdit joutuivat peräytymään hallituksen joukon ylivoiman vuoksi.⁵⁴ PMU-joukot ottivat yhteen kurdijoukkojen kanssa Bashirissa, Tal al-Wardissa, Mullah Abdullahissa ja Maktab Khalidissa edetessään kohti Kirkukin kaupunkia. Kurdijoukot perääntyivät.⁵⁵

Tuz Khurmatusta raportoitiin PMU-joukkojen aseisiin kohdistunutta tulitusta.⁵⁶ Satojen kurdien kerrottiin paenneen Tuz Khurmatusta.⁵⁷ Kurdikenraali Bahzad Ahmed väitti että Irakin hallituksen joukot olivat polttaneet monia taloja ja surmanneet ihmisiä Salah al-Dinin Tuz Khurmatun alueella ja Kirkukin läänin eteläisellä Daquqin alueella edetessään kohti Kirkukin kaupunkia.⁵⁸

Amnesty International raportoi myöhemmin, että Irakin hallituksen joukkojen ja niitä tukevien PMU-joukkojen ja kurdijoukkojen välillä oli 16.10. tulitaistelu, josta syystä siviilejä pakeni kodeistaan. Ainakin 11 siviiliä sai surmansa. Satoja asuntoja ja kauppiaita ryöstettiin ja syytettiin tuleen nähtävästi kurdikaupunginosia vastaan kohdistetussa operaatiossa. Jumhuriyan ja Hay Jamilan kurdikaupunginosat kärsivät vakavia vaurioita. Myös Jumhuriyan alueen tori poltettiin. Uhrit syyttivät väkivaltaisuuksista Irakin armeijaa, PMU-joukkoja, sekä turkmeenitaistelijoita ja -siviilejä.⁵⁹

- Tapahtumat Kirkukin kaupungissa ja öljykentillä 16.10.

Irakin hallituksen joukot ottivat Kirkukin lentokentän ja K1-lentotukikohdan haltuunsa⁶⁰ Joukot ottivat haltuunsa myös Northern Oil Company (NOC)-öljy-yhtiön ja Northern Gas Company (NGC)-kaasuyhtiön päämajat 16.10.⁶¹

Joidenkin PUK-puolueen alaisten peshmergajoukkojen kerrottiin sallivan Irakin hallituksen joukkojen etenemisen Kirkukiin, ja niiden väitettiin tehneen sopimuksen hallituksen joukkojen kanssa KDP-puolueen aseman heikentämiseksi.⁶² Irakin PMU-joukot kiittelivät PUK:ta siitä että sen joukot eivät olleet tehneet vastarintaa hallituksen joukoille, vaikkakin Irakin Kurdistanin varapresidentti Kosrat Rasulin PUK- joukot tekivät vastarintaa Kirkukia kohti eteneviä joukkoja vastaan.⁶³ PKK-järjestön sissien kerrottiin taistelevan Kirkukin kaupungin luoteiseen Arafa-kaupunginosaan pyrkineitä PMU-joukkoja vastaan.⁶⁴

⁵² Middle East Eye 16.10.2017 (b).

⁵³ ISW 16.10.2017.

⁵⁴ Niqash 19.10.2017.

⁵⁵ Niqash 19.10.2017.

⁵⁶ CBS/AP 16.10.2017.

⁵⁷ Rudaw 19.10.2017 (b).

⁵⁸ Middle East Eye 16.10.2017 (b).

⁵⁹ Amnesty International 24.10.2017.

⁶⁰ FDD's Long War Journal 16.10.2017.

⁶¹ FDD's Long War Journal 16.10.2017; Knights, Michael 16.10.2017.

⁶² FDD's Long War Journal 16.10.2017.

⁶³ FDD's Long War Journal 16.10.2017, Stratfor 16.10.2017.

⁶⁴ ANF 16.10.2017. PKK:n joukot kertoivat taistelleensa PMU-joukkoja vastaan aamuyöhön 17.10. saakka. Huomattuaan muiden kurdijoukkojen vetäytyvän Kirkukista ne olivat tehneet samoin. (ANF 18.10.2017 (b))

Pääministeri Abadin toimiston mukaan PMU-joukkoja oli käsketty pysymään Kirkukin kaupungin ulkopuolella. Abadi kertoi komentaneensa hallituksen joukkoja jakamaan Kirkukin turvallisuusvastuun Kirkukin asukkaiden ja peshmergan kanssa.⁶⁵

Irakin hallituksen joukot ottivat Bai Hassanin ja Avanan öljykentät haltuunsa. Nämä kentät olivat aikaisemmin kurdien valtapuolue KDP:n hallussa.⁶⁶ KDP-puolueen alaisten peshmergajoukkojen kerrottiin vetäytyneen alueelta ilman vastarintaa.⁶⁷ Myös Kirkukin kaupungin kupeessa oleva Baba Gurgurin öljykenttä vallattiin.⁶⁸ Irakin hallituksen joukot etenivät kohti Dibisin alueen öljykenttiä Luoteis-Kirkukissa⁶⁹

Iranin kerrottiin sulkeneen kolme rajanylityspistettään Irakin kurdialueen vastaisella rajalla 15.10.⁷⁰ Irakin hallitus kertoi, että Iranin vallankumouskaartien komentaja Qassem Soleimani toimi PMU-joukkojen neuvonantajana Kirkukin valtausoperaatiossa.⁷¹ Iranin hallitus kiisti että sen joukot olisivat ottaneet osaa Kirkukin valtaukseseen.⁷²

Irakin Kurdistanin presidentti Masud Barzanin kerrottiin näyttäneen kurdijoukoille vihreätä valoa taistelemiselle hallituksen joukkoja vastaan.⁷³ Kurdialueen pääministeri Nechirvan Barzani syytti joitakin PUK-puolueen tahoja petoksesta kurdiyhteisöä vastaan.⁷⁴ Talabanin perheen johtama PUK-puolueen faktio olikin edeltävinä viikkoina pyrkinyt lähempään yhteistyöhön Bagdadin kanssa.⁷⁵ Bafel Talabanin joukkojen kerrottiin vetäytyneen asemistaan ilman taistelua hallituksen joukkoja vastaan.⁷⁶ KDP:n syyttämään PUK:n faktioon kuuluvat edesmenneen Irakin presidentin Jalal Talabanin vaimo Hero, heidän poikansa Bafel ja presidentin veljenpojat Lahur ja Araz Talabani.⁷⁷ Lahur Talabani taas syytti KDP:läistä presidentti Barzania huonosti suunnitellusta kansanäänestyksestä.⁷⁸

Kurdijoukot ja siviilit pakenivat Kirkukista kohti Erbiliä ja Suleimaniaa.⁷⁹ Kurdisiviilit syyttivät poliittisia puolueitaan Kirkukin kohtalosta.⁸⁰ Irakin terrorisminvastaiset joukot (CTS) ottivat haltuunsa Kirkukin läänin virastotalon.⁸¹ Irakin hallituksen joukkoja nähtiin kaupungista poistuneen Kirkukin kuvernöörin Najmaldin Karimin toimistossa.⁸²

Pääministeri Abadi julisti kurdien kansanäänestyksen ja sen tuloksien kuuluvan historiaan.⁸³ Abadi ilmoitti edelleen, että hän tulee palauttamaan liittovaltion joukot valtaan koko Irakissa, myös Irakin Kurdistanissa.⁸⁴ Yhdysvallat ilmoitti ettei se valitse puolia Kirkukin tilanteessa.⁸⁵

⁶⁵ CBS/AP 16.10.2017.

⁶⁶ Middle East Eye 16.10.2017 (a).

⁶⁷ Al Monitor 20.10.2017 (a).

⁶⁸ Stratfor 16.10.2017.

⁶⁹ Knights, Michael 16.10.2017

⁷⁰ CBS/AP 16.10.2017.

⁷¹ allgemeiner.com 16.10.2017.

⁷² Al Monitor 17.10.2017 (b).

⁷³ blogi The Daily Beast 16.10.2017.

⁷⁴ blogi The Daily Beast 16.10.2017.

⁷⁵ Stratfor 16.10.2017.

⁷⁶ Arab News 17.10.2017.

⁷⁷ Al Monitor 20.10.2017 (a).

⁷⁸ Al Monitor 20.10.2017 (a).

⁷⁹ blogi The Daily Beast 16.10.2017.

⁸⁰ Al Monitor 17.10.2017 (a).

⁸¹ Middle East Eye 16.10.2017 (a).

⁸² BBC 16.10.2017.

⁸³ Rudaw 16.10.2017.

⁸⁴ Rudaw 16.10.2017.

⁸⁵ Middle East Eye 16.10.2017 (a).

PMU-joukkojen johtajat, Kata'ib Hezbollahin johtavaksi arveltu Abu Mahdi al-Muhandis ja Badrin organisaation johtaja Hadi al-Amiri olivat näkyvästi läsnä, kun Kirkukin maakuntahallinnon rakennuksen kurdilippu laskettiin ja Irakin lippu nostettiin sen tilalle.⁸⁶ Kirkukin arabien ja turkmeenien keskuudessa juhlittiin hallituksen joukkojen otettua Kirkukin haltuunsa.⁸⁷

Irakin hallitus ilmoitti, että kaikesta väkivallasta, joka tapahtuu kun liittovaltion hallintoa palautetaan Kirkukin läänin, tullaan syyttämään Kirkukin ja Erbilin viranomaisia.⁸⁸ Irakin Kurdistanin presidentti Masud Barzani julisti, ettei vallan vaihtuminen Kirkukissa kurdeilta hallituksen joukoille tarkoittanut kurdien itsenäisyysunelman loppua. Kurdit valittivat jääneensä ilman tukea, vaikka olivat tehneet merkittäviä uhrauksia taistelussa ISISiä vastaan.⁸⁹

- Tapahtumat kiistellyillä alueilla 17.-18.10.

Kurdien kerrottiin vetäytyneen Nineven läänin Bashiqasta, Sinjarista ja Sinunesta. PUK-joukot vetäytyivät Diyalan läänin Khanaqinista, Jalawlasta ja Qara Tappasta.⁹⁰ Pääministeri Abadi sanoi että Kirkukin ja Irakin Kurdistanin asukkaiden turvallisuudesta pidettäisiin huolta. Hänen avustajansa sanoi, että Irakin hallituksen joukkojen tavoitteena oli vallata kaikki kiistellyt alueet.⁹¹

Kurdimediat kertoivat 18.10., että Irakin joukkoihin liitoksissa olevat militiat tekivät kotitarkastuksia ovelta ovelle Kirkukin kurdikaupunginosissa kuten Rahimawassa, Kurdistanissa ja Panja Alissa. Militioiden väitettiin varastelevan koruja ja muita arvotavaroita kurdien taloista. Militiat olivat myös perustaneet kaduille tarkastuspisteitä, joilla tarkistettiin ihmisten poliittinen tausta ja mahdolliset liitokset kurdipuolueisiin KDP:hen ja PUK:hon.⁹² Poliisipäällikkö Khatab Omran kiisti että kurdien taloja olisi ryöstelty Kirkukissa mutta myönsi että joitakin sotilasunivormuihin pukeutuneita henkilöitä oli pidätetty.⁹³

Kirkukin maakuntaneuvoston jäsenen Mohammad Kamalin mukaan Kirkukissa ryöstettiin ja poltettiin erityisesti kurdien KDP- puolueen jäsenten taloja. Hän kertoi että esimerkiksi hänen oma talonsa, turkmeenipuolue TPP:n⁹⁴ johtajan Irfan Kirkuklin ja KDP-puolueen Kirkukin osaston päällikön Aram Ahmad Maman talot oli ryöstetty.⁹⁵ Myös Irfan Kirkuklin mukaan TTP:n toimisto oli ryöstetty. Hänen mukaansa syylliset olisivat olleet PMU-joukkoihin kuuluvan Asa'ib Ahl al-Haqin militian jäseniä.⁹⁶ PUK:n Kirkukin päämaja sytytettiin kurdien mukaan tuleen.⁹⁷ Irakin Kurdistanin marttyyri- ja Anfal-asioiden ministeriön toimitalo Kirkukissa poltettiin.⁹⁸

Irakin hallituksen operaatiokeskus kertoi 18.10., että parikymmentä kilometriä Kirkukin kaupungista länteen sijaitsevat Multaqan alue ja Khabbazin öljykenttä olivat sen joukkojen hallussa.⁹⁹ Nineven läänissä myös Mosulin pato oli otettu haltuun.¹⁰⁰ Kirkukissa ja Diyalan Khanaqinissa oli mielenosoituksia PMU-joukkoja vastaan.¹⁰¹

⁸⁶ Foreign Policy 18.10.2017.

⁸⁷ The New York Times 16.10.2017.

⁸⁸ Irakin hallituksen twitter- viesti 16.10.2010, jossa julistus "Update on the Redeployment of Iraqi Security Forces to federal Installation in Kirkuk Province."

⁸⁹ The Guardian 17.10.2017.

⁹⁰ The Guardian 17.10.2017, Arab News 17.10.2017.

⁹¹ Arab news 17.10.2017.

⁹² Basnews 18.10.2017 (b), Rudaw 18.10.2017 (a).

⁹³ Kirkuk Now 18.10.2017.

⁹⁴ Turkmen People's Party.

⁹⁵ Basnews 18.10.2017 (c).

⁹⁶ Middle East Eye 18.10.2017.

⁹⁷ ANF 18.10.2017 (a).

⁹⁸ Middle East Eye 18.10.2017.

⁹⁹ Middle East Eye 18.10.2017.

¹⁰⁰ Middle East Eye 18.10.2017.

¹⁰¹ ISW 20.10.2017 (b).

Uutisointi kertoi myös PMU-joukkojen vanhoillisesta luonteesta. KDP-puolueen kirkukilaisen edustajan mukaan uskonnollisesti konservatiiviset PMU-joukot polttivat Plaza Structure- nimisen rakennuksen Kirkukissa, koska sen tiloissa oli naisille tarkoitettu kuntokeskus uima-altaineen.¹⁰²

YK:n mukaan 62 000 ihmistä oli paennut Kirkukin kaupungista. Ihmisiä palasi jo kaupunkiin.¹⁰³ Kirkukin tilanne oli 18.10. yleensä ottaen rauhallinen. Pääministeri Abadin mukaan terrorisminvastaiset joukot (CTS) ja paikallispoliisi olivat vastuussa järjestyksenpidosta, ja hän oli pyytänyt muita joukkoja poistumaan kaupungista.¹⁰⁴ PMU-joukkoihin kuuluvat shiimilitiat tunnustivat kuitenkin olevansa kaupungissa.¹⁰⁵ PMU-joukkojen väitettiin siepanneen sunnalaisia uskonoppineita Kirkukissa. Yksi siepatuista olisi ollut Sahaba-moskeijan saarnaaja.¹⁰⁶

Kirkukuun palanneiden mielipiteet hallituksen joukoista vaihtelivat. Toiset kertoivat joukkojen olleen kohteliaita ja asiallisia, toiset taas kertoivat joukkojen solvanneen kurdeja. Kurdien kansanäänestystä vastustaneen turkmeenien ITF-puolueen johtaja Arshad al-Salihi sanoi, ettei kurdiasukkaita tulisi rangaista aikaisemmin vallassa olleiden kurdiviranomaisten väärinkäytöksistä turkmeeneja ja arabeja vastaan. Kirkukilaisia oli joutunut PMU-joukkojen väkivaltaisuuksien kohteeksi. Sosiaalisessa mediassa uutisoitiin myös kirkukilaisista arabeista ja turkmeeneista, jotka suojelivat kaupungista paenneiden kurdinaapureidensa omaisuutta.¹⁰⁷

Irakilainen oikeusistuimien antoi pidätysmääräyksen Irakin Kurdistanin varapresidentistä Kosrat Rasulista. Irakin Kurdistanin presidentti Masud Barzani torjui pidätysmääräyksen.¹⁰⁸

Irakin hallituksen joukot, mukaan lukien PMU-joukot kuten Asa'ib Ahl al-Haq etenivät Kirkukista pohjoiseen ja ottivat haltuunsa kurdijoukkoja vastaan käymänsä monituntisen taistelun jälkeen 20.10. Kirkukin läänin Pirden eli Altun Kuprin alueen, joka rajoittuu Irakin Kurdistanin Erbilin läänin.¹⁰⁹

- Kiisteltyjen alueiden tilanne vallanvaihdon jälkeen

Irakin Kurdistanin sisäministeriö arvioi noin viikkoa Kirkukin valtauksen jälkeen että 163 372 siviiliä oli paennut viime päivien konfliktia Kirkukista, Diyalan läänin Khanaqinista, Salah al-Dinin läänin Tuz Khurmatusta ja Nineven läänin Zummarista ja Rabiasta.¹¹⁰ Amnesty Internationalin YK:n Irakin avustusoperaatiolta (UNAMI) saaman tiedon mukaan noin 35 000 siviiliä oli paennut Salah al-Dinin läänin Tuz Khurmatusta 16.10. lähtien.¹¹¹

Vaikka pääministeri Abadi on komentanut PMU-joukkoja poistumaan Kirkukista ja muilta kiistellyiltä alueilta, ei kommentoa ole kaikkialla toteltu.¹¹² Joillakin alueilla on tapahtunut demografisia muutoksia, kun on estetty pakolaisten paluuta kotialueelleen ja toisaalta painostettu ihmisiä muuttamaan IDP-leireiltä takaisin kotialueilleen.¹¹³ Sunniturkmeenien ja -arabien vastarinnan shiipainotteisia joukkoja vastaan Kirkukissa pelätään voivan johtaa vakaviin ongelmiin.¹¹⁴

¹⁰² Basnews 18.10.2017 (d).

¹⁰³ Rudaw 18.10.2017 (a).

¹⁰⁴ Rudaw 18.10.2017 (a).

¹⁰⁵ Rudaw 18.10.2017 (b).

¹⁰⁶ Basnews 19.10.2017.

¹⁰⁷ Niqash 19.10.2017.

¹⁰⁸ Al Monitor 20.10.2017 (b).

¹⁰⁹ ISW 20.10.2017 (a), Stratfor 20.10.2017.

¹¹⁰ Rudaw 22.10.2017 (a).

¹¹¹ Amnesty International 24.10.2017.

¹¹² Stratfor 20.10.2017.

¹¹³ Institut de relation internationales et strategiques (IRIS), July 2017.

¹¹⁴ Al Monitor 25.10.2017 (b).

Irak oli vaatinut, että ulkomaiset edustustot poistuvat Irakin kurdialueelta. Venäjä ilmoitti ettei se aikonut sulkea konsulaattiaan Irakin Kurdistanissa, mutta painotti että konsulaatti toimii Bagdadin suurlähetystön alaisuudessa. Venäläinen öljy-yhtiö Rosneft oli tehnyt yhteistyösopimuksen Irakin Kurdistanin hallinnon kanssa alueen läpi kulkevan öljyputken hallinnoinnissa.¹¹⁵ Suurista kansainvälisistä öljy-yhtiöistä ainakin Exxonin ja Chevronin kerrottiin jatkavan operaatioitaan Irakin Kurdistanissa.¹¹⁶

Irakin Kurdistanin yleinen syyttäjä nosti syytteet 11 irakilaista vastaan lokakuun tapahtumista kiistellyillä alueilla. Syytteesen joutuivat muun muassa PMU-joukkoihin kuuluvan shiiamilitia Asa'ib Ah al-Haqin johtaja Qais al-Khazali, PMU-joukkoja tukeva kansanedustaja Hanan Fatlawi, sunnikansanedustaja Mohammad al-Karbouli ja Kirkukin turkmeenipoliisipäällikkö Hasan Turan. Syytteet nostettiin sen jälkeen kun bagdadilainen oikeusistuim oli nostanut syytteet Irakin Kurdistanin varapresidenttiä Kosrat Rasulia ja Irakin Kurdistanin vaalikomission jäseniä vastaan.¹¹⁷

Irakin Kurdistan ilmoitti jäädyttäneensä kansanäänestyksen tuloksen välttääkseen konfliktia ja aloittaakseen keskustelut Bagdadin kanssa. Irakin Kurdistan ilmoitti myös välittömästä tulitauosta.¹¹⁸ Irakin liittovaltion korkein oikeus ilmoitti 6.11. ettei perustuslaista löydy artiklaa, joka mahdollistaisi Irakin Kurdistanin irtautumisen Irakista. Irakin Kurdistan ilmoitti kunnioittavansa oikeuden ratkaisua.¹¹⁹

1.3. Neuvottelut kansallisesta sovinnosta jatkuvat

ISIS-konfliktin seurauksena Irakin eri veästyryhmien välillä käynnistyneet neuvottelut kansallisesta sovinnosta ovat jatkuneet viime kuukausina. YK tukee kansallista sovinto-ohjelmaa (National Settlement Initiative) Irakin yhtenäisyyden ja vakauden takaamiseksi.¹²⁰ YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMI on vastaanottanut useita sovintoesityksiä eri uskonnollisilta ja etnisiltä ryhmiltä, kansalaisyhteiskunnalta ja nuorilta. UNAMI analysoi esityksiä ja etsii niistä yhteisiä teemoja hallituksen kanssa käytäviä keskusteluja varten.¹²¹ UNAMI on esittänyt nuorten osallistamista sovintoneuvotteluihin sektaaristen, etnisten ja muiden rajojen yli.¹²²

UNAMI järjesti 17.5. Irakin parlamentin puhemiehen Salim al-Juburin avulla konferenssin joka käsitteli turkmeenien tulevaisuutta Irakissa. Irakin presidentin ja pääministerin edustajat olivat mukana konferenssissa, jossa tavoiteltiin yhtenäistä näkemystä Irakin tulevaisuudesta ja pohdittiin turkmeenien asemaa ISISin jälkeisessä Irakissa.¹²³

UNAMI kutsui 24.5. kokoon kansallisen konferenssin nimeltä ”Irak konfliktin jälkeen”, johon osallistui kansalaisyhteiskunnan edustajia, akateemikkoja, journalisteja, aktivisteja ja heimo- sekä uskonnollisia johtajia 13 läänistä. Bagdadissa järjestetyn konferenssin tarkoituksena oli kartoittaa irakilaisten poliittisia pyrkimyksiä ISISin jälkeisessä ajassa. Konferenssista johtuneet toimenpide-ehdotukset esiteltiin 12.6. pääministerin toimiston alaisuudessa toimivan kansallisen sovinnon komission puheenjohtajalle Jaafar al-Husseinille.¹²⁴

¹¹⁵ RFE/RL 23.10.2017.

¹¹⁶ Al Monitor 26.10.2017.

¹¹⁷ Kurdistan24 23.10.2017, Rudaw 23.10.2017 (a).

¹¹⁸ Stratfor 24.10.2017.

¹¹⁹ Iraqi News 14.11.2017.

¹²⁰ UN Security Council 11.7.2017, s. 7.

¹²¹ UN Security Council 11.7.2017, s. 2.

¹²² UN Security Council 19.10.2017, s. 8.

¹²³ Tällä tarkoitetaan tässä raportissa nykyistä tilannetta, jossa ISIS ei enää hallinnoi laajoja maa-alueita Irakissa.

¹²⁴ UN Security Council 11.7.2017, s. 7.

1.4. Irakin vaalit toukokuussa 2018

Irakin parlamentin puhemies Salim al-Juburi kertoi 20.6. ettei aluevaaleja ehdittäisi pitää suunnitellusti syyskuussa 2017.¹²⁵ YK:n turvallisuusneuvoston heinäkuun Irak-raportissa todettiin että vaaleja koskevan lainsäädännön suunnitellut muutokset eivät olleet edenneet. Irakin parlamentti pohti muutoksia aluevaaleja koskevaan lakiin 36/2008, lakiin Irakin vaalikomissiosta 11/2007 ja lakiin parlamenttivaaleista 45/2013.¹²⁶

Irakin parlamentti äänesti joistakin muutoksista vaalilainsäädäntöön 7.8.¹²⁷ Muun muassa päätettiin jatkaa pienpuolueille edullisen Sainte-Laguën menetelmän jatkamista, mutta puolueen ensimmäisen vertausluvun laskemisessa käytettävää jakajaa päätettiin nostaa 1,4:stä 1,9:ään. Tämä parantaisi käytännössä suurten puolueiden asemaa. Sadristien mielenosoitusten myötä jakajaa laskettiin 1,7:ään, ja oppositio vaatii että sitä lasketaan edelleen 1,4:ään.¹²⁸

Irakin parlamentin komitea, jonka tehtävänä oli laatia lista Irakin vaalikomission johtokuntaan sopivista ehdokkaista, oli valinnut listalle 109 henkilöä 948 hakijan keskuudesta.¹²⁹ Sadristit vaativat Irakin vaalikomission jäsenten eroa ja uusien, poliittisista kytköksistä vapaiden jäsenten nimittämistä.¹³⁰ UNAMI kehotti lokakuun raportissaan Irakia kiirehtimään Irakin vaalikomission uusien jäsenten valintaa, ja kannusti naisten sekä vähemmistöjen edustajien valintaan. UNAMI toivoi myös poliittisten puolueiden nopeampaa rekisteröintiä ja IDP:iden ottamista mukaan poliittisiin prosesseihin.¹³¹ Irakin uusi vaalikomissio valittiin marraskuussa.¹³²

Irakin shiiojen sekulaari ja Iran-myönteinen siipi asemoituvat tulevia vaaleja varten. Shiiajohtajista pääministeri Abadi, sadristien johtaja Muqtada al-Sadr ja vaikutusvaltainen uskonoppinut Ammar al-Hakim ovat kiinnostuneita etäännyttämään Irakia Iranin vaikutusvallasta ja painottavat Irakin kansallista identiteettiä.¹³³ Uskonjohtaja Muqtada al-Sadr on luvannut tukea pääministeri Abadia, jos hallinnon uudistukset jatkuvat.¹³⁴ ISISistä saavutetut voitot ja Kirkukin öljykenttien valloittaminen hallitukselle ovat toisaalta voimaannuttaneet - Abadin lisäksi - Iran-myönteisiä PMU-joukkoja, joiden edustajat aikovat myös osallistua vaaleihin.¹³⁵ Irakin vaalikomissio on myöntänyt ainakin Badrin organisaation ja Kata'ib al-Tayyar al Risalin poliittisille siiville lisenssit vaaleihin osallistumista varten.¹³⁶ Äänestäjien ennustetaan antavan äänensä ISISiä vastaan voittoja saavuttaneille tahoille, sekä pääministeri Abadin leirille että PMU-joukoille.¹³⁷ Pääministeri Abadilla on kansainvälisen yhteisön tuki puolellaan.¹³⁸

Sadristit ovat neuvotelleet sekulaarien poliittisten tahojen kanssa ei-sektaarisen vaaliliiton perustamisesta. Sadristeille ja heidän tavoittelemilleen kumppaneille on yhteistä muun muassa kansallismielisyys ja tiettyihin Iranin tukemiin PMU-joukkoihin liitoksissa olevan entisen pääministerin Nuri al-Malikin vastustaminen. Sadristit ilmoittivat heinäkuussa vaaliliitosta sekulaarina pidetyn, Ayad Allawin johtaman Wataniya-puolueen kanssa.¹³⁹ Muqtada al-Sadrin heinäkuun lopussa tekemän Saudi-Arabian vierailun taustalla nähtiin pyrkimystä vahvistaa

¹²⁵ UN Security Council 11.7.2017, s. 2.

¹²⁶ UN Security Council 11.7.2017, s. 2.

¹²⁷ UN Security Council 19.10.2017, s. 4.

¹²⁸ Niqash 9.8.2017.

¹²⁹ UN Security Council 11.7.2017, s. 9.

¹³⁰ Al Monitor 23.5.2017; UN Security Council 11.7.2017, s. 8.

¹³¹ UN Security Council 19.10.2017, s. 8.

¹³² Niqash 23.11.2017.

¹³³ Ghaddar, Hanin 5.10.2017.

¹³⁴ Al Monitor 23.5.2017.

¹³⁵ Foreign Policy 18.10.2017.

¹³⁶ ISW 9.11.2017.

¹³⁷ Foreign Policy 18.10.2017.

¹³⁸ Foreign Policy 18.10.2017.

¹³⁹ Niqash 20.6.2017, Al Monitor 2.7.2017 ja 24.8.2017.

sellaista irakilaista shiialiikettä, joka on riippumaton Iranin vaikutuksesta ja avoin Irakin ja lähimaiden sunniarabeille.¹⁴⁰

Heinäkuun puolivälissä Irakin parlamentin sunnalainen puhemies Salim al-Juburi ja sunnijohtoisen INFC¹⁴¹-koalition edustajat ilmoittivat uudesta INFA¹⁴²-koalitiosta. INFA on koonnut alleen lähinnä sunnipuolueita ISISiltä vapautetuilta alueilta. INFA-koalition puheenjohtaja ja shiiojen ISCI-puolueen johtaja Ammar al-Hakim ilmoittivat elokuussa uuden NWM-puolueen¹⁴³ perustamisesta. ISCI-puolueen vanhan kaartin kanssa riidelleestä ja puolueesta irtautuneesta Ammar al-Hakimista tuli NWM-puolueen puheenjohtaja.¹⁴⁴

NWM-puolueen muodostamisen taustalla voidaan nähdä Ammar al-Hakimin kaltaisten nuorten poliitikkojen satsaamisen suvaitsevampiin, eri kansanryhmiä edustaviin puolueisiin perinteisten sektaaristen puolueiden sijaan. Tämän uskotaan vetoavan nuoreen äänestäjäkuntaan.¹⁴⁵ Ammar al-Hakim on ilmaissut tarpeen irrottautua ulkomaiden negatiivisista interventioista ja Irakia sekä sen lähialuetta vaivaavasta polarisaatiosta.¹⁴⁶

Irakin parlamentin puhemies Salim al-Juburi kertoi elokuussa perustaneensa CSR¹⁴⁷-puolueen, joka ilmoitti edustavansa useita kansanryhmiä ja ajavansa terrorismin, pakolaisuuden, maastamuuton, köyhyyden, työttömyyden ja korruption vastaista agendaa ja peruspalveluiden parantamista. Myös tämä puolue haluaa yhdistää erilaisia ihmisiä irakilaiskansallisen asian taakse.¹⁴⁸

Irakissa syyskuussa vierailutta iranilaista ajatollah Shahroudia ei otettu vastaan sadristien toimesta eikä Najafissa shiiojen uskonjohtajan Ali al-Sistanin toimesta. Ajatollah Shahroudi olisi halunnut yhdistää Irakin shiioja yhteiseen rintamaan, joka olisi tavoitellut vaalivoittoa ja hallitusvastuuta. Najafissa shiiojen uskonjohtajat ovat tähänneet kuitenkin kansalliseen yhteishallitukseen, joka kaihtaa sektaarista politiikkaa.¹⁴⁹

Shiiojen Iran-myönteisen siiven ja Irakin parlamentin shiikoalition INA:n¹⁵⁰ johdosta ovat kamppailleet ainakin Irakin entinen pääministeri, Iran-myönteisiin PMU-joukkoihin liitoksissa oleva Nuri al-Maliki ja Badrin organisaation johtaja, merkittävää kansansuosiota shiiojen keskuudessa nauttiva Hadi al-Amiri.¹⁵¹

PMU-joukot ovat saavuttaneet kansansuosiota voitoistaan ISISiä vastaan. Toisaalta Kirkukin valtaaminen on kasvattanut pääministeri Abadin kansansuosiota ja hänen kansallista ja ei-sektaarista politiikkansa kannattavaa äänestäjäkuntaansa. PMU-joukkojen suosiota taas syö niiden tekemät oikeudenloukkaukset, korruptio ja sektaarisuus. Irakin äänestäjien uskotaan olevan yleensä ottaen nationalistisia. Näin ollen Iranilta tukea saaneet tahot pyrkivät vähättelemaan Irak-liitoksiaan ja antamaan itsestään irakilaiskansallisen kuvan ennen vaaleja.¹⁵² Dawa-puolue, jonka riveistä sekä nykyinen pääministeri Abadi että hänen kilpailijansa, entinen pääministeri Maliki tulevat, näytti marraskuussa olevan siirtymässä ISIS-voittoja saavuttaneen Abadin taakse.¹⁵³

¹⁴⁰ Al Monitor 24.8.2017.

¹⁴¹ Iraqi National Forces Coalition.

¹⁴² Iraqi National Forces Alliance.

¹⁴³ National Wisdom Movement.

¹⁴⁴ Stratfor 15.8.2017; Niqash 24.8.2017; UN Security Council 19.10.2017, s. 4-5.

¹⁴⁵ Niqash 10.8.2017.

¹⁴⁶ Niqash 24.8.2017.

¹⁴⁷ The Civil Rally for Reform.

¹⁴⁸ MEMO 19.8.2017; UN Security Council 19.10.2017, s. 5.

¹⁴⁹ Al Monitor 13.9.2017 (a).

¹⁵⁰ Iraqi National Alliance.

¹⁵¹ Niqash 14.9.2017; Knights, Michael 24.9.2017.

¹⁵² Stratfor 15.8.2017.

¹⁵³ Baghdad News 29.11.2017.

Irakin Kurdistanin presidentti Masud Barzani määräsi heinäkuussa presidentin- ja parlamenttivaalit pidettäväksi autonomisella kurdialueella 1.11.¹⁵⁴ Irakin hallituksen joukkojen vallattua Kirkukin ja muut kiistellyt alueet päätettiin Irakin Kurdistanin vaaleja lykätä kahdeksalla kuukaudella.¹⁵⁵

Irakin vaalikomissio päätti lokakuussa, että Irakin parlamenttivaalit pidetään 12.5.2018.¹⁵⁶ Päätös odotti vielä parlamentin vahvistusta. Irakissa paikallisvaalit ja parlamenttivaalit pidetään näillä näkymin ensimmäistä kertaa samana päivänä. Aikaisemmin paikallisvaalit on pidetty ensin, ja ne ovat toimineet indikaattorina parlamenttivaalien tuloksille.¹⁵⁷ Sunnien taholta on tullut vaatimuksia lykätä vaalit pidemmälle, koska vaaleja on vaikeata järjestää ISISiltä vapautetuilla sunnialueilla.¹⁵⁸

1.5. PMU-joukkojen ja muiden aseellisten ryhmien tulevaisuus huolettaa

YK:n turvallisuusneuvoston heinäkuun Irak-raportin mukaan PMU-joukkoja koskevan lain implementointi ei ollut edennyt. Marraskuussa 2016 säädetyin lain perusteella PMU-joukot pitäisi sulauttaa osaksi Irakin armeijaa. Pääministeri Abadi painotti 30.5. että kaikki Irakin turvallisuusjoukot, mukaan lukien PMU-joukot, toimivat hänen alaisuudessaan. Usea PMU-joukkojen komentaja vahvisti Abadin ilmoituksen 13.6.¹⁵⁹ PMU-joukot ovat myös antaneet yksiköilleen virallisemmän ilmeen numeroimalla prikaatejaan armeijan tapaan.¹⁶⁰

Pääministeri myönsi 18.6. että PMU-joukot ovat välillä kieltäytyneet noudattamasta hänen käskyjään. Badrin organisaation johtaja Hadi al-Amiri syytti pääministeriä PMU-joukkojen operaatioiden hidastamisesta televisiossa 26.6. Osa PMU-joukkojen johtajista kuten Abu Mahdi al-Muhandis sanovat että he kunnioittavat pääministerin käskyvaltaa, mutta ovat liitoksissa Iranin armeijan Quds-joukkojen komentajaan Qasem Soleimaniin ja myöntävät pitävänsä Iranin korkeinta johtajaa, suurajatollah Ali Khameneita uskonnollisena johtajanaan.¹⁶¹

Pääministeri on vastustanut PMU-joukkojen operointia myös Syyrian puolella.¹⁶² Joillakin irakilaisilla PMU-joukoilla väitettiin olleen koulutusleirejä Syyrian puolella. Tällaisia militiaita olisivat ainakin Kata'ib Imam Ali, Kata'ib al-Sabriun, Kata'ib Sayyid al-Shuhada ja Asa'ib Ahl al-Haq.¹⁶³

On arvioitu, että suunnitelmat PMU-joukkojen sulauttamisesta Irakin vakinaiseen armeijaan ja poliisiin eivät ole olleet realistisia. Iranille myönteiset PMU-militiat ovat olleet suosittuja ja vaikutusvaltaisia etenkin Bagdadissa ja Etelä-Irakissa. Niillä on suuria, poliisiasemiin verrattavia toimistoja, ja armeijan sekä poliisin on kerrottu pitävän niihin etäisyyttä, tai sitten hakeutuvan PMU-joukkojen suosioon.¹⁶⁴ Toisaalta esim. sisäministeriötä dominoivan Badrin organisaation jäseniä toimii jo virallisissa turvallisuusjoukoissa kuten ministeriön alaisessa federaatiopoliisissa, ja PMU-joukot ovat soluttautuneet Irakin turvallisuuspalveluihin.¹⁶⁵

PMU-joukot ovat jakautuneet Irakin hallitusta tukeviin ja Iraniin Iranin kanssa tiiviissä liitoksissa oleviin ryhmiin. Pääministeri Abadia tukeneen uskonjohtajan Ali al-Sistanin puhemiehen Ahmad al-Safin tuella perustetun Abbasin divisioonan joukkoja liitettiin 20.7. puolustusministeriön

¹⁵⁴ UN Security Council 19.10.2017, s. 9.

¹⁵⁵ Rudaw 24.10.2017.

¹⁵⁶ Rudaw 22.10.2017 (b).

¹⁵⁷ Niqash 9.8.2017.

¹⁵⁸ Asharq Al-Awsat 28.11.2017.

¹⁵⁹ UN Security Council 11.7.2017, s. 2, Al Monitor 8.3.2017.

¹⁶⁰ FDD's Long War Journal 29.4.2017.

¹⁶¹ Al Monitor 11.7.2017.

¹⁶² Al Monitor 11.7.2017.

¹⁶³ blogi Threat Matrix 26.7.2017.

¹⁶⁴ Niqash 14.6.2017.

¹⁶⁵ FDD's Long War Journal 29.4.2017 ja 22.7.2017.

alaisuuteen. Nämä olivat tietävästi ensimmäiset Irakin turvallisuusjoukkoihin liitetyt PMU-joukot. Muqtada al-Sadrin alaisuudessa toimiva Saraya al-Salam -militia ilmoitti lakkauttavansa oman sotilasakatemiensa vahvistaakseen Irakin virallisia instituutioita.¹⁶⁶

Uskonjohtaja Ali al-Sistanin toimisto painotti että Sistanin vuoden 2014 fatwalla, jonka seurauksena PMU-joukot koottiin taistelemaan ISISiä vastaan, oli tarkoitus saada irakilaisia liittymään virallisiin turvallisuusjoukkoihin.¹⁶⁷ Lojaliteettien rajat hämärtyvät joidenkin militioiden kohdalla. Ainakin yhden Ali al-Sistanille lojaaleista ns. moskeijamilitioista väitettiin saaneen tukea myös Iranin vallankumouskaartilta.^{168 169}

YK:n turvallisuusneuvosto pitää Irakin turvallisuussektorin reformia välttämättömänä.¹⁷⁰ YK on huolissaan erilaisten paikallisten aseellisten ryhmien lisääntymisestä ISISiltä vapautetuilla alueilla hallituksen valvonnan ulottumattomissa. ISISiltä vapautettujen alueiden turvallisuusjärjestelyjä tulisi hetimiten vastuuttaa keskushallinnon avustamille paikallisviranomaisille. Jos tätä ei tapahdu, kasvaa riski uuden konfliktin syntymisestä ISISin jälkeisellä ajalla.¹⁷¹

Irakin pääministeri Abadi on toivonut, että amerikkalaisia joukkoja jäisi ISISin jälkeinkin maahan. Iranille myönteiset PMU-joukot ovat suhtautuneet asiaan kielteisesti, ja yhteenoton vaara on ollut akuutti Syyrian puolella rajaa, jossa kumpiakin joukkoja on myös operoinut. Myös sadristit vastustavat amerikkalaisten jäämistä maahan.¹⁷² Haasteena on lisäksi shiiavoittoisten PMU-joukkojen läsnäolo Syyrian vastaisen rajan sunnialueilla.¹⁷³

PMU-joukkoihin kuuluvan Kata'ib Hezbollah-militian komentaja Abu Mahdi al-Muhandis antoi ulkomaiselle medialle haastattelun Bagdadissa marraskuun alkupuolella. Haastattelussa hän painotti PMU-joukkojen 25 prikaatin roolia alueiden valtauksessa ISISiltä, kehui Iranin roolia Irakin joukkojen tukena, kertoi PMU-joukkoihin kuuluvan myös yli 20 000 sunnitaistelijaa ja että PMU-joukot kamppailevat wahhabi-ideologiaa vastaan. Hän sanoi myös että PMU-joukkoihin kuului yksi kristitty prikaati, jesidiprikaati ja turkmeeniprikaati. Muhandis sanoi myös että PMU-joukot eivät olleet entisen pääministeri Nuri al-Malikin ”yksityisjoukkoja”, kuten oli väitetty.¹⁷⁴

1.6. Ihmisoikeudet ja haavoittuvat ryhmät

Aseellinen konflikti, terrorismi ja väkivalta ovat vaatineet raskaan veron siviiliväestön keskuudessa.¹⁷⁵ ISISin systemaattiset ihmisoikeusloukkaukset ja rikkomukset kansainvälistä humanitaarista lakia vastaan ovat käyneet enenevässä määrin ilmi sitä mukaa kun terroristijärjestöltä on vapautettu alueita.¹⁷⁶ ISISin jäljiltä on löytynyt sen surmaamien henkilöiden joukkohautoja. Esimerkiksi 3.8. löytyi Länsi-Mosulin Sharinin alueelta 24 henkilön joukkohauta. Nineven läänin Badushin alueelta löytyi kaksi joukkohautaa 25.8. Sinjarista löytyi jesidien joukkohauta 22.11.¹⁷⁷ ISIS on myös jatkanut asymmetrisiä iskuja siviilejä kohtaan siltä vapautetuilla alueilla ja muualla Irakissa.¹⁷⁸

¹⁶⁶ Al Monitor 4.8.2017.

¹⁶⁷ FDD's Long War Journal 13.7.2017.

¹⁶⁸ IRGC eli Pasdaran.

¹⁶⁹ FDD's Long War Journal 13.7.2017.

¹⁷⁰ UN Security Council 11.7.2017, s. 14.

¹⁷¹ UN Security Council 11.7.2017, s. 15.

¹⁷² Al Monitor 17.5.2017, Niqash 25.5.2017 (b).

¹⁷³ Al Monitor 17.5.2017.

¹⁷⁴ RT 13.11.2017.

¹⁷⁵ UN Security Council 19.10.2017, s. 9.

¹⁷⁶ Human Rights Watch 20.2.2017.

¹⁷⁷ UN Security Council 19.10.2017, s. 10, Kurdistan24 23.11.2017.

¹⁷⁸ UN Security Council 11.7.2017, s. 9-10, UN Security Council 19.10.2017, s. 9.

Irakissa laillisuusperiaatetta on vahvistettava.¹⁷⁹ Irakin tiedusteluelin National Intelligence Cell totesi toukokuussa, että terrorismi ja järjestäytyneet rikollisuus ovat linkittyneet. Kidnappaukset ja kiristys ovat laajenevia ongelmia. Tällaisten rikosten vastaisiin toimiin on ryhdytty. Irakin sisäministeriö on perustanut kidnappauksia vastaan toimivan erikoisyksikön.¹⁸⁰

Irakin turvallisuusjoukot ja niihin liitoksissa olevat PMU-militiat ovat syyllistyneet oikeudenloukkauksiin ISISiltä vapautetuilla alueilla. Al-Sejarin ja Saqlawiyyan alueilla Anbarin läänissä sekä Razzazan tarkastuspisteillä vuonna 2016 tapahtuneet sadat katoamiset, samoin kuin Bagdadin läänin Tarmiyan alueella tammikuussa 2017 tapahtuneet kymmenet katoamiset laittomien pidätysten seurauksena ovat edelleen tutkimatta. Irakin hallitus ei ole antanut tietoa tutkimusten vaiheista UNAMIn pyynnöistä huolimatta.¹⁸¹ UNAMI tutkii myös väitteitä, joiden mukaan erilaiset aseelliset militiat ylläpitävät salaisia vankiloita.¹⁸² Sunnit ovat syyttäneet muun muassa Kata'ib Hezbollah-militiaa lukuisten sunnien vangitsemisesta.¹⁸³

Der Spiegel ja muut kansainväliset mediat raportoivat toukokuussa Irakin turvallisuusjoukkojen kuten federaatiopoliisin ja sisäministeriön erikoisjoukkojen (ERD¹⁸⁴) tekemistä surmista, kidutuksesta ja raiskauksista ISISiltä vallatuilla alueilla ISIS-liitoksista syytettyjä kohtaan.¹⁸⁵ Irakin sisäministeriö kertoi 17.8. tutkineensa oikeudenloukkauksia. Ministeriön oman tutkimuksen mukaan eräät federaatiopoliisin jäsenet olivat syyllistyneet oikeudenloukkauksiin. Ministeriön mukaan heitä vastaan oli nostettu syytteitä.¹⁸⁶ Oikeudenloukkauksista loka-marraskuussa 2016 kuvia ottanut journalisti Ali Arkady on saanut tappouhkauksia sotilailta.¹⁸⁷

Human Rights Watch kertoi kesäkuussa, että Nineven läänissä Mosulin tienoilta oli löytynyt ainakin 26 sidottua ja teloitettua ihmistä. Näistä 15 löytyi toukokuun puolivälissä Athban ja Hammam al-Alilin kylien väliseltä tieltä. Silminnäkijät kertoivat turvallisuusjoukkojen ampuneen miehet. Teloitettuja oli epäilty yhteyksistä ISISiin. Tietävästi teloituksia ei ollut tutkittu. HRW:n mukaan hallitus ei ole tilastoinut ISIS-epäiltyjen kiinniottoja, tutkimuksia ja tuomioita.¹⁸⁸

Human Rights Watch raportoi heinäkuussa Irakin armeijan 16. divisioonan joukkojen teloittaneen neljä miestä Mosulissa ja uskoi samojen joukkojen teloittaneen useita muitakin ihmisiä, mukaan lukien alaikäisen pojan. Pääministeri Abadi oli myöntänyt sodan lain vastaiset rikokset Mosulin vapauttamiseen tähänneen operaation aikana, mutta sotilaita ei HRW:n mukaan ollut vielä joutunut vastuuseen kiinniotettujen siviilien tai taistelijoiden teloituksista ja kidutuksesta.¹⁸⁹

Human Rights Watch kertoi syyskuussa, että PMU-joukkoihin kuuluvan Badrin organisaation taistelijat olivat ottaneet kiinni ja hakanneet Kirkukin läänin Hawijan läheisen Sayhat Othman-nimisen kylän asukkaita. Neljä miestä, jotka olivat tunnustaneet liitoksensa ISISiin, vietiin tuntemattomaan paikkaan, ja huhuttiin että heidät olisi ammuttu. Federaatiopoliisin jäseniä oli mukana kylässä suoritetussa operaatiossa. Kylän miehiä kuulusteltiin tämän jälkeen ja heitä hakattiin kiväärin perillä. Seuraavana päivänä miehet vietiin IDP-leirille. IDP-leiriltä 15 miestä vietiin edelleen tuntemattomaan paikkaan.¹⁹⁰

¹⁷⁹ UN Security Council 11.7.2017, s. 5.

¹⁸⁰ UN Security Council 11.7.2017, s. 5.

¹⁸¹ UN Security Council 11.7.2017, s. 5; Al Monitor 11.5.2017; MEMO 26.1.2017.

¹⁸² UN Security Council 11.7.2017, s. 5.

¹⁸³ Al Monitor 11.5.2017.

¹⁸⁴ Emergency Response Division.

¹⁸⁵ Factiva/ BBC 25.5.2017.

¹⁸⁶ UN Security Council 19.10.2017, s. 10.

¹⁸⁷ Factiva/ Le Parisien 26.5.2017.

¹⁸⁸ Human Rights Watch 4.6.2017.

¹⁸⁹ Human Rights Watch 27.7.2017.

¹⁹⁰ Human Rights Watch 28.9.2017.

UNAMI pyrkii parantamaan naisten osallistumista poliittisissa prosesseissa, muun muassa rauhantekoon ja kansallisen sovinnon hakuun tähtäävissä keskusteluissa.¹⁹¹ Irakin vaalikomission valintalistalle otetuista 109 henkilöstä vain yhdeksän oli naisia. UNAMI on esittänyt että vaalikomission johtokuntaan valittaisiin myös naisia.¹⁹²

Naiset ja lapset ovat kärsineet suhteettoman paljon Irakin konfliktista.¹⁹³ Jesidinaisten- ja lasten ja muiden vähemmistöjen lisäksi ISIS otti kiinni ja orjuutti sen hallussa olleilla alueilla kuten Hawijassa myös sunninaisia.¹⁹⁴ Sota-aikana raiskauksen seurauksena syntyneet lapset aiheuttavat huolta heihin kohdistuvan stigman vuoksi.¹⁹⁵ UNAMI on järjestänyt muiden YK-toimijoiden kanssa koulutusta konfliktiin liittyvästä seksuaalisesta väkivallasta Irakin hallinnolle.¹⁹⁶ PMU-joukkojen kerrotaan värvänneen lapsia riveihinsä Kirkukin eteläpuolella, esimerkiksi Taza Khurmatussa.¹⁹⁷

Lapsiin kohdistuva väkivalta herätti toukokuussa keskustelua Irakissa medioihin päätyneiden oikeudenloukkausten vuoksi. Irakin parlamentin nais-, perhe- ja lapsiasioiden komitean edustajan mielestä parlamentti ei kykene muuttamaan tilannetta. Kotiväkivaltaa koskevaa vanhaa lakia ei sovelleta riittävästi, ja uuden lain säätäminen junnaa paikallaan. Kotiväkivallan uhrin eivät usein uskalla kääntyä poliisin tai sisäministeriön puoleen.¹⁹⁸

Islamistiset tahot ovat ajaneet Irakin parlamentissa lakia, joka sallisi miesten mennä naimisiin alaikäisten, jopa 9-vuotiaiden tyttöjen kanssa. Muutos siviilisäätylakiin olisi antanut paikallisille uskonoppineille lisää päätäntävaltaa avioliittoasioissa. Samanlaista lakia oli yritetty myös 2014. Shiikoalitio NIA teki asiasta lakiesityksen 2.11. UNAMI otti kantaa lakiesitystä vastaan ja kehotti Irakia takaamaan naisten oikeuksien kunnioituksen ja suojelun. Lakiesityksen vastustajien mukaan esitys oli perustuslain vastainen. Irakin parlamentti peruutti lakiesityksen 23.11. suuren vastustuksen jälkeen.¹⁹⁹

Bagdadissa tapahtuneen muotisuunnittelija Karar Nushin surman jälkeen sosiaalisiin medioihin ilmestyi videoita imaameista, jotka kehottivat ”naismaisten” miesten surmaamiseen. LHBTI-yhteisön jäsenet kertoivat uhkauksista esimerkiksi homomiehiä kohtaan, ja että jotkut tahot yllyttävät viharikoksiin heitä vastaan.²⁰⁰

Vähemmistöt ovat kärsineet Irakin konfliktista suhteellisesti valtaväestöä enemmän.²⁰¹ Liittovaltion oikeuslaitosta koordinoiva korkein oikeudellinen neuvosto ilmoitti 12.6. perustavansa komission dokumentoimaan ja tutkimaan jesidejä vastaan tehtyjä rikoksia. UNAMIn mukaan Irakin tulee implementoida luottamusta kasvattavia toimia joilla helpotetaan kansallista ja kansalaisyhteiskunnan sovintoprosessia, suojellaan vähemmistöjen moninaisuutta ja taataan vähemmistöjen perustuslailliset oikeudet.²⁰²

Monet kristityt ovat kertoneet pelkäävänsä paluuta ISISiltä vapautetuille alueille, ja he jäävät mieluummin Irakin Kurdistaniin, Bagdadiin tai ulkomaille pakolaisuuteen. He pelkäävät edelleen ISISiä ja muita ekstremistejä. Osa papeista kehottaa heitä palaamaan kotialueilleen. Kristittyjen

¹⁹¹ UN Security Council 19.10.2017, s. 8.

¹⁹² UN Security Council 11.7.2017, s. 9.

¹⁹³ UN Security Council 11.7.2017, s. 8, 15.

¹⁹⁴ Human Rights Watch 20.2.2017.

¹⁹⁵ UN Security Council 11.7.2017, s. 8, 15.

¹⁹⁶ UN Security Council 19.10.2017, s. 8.

¹⁹⁷ Kirkuk Now 29.8.2017; UN Security Council 19.10.2017, s. 9.

¹⁹⁸ Al Monitor 2.5.2017.

¹⁹⁹ The Guardian 14.11.2017, Al Monitor 16.11.2017, The New Arab, November 2017.

²⁰⁰ Al Monitor 25.7.2017.

²⁰¹ UN Security Council 11.7.2017, s. 8.

²⁰² UN Security Council 11.7.2017, s. 8.

kotialueilla tarvitaan projekteja ja ratkaisuja, jotka tukevat kristittyjen kulttuurisia ja sosiaalisia pyrkimyksiä. Kristityt haluavat myös rahallisia korvauksia ja työpaikkoja.²⁰³ Irakin kaldeankatolinen arkkipiispa Louis Sako sanoi lokakuun lopulla, että kristityt eivät voi palata kiistellyille alueille niillä vallitsevien Bagdadin ja Irakin Kurdistanin välisten jännitteiden vuoksi.²⁰⁴

Mosulilaiset nuoret siivosivat 7.6. Mosulin kirkkoja ja luostareita sekä nostivat suuren ristin houkutellakseen kristittyjä palaamaan takaisin kaupunkiin.²⁰⁵ Kristittyjä on palannut hiljalleen kotialueilleen Nineven läänissä, esimerkiksi Tel Esqufiin oli palannut noin 270 perhettä heinäkuun puoliväliin mennessä. Tämä on murto-osa kaupungin aikaisemmasta väestömäärästä. Tel Esqufissa ei ollut vielä toimivia peruspalveluita kuten veden ja sähkön jakelua, tai toimivia kouluja.²⁰⁶ Vakavia vaurioita saanutta Betnayan kaupunkia kuvattiin heinäkuun puolessa välissä aavekaupungiksi.²⁰⁷

Kristittyjen ennen ISISin tuloa asuttamaan Qaraqoshin (eli Hamdaniya) kaupunkiin oli palannut heinäkuuhun mennessä noin 400 perhettä. Kauppoja ja kouluja availtiin. Marraskuussa kerrottiin Qaraqoshiin palanneen noin 4500 ihmistä.²⁰⁸ Qaraqoshilaiset ovat pelänneet alueen eri militioiden yhteenottoja. Kaksi kristittyä militiaa otti yhteen Qaraqoshin alueella heinäkuussa. Paikallinen kristitty NPU²⁰⁹-militia otti kiinni kuusi Babeliyoun- militian jäsentä ja syytti heitä varastelusta. Tämän seurauksena Babeliyounin taistelijat tunkeutuivat NPU:n päämajaan ja ottivat sieltä aseita vapauttaakseen. Babeliyoun-militia kuuluu PMU-joukkoihin.²¹⁰

Nineven alangolla toimi elokuussa seitsemän kristittyä militiaa, joista osa oli liitoksissa kristittyihin poliittisiin puolueisiin. Militiat ovat erimielisiä siitä, josko Nineven alangolle tulisi perustaa turva-alue kristityille ja josko militioiden resurssit tulisi yhdistää.²¹¹

Kurdien KDP-puolueen kerrottiin dominoivan Alqoshin kaupungin hallintoa ja vaihtaneen heinäkuussa pormestarin. Uudella pormestarilla on läheisemmät suhteet KDP-puolueeseen. Osa Alqoshin kristityistä osoitti mieltään elokuussa kurdien kansanäänestystä vastaan. KDP:n dominoima kunnanvaltuusto varoitti että mielenosoitus oli laitton.²¹² Myös Tel Keppen pormestari on tiettävästi vaihdettu Irakin Kurdistanille myönteisemmäksi.²¹³

Turkmeenit jakautuvat suhtautumisessaan lokakuuseen vallanvaihdokseen kiistellyillä alueilla. Shiitaturkmeenien PMU-joukot Tuz Khurmatussa nojautuvat Irakin hallitukseen ja Iraniin päin kun taas monet Kirkukin sunniturkmeenit saavat tukea Turkilta.²¹⁴

ISIS-joukkojen kerrottiin hyökänneen kahteen kakai-kylään PMU-joukkojen kontrollissa olevassa Kirkukin läänin Daquqin piirikunnassa 18.10. ISISin hyökkäys torjuttiin. Yksi kyläläisistä sai tiettävästi surmansa ja yksi loukkaantui.²¹⁵

Kurdimediat kertoivat heinäkuussa että kolme feilikurdiä oli surmattu Bagdadissa. Feilikurdit olivat saaneet myös tappouhkauksia ja heitä oli karkotettu kodeistaan, jolloin heitä oli muuttanut Irakin

²⁰³ Al Monitor 30.6.2017.

²⁰⁴ Al Monitor 24.10.2017.

²⁰⁵ Al Monitor 30.6.2017.

²⁰⁶ Circa 14.7.2017.

²⁰⁷ Circa 14.7.2017.

²⁰⁸ Al Monitor 15.8.2017; Chamoun, Marc 16.8.2017, The Baghdad Post 22.11.2017 (a).

²⁰⁹ Nineveh Plains Protection Units.

²¹⁰ Al Monitor 15.8.2017; Chamoun, Marc 16.8.2017.

²¹¹ Reuters 21.7.2017, Inquirer.net 25.7.2017.

²¹² Al Arabiya 6.9.2017.

²¹³ Al Monitor 15.9.2017 (a).

²¹⁴ Al Monitor 25.10.2017 (b).

²¹⁵ ANF 19.10.2017.

Kurdistaniin. Surmat ja uhkaukset tapahtuivat kurdien kansanäänestyksen alla. Feilikurdien edustajat valittivat tilanteesta poliittisille puolueille ja kansanedustajille.²¹⁶

Mandalainen kansanedustaja Harith al-Hardy sanoi elokuun alussa, että tietyt tahot häiritsevät mandalaisia ja painostavat heitä lähtemään Irakista. Mandalaisille, samoin kuin muiden vähemmistöjen tilanteelle on ongelmallinen uuden henkilökorttilain 26 artikla, jonka mukaan lapset ovat automaattisesti muslimeja jos yksi vanhemmista kääntyy islamin uskoon. Vähemmistöt ovat monilla paikkakunnilla väestömäärältään pieniä. Useilla alueilla, kuten Babylonin läänissä, arvellaan mandalaisia olevan vain muutamia kymmeniä.²¹⁷

Perinteinen heimo-oikeus on aktivoitunut tuomitsemaan ISIS-liitoksista syytettyjä perheitä ja henkilöitä ISISiltä vapautetuilla alueilla. Tällaisia perheitä karkotetaan kotiseudultaan tai estetään palaamasta pakolaisuudesta kotiin.²¹⁸

Irakissa on voimassa kuolemanrangaistus. Bagdadissa oikeus tuomitsi 25 henkilöä kuolemaan 8.8. terrorisminvastaisen lain 13/2005 4 artiklan mukaan vuonna 2014 tapahtuneen Speicherin sotilastukikohdan joukkomurhasta ja vapautti 25 henkilöä todisteiden puutteessa. Irakin oikeusministeriö ilmoitti 14 teloituksesta kesäkuussa. Kolme henkilöä tiettävästi teloitettiin 23.8. Nasiriyän keskusvankilassa. Samassa vankilassa hirtettiin 42 henkilöä 24.9. UNAMI on pyytänyt Irakin hallitusta lopettamaan kuolemantuomiot ja teloitukset.²¹⁹

Irakin Kurdistanissa riippumaton media ja yhteisölliset radiokanavat ovat panostaneet poikkietniseen ja -uskonnolliseen henkilökuntaan tehdäkseen rauhaa eri väestöryhmien välillä. Toisaalta mediat eivät ole voineet kritisoida Irakin Kurdistanin hallintoa tai valtapuolue KDP:tä.²²⁰ Metro Center- kansalaisjärjestön mukaan median tilanne Irakin Kurdistanissa on heikko vallanpitäjien asenteiden vuoksi.²²¹

Irakissa on journalisteihin kohdistuneita oikeudenloukkauksia selvittämättä. Esimerkiksi vuonna 2010 Erbilissä siepatun ja surmatun Sardasht Osmanin tapaus on selvittämättä. Hän oli kirjoittanut jutun, jossa oli kuvitellut elämänsä presidentti Barzanin tyttären kanssa. Jutun jälkeen hän oli saanut useita tappouhkauksia.²²²

Journalisteihin kohdistuu Irakissa edelleen oikeudenloukkauksia. Ennen kurdien kansanäänestystä uhkailtiin eri medioissa kansanäänestystä vastustaneita henkilöitä.²²³ Irakin Kurdistanin Dohukissa hyökättiin NRT-median toimistoon 31.5. miesjoukon toimesta. Miesten väitettiin tulleen paikalle autoissa, joissa oli peshmerga-ministeriön logot. NRT:n perustaja oli kampanjoinut kurdien kansanäänestystä vastaan. Hyökkääjien kerrottiin huudelleen kansanäänestystä tukevaa iskulausetta.²²⁴

Presidentti Masud Barzanin tiedotustoimistossa työskennellyt ja työpaikastaan erotettu Ibrahim Abbas hakattiin sairaalakuuntoon 10.7. viiden miehen toimesta. Hänen perheensä mukaan pahoinpitelijät olivat yrittäneet siepata hänet, mutta ohikulkijat olivat estäneet sieppauksen. Ibrahim Abbas oli myös saanut tappouhkauksia. Hän oli kirjoitellut kriittisiä juttuja KDP-puolueesta ja presidentti Barzanista.²²⁵

²¹⁶ NRT 17.7.2017, Rudaw 13.8.2017.

²¹⁷ Al Monitor 30.8.2017.

²¹⁸ UN Security Council 11.7.2017, s. 10; UN Security Council 19.10.2017, s. 10.

²¹⁹ UN Security Council 19.10.2017, s. 10-11.

²²⁰ Al Monitor 8.6.2017.

²²¹ Niqash 12.9.2017.

²²² Kurdish Policy 6.5.2017.

²²³ Al Monitor 18.7.2017.

²²⁴ CPJ 31.8.2017.

²²⁵ Kurdish Policy 11.7.2017, CPJ 11.7.2017.

Al-Sumarian ja NRT:n leivissä ollut toimittaja Ahmed al-Basheer on saanut uhkauksia, koska hänen ohjelmansa on käsitellyt satiirisesti Irakin politiikkaa ja poliitikkoja. Irakin viestintä- ja mediakomissio on myös uhannut NRT-kanavaa oikeusjutulla, jos se jatkaa kyseisen ohjelman lähettämistä.²²⁶

Kurdien kansanäänestyksen jälkeisiä tapahtumia kiistellyillä alueilla kriittisesti käsitellyt kurdimielinen Rudaw-media joutui vetämään työntekijänsä Kirkukista uhkailun vuoksi lokakuussa. Rudaw kertoi tuoneensa uutisissaan esiin summittaisia kiinniottoja, surmia, talojen polttoa ja pakolaisuutta Kirkukista sekä Tuz Khurmatusta.²²⁷

Sosiaalisessa mediassa kirjoittelu on johtanut ajoittain ongelmiin. Etelä-Irakin Wassinin läänissä eräs henkilö joutui maksamaan kesäkuussa korvauksia heimolle, joka oli tulkinut tämän Facebook-kirjoittelua loukkaavaksi. Korvaussummasta oli neuvoteltu heimojen kesken. Erästä naista Facebookissa häirinnyt mies tuomittiin maksamaan korvauksia uhrille heimojen välisellä sopimuksella. Heimojen mukaan tällainen korvausmenettely on ehkäissyt heimojen välisiä väkivaltaisia yhteenottoja. Korvausten uhka on myös siistinyt kirjoittelua sosiaalisessa mediassa. Toisaalta heimojen välinen korvausmenettely kertoo viranomaistoiminnan puutteista, ja korvausten vaatimista on pidetty laittomana kiristyksenä.²²⁸

Irakin Kurdistanin kansanäänestyksen vastustaminen johti ennen kansanäänestystä joihinkin oikeudenloukkauksiin. Suleimanian läänissä vaadittiin elokuussa alkaneella ”No for now” kampanjalla kansanäänestyksen lykkäämistä. Kampanjaa tukenut kurdiparlamentin kansanedustaja Farhad Sangawi kidnapattiin Suleimaniassa aseellisten miesten toimesta 20.8. Hänet vapautettiin samana päivänä. PUK-puolue oli erottanut Sangawin parlamenttiryhmästään koska hän vastusti kansanäänestystä.²²⁹

Suleimanian läänin Chamchamalissa imaami Mullah Saman Sangawi pahoinpideltiin hänen moskeijansa edessä 18.8. Hän oli vastustanut julkisesti kurdien kansanäänestystä ja kommentoinut korruptiota ja ihmisten vähäosaisuutta.²³⁰

2. Turvallisuustilanne

2.1. Väkivallan ilmenemismuodot ja voimakkuus

ISISiä vastaan on käyty raskaita taisteluja siltä alueita vallattaessa. Valtausten yhteydessä on käytetty esimerkiksi ilmaiskuja ja tykistötulta, ja monen kaupungin ja kylän infrastruktuuri on vakavasti vaurioitunut.

ISISin terroristit ovat jatkaneet asymmetrisiä iskuja myös siviilikohteita vastaan. ISISillä on edelleen halu ja mahdollisuus tehdä iskuja etenkin sellaisiin kohteisiin, joissa turvallisuustoimet ovat puutteelliset tai vähäiset.²³¹

Irakin konfliktin siviiliuhrien tarkka määrä ei ole YK:n avustusoperaatio UNAMIn tiedossa koska pääsy taistelualueille on ollut rajoitettua ja luotettavia lähteitä ei ole.

²²⁶ CPJ 14.8.2017.

²²⁷ Rudaw 19.10.2017 (a).

²²⁸ Niqash 13.7.2017.

²²⁹ Niqash 12.9.2017, PUKMedia 10.8.2017, Gorran 20.8.2017.

²³⁰ Niqash 12.9.2017.

²³¹ UN Security Council 19.10.2017, s. 6.

Lokakuun puolivälissä nähtiin Irakin hallituksen joukkojen ja sitä tukevien PMU-joukkojen lyhyt konflikti kurdijoukkoja vastaan, hallituksen joukkojen ottaessa haltuunsa kiistelyjä alueita. Taistelut ovat tauonneet. ISISin terrorismi jatkuu rajoitetussa mitassa kiistellyillä alueilla. Yhteenotot paikallisväestön ja uusien vallanpitäjien, etenkin PMU-joukkojen välillä, ovat mahdollisia.

2.2. Konfliktin luonne ja osapuolet

Irakissa pääkonflikti on ollut tänä vuonna ISIS-konflikti, jossa terroristijärjestö ISISiä on ajettu pois hallituksen joukkojen toimesta ISISin pääsääntöisesti vuonna 2014 valtaamilta alueilta Keski-Irakissa. ISISiä vastaan käydään sotatoimia paraikaa Anbarin läänin länsiosissa, Syyrian vastaisella rajalla.

ISISin jäljellä olevat terroristit ovat paenneet Mosulista ja muualta enenevässä määrin syrjäseuduille kuten Anbarin, Nineven, Kirkukin, Salah al-Dinin ja Diyalan läänien rajoille ja maaseudulle. Tällaisiksi alueiksi mainittiin toukokuussa Diyalan läänin pohjoisosat, Hamrinin vuoristo, Salah al-Dinin läänin Tuz Khurmatun alue ja Kirkukin läänin eteläosa.²³² Heinäkuussa ISISin kerrottiin vahvistavan joukkojaan Diyalan ja Salah al-Dinin lääneissä.²³³ Kirkukin läänissä lokakuun alkupuolella vallatun Hawijan piirikunnan ISIS-taisteluiden kerrottiin paenneen muun muassa Hamrinin vuorille.²³⁴

Lähi-ltä analyytikko Michael Knights arvioi elokuussa, että ISIS-taistelijat hakevat suojaa muun muassa Tigris- ja Diyala-jokien väliseltä alueelta jossa sijaitsevat Hawijan alue, Hamrinin vuoristo ja Jallamin aavikko. Irakin Iranin vastaisella rajalla on myös ISISin suosimia syrjäseutuja, samoin kuin Syyrian vastaisen rajan erämaat Nineven ja Anbarin lääneissä.²³⁵ Näillä alueilla, samoin kuin Bagdadin läänissä, ISISin terroristit jatkavat asymmetrisiä iskuja turvallisuusjoukkoja ja siviilejä vastaan. Terrorismitutkija Hisham al-Hashimi on arvioinut, että jopa 50 000 ISISin taistelijaa on surmattu. Turvallisuusjoukot eivät kuitenkaan tunne kaikkia ISISin riveissä taistelleita. He ovat sulautuneet väestöön eivätkä jää kiinni tarkastuksissa.²³⁶

Kurdien KDP-puolueeseen liitoksissa olevien tahojen ja PKK-järjestön tukemien joukkojen välisiä jännitteitä on edelleen Nineven läänin Sinjarin piirikunnassa. Lisäksi Turkki ja Iran tekevät ajoittaisia ilmaiskuja PKK-sissejä vastaan Irakin Kurdistanin vuorilla.

Lokakuun puolessa välissä Irakin asevoimat, terrorisminvastaiset joukot, federaatiopoliisi ja PMU-joukot ottivat haltuunsa valtaosan niin sanotuista kiistellyistä alueista, muun muassa Kirkukin läänin öljykenttineen, Irakin Kurdistanin joukoilta, jotka perääntyivät alueilta pääsääntöisesti ilman vastarintaa. Operaatioon liittyvissä taisteluissa, kahakoissa ja puhdistusoperaatioissa sai surmansa tiettävästi joitakin satoja taistelijoita ja siviilejä. Taistelut ovat tauonneet ja Bagdad sekä Irakin Kurdistan jatkavat neuvotteluita alueiden tulevaisuudesta.

2.2.1. Valtiolliset turvallisuusjoukot

ISIS-konfliktiin ottaa osaa Irakin puolustusministeriön johtama Irakin armeija, terrorisminvastaiset joukot (CTS), sisäministeriön erikoisjoukot ja Irakin federaatiopoliisi ja paikallispoliisi. Lisäksi ISISiä vastaan taistelee kymmeniä Irakin hallintoon liitoksissa olevia shiialaisia ja sunnalaisia PMU-militioita sekä paikallisia heimojoukkoja. PMU-militioita dominoivat shiiamilitiat ovat osittain

²³² Knights, Michael 31.5.2017.

²³³ ISW 10.7.2017.

²³⁴ Al Monitor 11.10.2017..

²³⁵ Knights, Michael 16.8.2017.

²³⁶ Al Monitor 10.5.2017.

kansallismielisiä ja osittain Iranin tukemia militioita, joista osa taistelee myös Syyrian puolella Syyrian hallituksen tukena.

2.2.2. Valtiota vastustavat ja muut aseelliset ryhmät

ISISin lisäksi Irakissa on useita muita hallituksen vastaisia terroristiryhmiä, kuten al-Qaida, Naqshbandin armeija, Kata'ib Thawrat al-Ishrin²³⁷ tai kurdien Ansar al-Sunna. Tällä hetkellä moni näistä ryhmistä tekee pesäeroa alueita menettävään ISISiin. Kapinalliset kokoavat hiljalleen uudelleen rivejään ISISin jälkeistä aikaa varten.²³⁸

2.3. Siviilikuolemat ja loukkaantuneet²³⁹

YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMIn tilastoi terrorismin, väkivallan ja aseellisen konfliktin seurauksena surmansa saaneita siviilejä.

Toukokuussa 2017 Irakissa sai surmansa 345 siviiliä ja 470 loukkaantui. Iskuja tapahtui etenkin ennen Ramadania ja sen aikana. UNAMIn mukaan vakavia tappioita kärsinyt ISIS pyrki iskemään eri alueilla lieventääkseen Irakin joukkojen sitä vastaan aiheuttamaa painetta. Iskuja tehtiin muun muassa jäätelökioskiin ja virastotaloon Bagdadissa sekä Basran kaupungissa. UNAMI tilastoi läänikohtaisesti seuraavat luvut: Nineve (160 kuollutta/ 52 loukkaantunutta), Bagdad (86/ 226), Anbar (47/ 89) Basra (13/ 41).

Kesäkuussa UNAMI tilastoi Irakissa 415 kuollutta ja 300 loukkaantunutta siviiliä. UNAMI tuomitsi ISISin iskut sen viimeisiltä hallussa olleilta alueilta pakenevia siviilejä vastaan, samoin kuin iskut muualla maassa, esimerkiksi Babylonin läänissä. ISIS oli romahtamassa Mosulin vanhassa kaupungissa, mutta siviilejä oli vielä loukussa ihmiskilpinä ISISin terroristien seassa. UNAMI kertoi myös kolmen journalistin saaneen surmansa Mosulissa. Läänikohtaisesti kuolleiden ja loukkaantuneiden luvut olivat: Nineve (289 kuollutta/ 93 loukkaantunutta), Bagdad (22/ 88), Salah al-Din (31/ 34), Babylon (24/ 26), Anbar (20/ 34).

Heinäkuussa UNAMI tilastoi Irakissa 241 kuollutta ja 277 loukkaantunutta siviiliä. UNAMI tuomitsi ISISin siviilien hyväksikäytöstä Mosulissa ja kertoi että Mosul oli vallattu ISISiltä. Läänikohtaisesti kuolleiden ja loukkaantuneiden luvut olivat: Nineve (121 kuollutta/ 112 loukkaantunutta), Bagdad (38/ 85), Anbar (33/ 49).

Elokuussa UNAMI tilastoi Irakissa 125 kuollutta ja 188 loukkaantunutta siviiliä. UNAMI kertoi ISISin kohdistaneen summittaisia iskuja siviileihin menetettyään Tel Afarin kaupungin Nineven läänissä. Läänikohtaisesti kuolleiden ja loukkaantuneiden luvut olivat: Bagdad (45 kuollutta/ 135 loukkaantunutta), Nineve (36/ 18), Salah al-Din (4/ 24). Anbarin läänistä UNAMI ei saanut tietoja.

Syyskuussa UNAMI tilastoi Irakissa 203 kuollutta ja 389 loukkaantunutta siviiliä. UNAMI kertoi että melkein 200 siviiliä, mukaan lukien ulkomaisia pyhiinvaeltajia, oli kuollut tai loukkaantunut ISISin iskussa 14.9. Etelä-Irakin Dhi-Qarin läänissä. Läänikohtaisesti kuolleiden ja loukkaantuneiden luvut olivat: Bagdad (37/ 157), Dhi-Qar (82/ 93), Anbar (20/ 46).

Lokakuussa UNAMI tilastoi Irakissa 114 kuollutta ja 244 loukkaantunutta siviiliä. Läänikohtaisesti kuolleiden ja loukkaantuneiden luvut olivat: Bagdad (38/ 139), Anbar (36/ 55), Kirkuk (18/ 33).

²³⁷ Engl. 1920s Revolution Brigades.

²³⁸ Sunnikapinallisten liikkeen muotoutumisesta esim. ISW 7.2.2017.

²³⁹ Irakin uhrilastoja laativat säännöllisesti ainakin YK:n Irakin avustusoperaatio UNAMI (<http://www.uniraq.com/>), blogi Musings on Iraq (<http://musingsoniraq.blogspot.fi/>) ja tutkimusryhmä Iraqi Body Count (<https://www.iraqbodycount.org/>).

Marraskuussa UNAMI tilastoi Irakissa 117 kuollutta ja 264 loukkaantunutta siviiliä. UNAMI kertoi että Salah al-Dinin läänin Tuz Khurmatussa ja Bagdadin läänissä tapahtuneet kaksi pommi-iskua olivat muistutus siitä että terroristit pystyivät edelleen suorittamaan iskuja siviiliväestöä vastaan. . Läänikohtaisesti kuolleiden ja loukkaantuneiden luvut olivat: Bagdad (51/ 150), Salah al-Din (24/ 60), Kirkuk (12/ 28). Anbarin läänin marraskuun luvuista ei ollut tietoa.

UNAMI muistuttaa kuukausikatsauksissaan, ettei se kykene vahvistamaan kaikkia kuolemia ja loukkaantumisia, ja että Anbarin läänin kohdalta tiedot saadaan Anbarin läänin terveysvirastolta. Lisäksi UNAMille on tullut vahvistamattomia tietoja suuresta määrästä konfliktin heijastusvaikutuksien vuoksi kuolleita ihmisiä (esimerkiksi IDPt) jotka ovat kuolleet vaikeiden sääolosuhteiden tai veden, ruoan, lääkkeiden ja terveydenhuollon puutteen vuoksi.²⁴⁰

Irak-analyytikko Joel Wing kertoo Musings on Iraq-blogissaan väkivaltaisuuksien laskeneen jatkuvasti Irakissa vuosien 2014-2017 välillä. Artikkelissa esitellään läänikohtaiset kaaviot tammikuun 2014 ja lokakuun 2017 välillä. Wingin mukaan väkivaltaisuuudet ovat vähentyneet erityisesti heinäkuussa tapahtuneen Mosulin valtauksen jälkeen.²⁴¹

3. Turvallisuustilanne alueittain²⁴²

- Nineven lääni

Nineven läänin Baajin kaupunki vallattiin 4.6. Irakin pääministeri Abadi julisti Mosulin kaupungin vallatuksi 9.7. kun myös Länsi-Mosul oli vallattu ISISiltä.²⁴³ Abadi kertoi edelleen Tel Afarin kaupungin valtaamisesta 31.8.²⁴⁴ Turvallisuusjoukot aloittivat 23.11. operaation ISISin taistelijoiden eliminoimiseksi Nineven läänin eteläosassa, Nineven, Anbarin ja Salah al-Dinin lääneihin rajoittuvassa laajassa erämaassa.²⁴⁵ Väkivaltaisuuudet ovat vähentyneet Nineven läänissä selvästi tänä vuonna ja erityisesti Mosulin valtauksen jälkeen.²⁴⁶

ISIS on jatkanut asymmetrisiä iskuja Nineven läänissä.²⁴⁷ Esimerkiksi 17.5. Shirqatin kaupungin sairaalan edessä räjähti dronilla ohjattu pommi. Yksi poliisi kuoli ja kahdeksan poliisia ja siviiliä loukkaantui.²⁴⁸ Naamioituneet asemiehet ampuivat kaksi moskeijasta tulevaa miestä 4.8. Aseellisen ryhmän jäsenet ampuivat kolme siviiliä Mosulin Sukkarin kaupunginosassa 12.8. Surmatut kuuluivat samaan perheeseen.²⁴⁹

Qayyarassa kuoli ja loukkaantui Houdin kylän tarkastuspisteelle tehdyssä itsemurhaiskussa tietyvästi 12 poliisia 11.11. Qayyarassa tapahtuneessa pommiräjähdyksessä kuoli yksi PMU-joukkojen taistelija ja kolme loukkaantui 12.11.²⁵⁰ Turvallisuusjoukot kertoivat surmanneensa seitsemän ja pidättäneensä viisi ISISin terroristia Yaribin alueella Syyrian vastaisella rajalla 14.11.²⁵¹ Tuntemattomat asemiehet surmasivat yhden PMU-taistelijan ja toisen miehen sekä

²⁴⁰ UNAMIn kuukausitilastot, katso: http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=7778:un-casualty-figures-for-iraq-for-the-month-of-november-2017&Itemid=633&lang=en

²⁴¹ blogi Musings on Iraq 6.11.2017.

²⁴² Läänikohtaisesti on poimittu esimerkkejä väkivaltaisuuksista. Iskuja ei ole listattu tyhjentävästi.

²⁴³ UN Security Council 11.7.2017, s. 1.

²⁴⁴ UN Security Council 19.10.2017, s. 5.

²⁴⁵ Iraqi News 24.11.2017 (a).

²⁴⁶ blogi Musings on Iraq 6.11.2017.

²⁴⁷ UN Security Council 11.7.2017, s. 5.

²⁴⁸ UN Security Council 11.7.2017, s. 10.

²⁴⁹ UN Security Council 19.10.2017, s. 10.

²⁵⁰ Iraqi News 12.11.2017 (b).

²⁵¹ Iraqi News 14.11.2017 (b).

haavoittivat yhtä lasta Hammam al-Aliin alueella Mosulin eteläpuolella 15.11.²⁵² Nimrudin alueella otettiin kiinni 26 ISIS-taistelijaa turvallisuusjoukkojen toimesta marraskuun loppupuolella.²⁵³

Qayyaran alueella Sabawin heimo päätti toukokuussa ryhtyä laatimaan listoja väitetyistä ISISin jäsenistä ja perheistä, joiden jäseniä oli väitetyesti liitoksissa ISISiin. Listoilla olevia ryhdyttiin sitten karkottamaan kotialueiltaan.²⁵⁴ Niveven läänin viranomaiset päättivät 21.6. siirtää sunnivoittoisen Qayyaran kaupungin ISIS-liitoksia omaavia perheitä IDP-leiriin. Noin 500 ihmistä osoitti mieltään seuraavana päivänä Qayyarassa ja vaati tällaisten perheiden karkottamista. Poliisi hajotti mielenosoituksen. Irakin tiedustelupalvelu INISin kerrottiin ottaneen kantaa karkotuksia vastaan.²⁵⁵

Kesäkuussa kerrottiin että sellaisia mosulilaisia perheitä, joilla uskottiin olevan ISIS-kytköksiä, uhkailtiin häädöillä, ja he olivat saaneet öisiä uhkauskirjeitä. YK:n ihmisoikeustoimiston edustajan Rupert Colvillen mukaan monet tällaisista uhkauksista perustuivat heimojen sopimuksiin joissa vaadittiin ISISiin liitoksissa olevien perheiden karkottamista.²⁵⁶

Heinäkuussa Mosulin maakuntaneuvoston puheenjohtaja Basma Basim sanoi että ISIS-taistelijoiden perheenjäsenet ovat vaarallisempia kuin ISISin taistelijat itse. Heidän jäämisensä kaupunkiin tulisi hänen mukaansa tarkoittamaan konfliktin uusiutumista. Maakuntaneuvoston puheenjohtaja kehui Qayyaran kaupunkilaisia siitä, että he olivat ajaneet ISISiin liitoksissa olevat perheet kaupungista ulos.²⁵⁷

Jotkut mosulilaiset olivat sitä mieltä, että tällaiset perheet voisivat jäädä Mosuliin, mutta heidän pitäisi maksaa korvauksia ja heitä tulisi monitoroida tarkasti. Edelleen jotkut olivat sitä mieltä, että naiset ja lapset eivät olleet syyäpaita ISISin rikoksiin, ja ettei heidän kollektiivinen rankaisemisensa ollut hyväksyttävää.²⁵⁸ Länsi-Mosulissa osoitettiin mieltä 19.8. sen puolesta, että sellaiset perheet, joiden jäseniä oli liittynyt ISISiin tai jotka olivat kannattaneet sitä, karkotettaisiin.²⁵⁹

Elokuun lopulla Irakin turvallisuusjoukoille antautui noin 200 Tel Afarin sotilasoperaatiota paennutta ISISin taistelijaa ja noin 1400 ISIS-taistelijoiden ulkomaista perheenjäsentä.²⁶⁰ Ulkomaalaiset naiset ja lapset vietiin Hammam al-Aliiin IDP-leirille ja sieltä edelleen syyskuun puolivälissä Tel Kaifin alueella sijaitsevaan pidätyskeskukseen Irakin armeijan ja kuljetusministeriön toimesta. Human Rights Watch esitti huolensa heidän tulevaisuudestaan. Monella lapsella, etenkin Irakissa syntyneellä, ei ollut lainkaan syntymätodistusta tai muita asiakirjoja.²⁶¹

Naisista suurin osa kertoi että heidän miehensä olivat saaneet surmansa taisteluissa Mosulissa tai Tel Afarissa. Naiset väittivät kurdijoukkojen surmanneen joitakin antautuneista miehistä sen jälkeen kun yksi naisista oli surmannut ja haavoittanut sotilaita räjäyttämälläan pommilla.

²⁵² Iraqi News 15.11.2017 (b).

²⁵³ Iraqi News 25.11.2017.

²⁵⁴ UN Security Council 11.7.2017, s. 10.

²⁵⁵ Kirkuk Now 22.6.2017.

²⁵⁶ Helsingin Sanomat 1.7.2017.

²⁵⁷ Niqash 20.7.2017.

²⁵⁸ Niqash 20.7.2017.

²⁵⁹ UN Security Council 19.10.2017, s. 10.

²⁶⁰ HRW:n mukaan perheet olivat kotoisin ainakin Afganistanista, Azerbaidzanista, Kiinasta, Tshetssheniasta, Iranista, Venäjältä, Syyriasta, Tadžikistanista, Trinidad ja Tobagosta ja Turkista. Moni oli matkustanut Turkin ja Syyrian kautta Irakiin. Mukana oli mahdollisesti myös joitakin algerialaisia, ranskalaisia ja saksalaisia. Joillakin naisilla oli henkilötodistuksia, monella ei. Joukossa oli mahdollisesti myös henkilöitä, joita ISIS oli pakottanut mukaansa ihmiskilviksi. (Human Rights Watch 20.9.2017)

²⁶¹ Human Rights Watch 20.9.2017.

Pääministeri Abadi kommentoi 16.9. että suurin osa naisista ja lapsista ei ollut syyllistynyt rikoksiin, ja kertoi hallituksen neuvottelevan ulkomaiden kanssa heidän palauttamisestaan.²⁶²

Kesäkuussa kerrottiin että monet vähemmistöjen edustajat eivät ole päässeet palaamaan koteihinsa ISISiltä vapautetuilla alueilla, koska heitä pysäytetään tarkastuspisteillä. Liikkuminen on vaikeutunut militioiden lisääntymisen vuoksi. Ongelmat koskivat muun muassa jesidejä, kristittyjä, shabakeja ja turkmeeneja Mosulin itäpuolisilla alueilla.²⁶³ Nineven läänin eri alueilla toimii noin 30 militiaa, joista moni on eri poliittisiin puolueisiin sidonnaisia PMU-joukkoja.²⁶⁴

Jotkut paikalliset virkamiehet ja heimopäälliköt ovat pitäneet shiialaisuuden korostamista ISISiltä vapautetuilla sunnalaisilla alueilla ongelmana. He valittivat esimerkiksi syyskuussa Nineven läänissä siitä, että eräs Bartallan kaupungin lähellä sijaitsevan Khazna Tappan kylän koululle oli annettu nimeksi ajatollah Ruhollah Khomeini.²⁶⁵ Myös jotkut shiitahot kuten paikallisen shabak-vähemmistön jäsenet pitivät koulun nimeämistä ongelmallisena ja pelkäsivät sen laukaisevan hyökkäyksiä heidän edustamaansa vähemmistöä vastaan. Iranin konsuli Erbilissä puolusti koulun nimeämistä sanomalla, että koulua oli suunniteltu jo ennen ISIS-konfliktia.²⁶⁶

Irakin joukot ja niitä tukevat PMU-militiat ottivat haltuunsa suuren osan kiistellyistä alueista lokakuun lopulla kurdien kansanäänestyksen jälkeen. Kurdipuolueet eivät olleet vielä marraskuun alussa palanneet Mosuliin.²⁶⁷

Sinjarin piirikunnassa Syyrian vastaisella rajalla Länsi-Ninevessä on ollut pitkään epävakaata tilanne. Toukokuun lopulla raportoitiin, että PMU-joukot olivat ottaneet haltuunsa rajan tienoilla useita sellaisia jesidikyliä, jotka olivat olleet kurdijoukkojen hallussa ennen vuotta 2014. Paikallisia jesidejä oli liittynyt PMU-joukkoihin (nk. jedisien Lalish-rykmentti) kun heille luvattiin että PMU-joukot valtaisivat Kochon kylän jossa ISIS oli tehnyt vakavia oikeudenloukkauksia jesidejä kohtaan.²⁶⁸ Kocho vallattiin PMU-joukkojen toimesta 25.5.²⁶⁹ Yhteenoton vaara peshmergan ja PMU-joukkojen välillä kasvoi PMU-joukkojen vallattua ISISiltä Qayrawanin 23.5.²⁷⁰

Turkin kurdien sissijärjestön PKK:n ja Irakin shiiojen dominoimien PMU-joukkojen tukemat irakilaiset jesidijoukot (YBS ja YJA Star) ovat kontrolloineet osaa Sinjarin piirikunnasta sen jälkeen kun PKK ajoi ISISin alueelta pois.²⁷¹ Irakin sunnalainen varapresidentti Osama al-Nujaifi sanoi 8.5. että PKK on uhka Irakille. Myös kurdien peshmergaministeriö on ottanut kantaa Sinjarissa olevia PKK:laisia joukkoja vastaan.²⁷²

Pääministeri Abadi kävi PMU-joukkojen paikallisessa päämajassa Tal Abtassa 29.5. ja kertoi että alueen operaatiot tapahtuvat hänen johdolla. Hän kertoi keskustelleensa Irakin Kurdistanin kanssa yhteisjoukkojen perustamisesta kyseisten alueiden valvomista varten.²⁷³ Kesäkuussa kerrottiin joidenkin satojen jesidipakolaisten palanneen kurdien hallitsemaan Sinunen kaupunkiin ja YBS:n hallitsemaan Khanasorin kaupunkiin. Paluumuuttajien kerrottiin pelkäävän turvallisuustilanteen huonontumista ja heillä oli puutetta peruspalveluista.²⁷⁴

²⁶² Human Rights Watch 20.9.2017.

²⁶³ IPS/ Mark Lattimer 7.6.2017.

²⁶⁴ Musings on Iraq 15.11.2017.

²⁶⁵ Iranin edesmennyt uskonnollinen ja poliittinen johtaja.

²⁶⁶ Al Monitor 24.9.2017.

²⁶⁷ Kirkuk Now 6.11.2017.

²⁶⁸ Knights, Michael 31.5.2017; FDD's Long War Journal 2.6.2017.

²⁶⁹ Rudaw 25.5.2017.

²⁷⁰ Al Monitor 29.5.2017.

²⁷¹ Al Monitor 29.5.2017.

²⁷² Al Monitor 9.5.2017.

²⁷³ Knights, Michael 6.6.2017.

²⁷⁴ Kirkuk Now 15.6.2017.

Kurdien kerrottiin vetäytyneen Nineven läänin Bashiqasta, Sinjarista ja Sinunesta lokakuun puolivälissä Irakin hallituksen joukkojen ja PMU-joukkojen ottaessa kiistelyjä alueita haltuunsa.²⁷⁵ PMU-joukkoihin kuuluva jesidien Lalish-rykmentti otti Sinjarin kaupungin haltuunsa.²⁷⁶ PMU-joukot perustivat Irakin armeijan kanssa jonkinlaisen tukikohdan kaupungin pohjoispuolella sijaitsevan Sinjarin vuoren Chilmeraniin 23.10.²⁷⁷

KDP:n peshmerga-joukot pysäyttivät väkivaltaisesti Rabian kaupunkiin ja rajanylityspisteelle pyrkineet PMU-joukot 19.10. Useita PMU-joukkojen taistelijoita tiettävästi surmattiin ja ajoneuvoja tuhottiin.²⁷⁸ Zummarin ja Rabian arabiheimojen kerrotaan kannattaneen kurdien kansanäänestystä ja liittymistä Irakin Kurdistaniin.²⁷⁹ PMU-joukkojen kerrottiin osittain poistuneen Zummarin ja Rabian alueilta marraskuun puolivälissä.²⁸⁰

Syyrian vastaisella rajalla jännitteet jatkuvat. Lähi-Itä analyytikko Fabrice Balanchen mukaan Syyria, Irak ja Iran ovat halunneet luoda eräänlaisen länsi-itäsuuntaisen shiia-akselin joka, joka ulottuisi Libanonista Iraniin.²⁸¹ Yhdysvallat liittolaisineen taas haluaisi estää tällaisen akselin syntymisen ja pyrkii ylläpitämään Turkista Persianlahden maihin ulottuvaa pohjois-etelä suuntaista ”sunniakselia”. Avainalueena näiden akselien rakentamisessa on Syyrian ja Irakin välinen raja-alue Nineven ja Anbarin läänien kohdalla.²⁸²

Pääministeri Abadi ilmoitti 30.5. että Irakin turvallisuusjoukot tulevat pitämään yllä järjestystä PMU-joukkojen kanssa Syyrian rajalla. Iranin Qods-joukkojen komentaja, kenraalimajuri Qassem Soleimani nähtiin tiettävästi Syyrian rajalla yhdessä irakilaisien PMU-joukkojen kanssa.²⁸³ PMU-joukkojen kesäkuussa valtaamasta Baajin kaupungista vaikutti tulevan joukkojen alueellinen tukikohta.²⁸⁴

ISISin terroristit tunkeutuivat erääseen Makhmurin piirikunnan eteläosassa sijaitsevaan Qarajin kunnan kylään ja surmasi siellä tiettävästi kyläviranomaisen eli mukhtarin ja erään PMU-joukkojen komentajan 20.11.²⁸⁵ Ryhmä ISIS-taistelijoita teki hyökkäyksen Qarajin alueelle 21.11.²⁸⁶

- Pakolaisuus ja paluumuutto, jälleenrakennus

IOM:n mukaan Nineven läänissä oleskeli lokakuun 2017 lopussa lähes 988 000 sisäisesti siirtymään joutunutta henkilöä. Näistä ylivoimainen enemmistö, lähes 966 000 oli kotoisin Nineven läänistä. Lokakuun 2017 lopussa Nineven läänistä paenneista merkittävä osuus oleskeli myös Dohukin (yli 362 000), Erbilin (lähes 117 000), Najafin (yli 61 000), Kerbalan (yli 55 000), Bagdadin (lähes 55 000), Kirkukin (yli 31 000), Babylonin (yli 19 000), Suleimanian (noin 16 000), Qadissiyan (noin 15 000), Salah al-Dinin (noin 13 000) ja Wassetin (lähes 13 000) lääneissä.²⁸⁷

Nineven lääniin oli palannut lokakuun 2017 loppuun mennessä yli 523 000 henkilöä. Mosulin piirikuntaan palanneita oli noin 220 000, Telafarin piirikuntaan palanneita yli 112 000, al-

²⁷⁵ The Guardian 17.10.2017, Arab News 17.10.2017.

²⁷⁶ The Washington Post 17.10.2017, Middle East Eye 17.10.2017.

²⁷⁷ Rudaw 23.10.2017 (b).

²⁷⁸ Iraqi News 19.10.2017 (b).

²⁷⁹ Al Monitor 27.7.2017.

²⁸⁰ Rudaw 19.11.2017.

²⁸¹ Balanche, Fabrice 26.5.2017, Niqash 14.6.2017.

²⁸² Balanche, Fabrice 26.5.2017, Niqash 14.6.2017.

²⁸³ FDD's Long War Journal 2.6.2017.

²⁸⁴ The Guardian 16.6.2017.

²⁸⁵ Daesh Daily 20.11.2017.

²⁸⁶ Basnews 22.11.2017.

²⁸⁷ IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017, 5.

Hamdaniyan piirikuntaan palanneita noin 83 000, Tilkaifin piirikuntaan palanneita noin 56 000, Sinjarin piirikuntaan palanneita noin 48 000 ja Hatran piirikuntaan palanneita lähes 2000.²⁸⁸

Lokakuun puolivälissä 2016 käynnistyneen Mosulin takaisinvaltausoperaation yhteydessä Mosulin kaupungista ja lähialueilta sisäisesti siirtymään joutuneita oli UNHCR:n mukaan lokakuun ja marraskuun 2017 vaihteessa 793 422. Operaation käynnistymisen jälkeen palanneita oli 300 576.²⁸⁹

UNHCR:n mukaan IDP-leireillä asuvien paluu Mosuliin ja lähialueille oli käynnissä. Monet perheet kertoivat nopeuttaneensa paluutaan siinä pelossa, ettei heitä enää myöhemmin päästettäisi palaamaan kotikyliinsä. Monet paluumuuttajat olivat olleet vuosia pois kotialueeltaan, eivätkä he tienneet kotiensa tai kotialueensa peruspalveluiden tilasta tai toimeentulon mahdollisuuksista.²⁹⁰ YK:n humanitaaristen asioiden koordinoitintoimisto (OCHA) mukaan lukuisten perheiden raportoitiin joutuneen pakenemaan kodeistaan useampaan kertaan takaisinvallattujen alueiden turvallisuustilanteen muuttuessa nopeasti.²⁹¹

Heinäkuussa 2017 Reuters uutisoi Mosulin ”vakauttamisen” – eli käytännössä vedenjakelun, viemäröinnin ja sähköverkon kaltaisen perusinfrastruktuurin jälleenrakentamisen ja koulujen ja sairaaloiden uudelleenavaamisen – maksavan jopa miljardi dollaria. Heinäkuussa 2017 YK:n humanitaaristen asioiden koordinaattori Lise Grande arvioi Länsi-Mosulin vakauttamisen vaativan vielä yli vuoden. Kaikkien Mosulin asuinalueiden uutisoidaan kärsineen jonkinlaista vahinkoa takaisinvaltauksen aikana. Kuuden Länsi-Mosulin kaupunginosan (vanhakaupunki, Mosulin lentokenttä ja kenttää ympäröivät kaupunginosat) arvioidaan kuitenkin tuhoutuneen ”lähes täydellisesti”, ja näillä alueilla tilanteen palauttamisen normaaliksi arvioidaan vievän useita vuosia.²⁹²

Amerikkalaisen tutkimuslaitoksen RAND Corporationin heinäkuussa 2017 julkaiseman raportin mukaan Mosulin peruspalvelut kärsivät jo ennen kaupungin takaisinvaltausta. Terroristijärjestö ISISin valtaannousu johti Mosulin julkisten palveluiden romahtamiseen, mikä vaikutti erityisesti koulutukseen, terveydenhuoltoon sekä veden, sanitaatiojärjestelmän ja sähköjakelun kaltaisiin peruspalveluihin.²⁹³ Elokuussa 2016 YK arvioi 50–75% Mosulin hallinnollisesta infrastruktuurista ja 60–75% kaupungin tuotanto- ja teollisuuskapasiteetista tuhoutuneen.²⁹⁴ Mosulin arvioidaan kärsineen jo ennen ISIS-konfliktin kärjistymistä asuttopulasta ja lokakuussa 2016 käynnistyneen takaisinvaltausoperaation aikana syntyneet tuhot ovat pahentaneet tilannetta entisestään.²⁹⁵ Huhtikuuhun 2017 tultaessa WHO arvioi Mosulin sairaalapakasiteetin vastaavan vain neljäsosaa ISIS-konfliktia edeltäneestä kapasiteetista.²⁹⁶

UNAMIn mukaan terroristijärjestö ISIS jätti Mosulissa jälkeensä merkittävästi tuhoa. ISIS käytti toiminnassaan tarkoituksella hyödykseen siviiliasutusta ja infrastruktuuria varmistaakseen sen tuhoutumisen. Järjestö myös tuhosi tarkoituksellisesti infrastruktuuria ennen poistumistaan alueelta. Lisäksi ISIS ansoitti käyttämiään siviili- ja julkisia rakennuksia räjähteillä, mikä on vaarantanut koteihinsa palaavien siviilien ja rakennusten turvaamiseen pyrkivien turvallisuusjoukkojen hengen.²⁹⁷ RAND Corporationin mukaan taisteluiden päättyminen Mosulissa

²⁸⁸ IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017, 6.

²⁸⁹ UNHCR 19.10.2017.

²⁹⁰ UNHCR 2.11.2017.

²⁹¹ OCHA 2.11.2017

²⁹² Reuters 5.7.2017.

²⁹³ RAND 7.7.2017, 41

²⁹⁴ RAND 7.7.2017, 44.

²⁹⁵ RAND 7.7.2017, 46–49.

²⁹⁶ RAND 7.7.2017, 43.

²⁹⁷ UNAMI 11/2017, 46.

tulee johtamaan kaupunginlaajuisiin maaomaisuuskiistoihin, vastaavan kehityksen näkyessä myös muualla ISISiltä takaisinvallatuilla alueilla.²⁹⁸

Elokuun 2017 alussa UNHCR raportoi Länsi-Mosulin raivaustöiden ja alueen sähköverkon korjaustöiden käynnistyneen. Nineven läänin sanitaatioasioista vastaava neuvosto ilmoitti Mosulin kaupungin viemäriverkoston vahingoittuneen 80 prosenttisesti kaupungissa käytyjen taisteluiden aikana. Asuintaloihin, kouluihin, moskeijoihin ja kaduille asennetut improvisoidut räjähteet ja miinat muodostivat jatkuvan uhan kaupungin asukkaille. Peruspalveluiden puutteen raportoitiin estävän monia Länsi-Mosulin asukkaita palaamasta koteihinsa.²⁹⁹ Syyskuun 2017 alussa Mosulin vanhan kaupungin raportoitiin olevan tuhoutunut niin laajamittaisesti, ettei asukkaiden ole mahdollista palata alueelle.³⁰⁰

Niqashin syyskuun lopulla julkaiseman arvion mukaan Irakin hallitus ei ollut pitänyt lupastaan ja aloittanut Mosulissa julkisen sektorin työntekijöiden palkkojen maksamista. Monilla kaupunkiin palanneilla ei ole varoja kotiensa jälleenrakentamiseen ja näiden työllistymismahdollisuudet rajoittuvat kaupungissa valtaa pitäviin aseellisiin joukkoihin.³⁰¹ The Washington Post arvioi syyskuun 2017 puolivälissä Irakin mittavan jälleenrakentamisen, sisäisesti siirtymään joutuneiden (IDP) paluumuuton järjestämisen ja yhteisöjen sisäisen sovittelun vaatimien voimavarojen ruokkivan Irakin shiia-, sunni- ja kurdiväestön vanhoja vihollisuuksia. Pahoin tuhoutuneen Länsi-Mosulin järkyttyneiden paikallisyhteisöjen eheyttämisen arvioitiin muodostavan koetinkiven Irakin hallituksen kyvyille näiden vihollisuuksien lopettamiseen.³⁰² The Economist esitti vastaavan arvion Mosulin tulevaisuudesta lokakuun puolivälissä 2017 ja totesi Mosulin jälleenrakennuksen laiminlyömisen vaarantavan ISISistä saavutetun voiton.³⁰³

UNAMI:n mukaan sisäisesti siirtymään joutuneiden oikeuksia kunnioittava ja turvallinen paluu tulee edellyttämään Mosulin ja lähialueiden laajamittaisen ja kattavan jälleenrakennuksen ohella myös ISIS-konfliktin pirstomien yhteisöjen ”jälleenrakentamista”.³⁰⁴ Niqashin marraskuun 2017 puolivälissä esittämän arvion mukaan Irakin hallituksella on kuitenkin ollut vaikeuksia jo pelkästään järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä ISISiltä takaisinvallatuilla alueilla, eikä hallitus ole kyennyt näillä alueilla kaikkien julkisten palveluiden palauttamiseen tai mittavaan jälleenrakentamiseen.³⁰⁵

- Salah al-Dinin lääni

Salah al-Dinin läänissä Shirqatin piirikunta vallattiin ISISiltä 24.9. mennessä.³⁰⁶ ISIS on jatkanut asymmetrisiä iskuja Salah al-Dinin läänissä.³⁰⁷ Toukokuussa ISISin taistelijoita kerrottiin siirtyneen Tuz Khurmatun seudulle.³⁰⁸ YK:n turvallisuusneuvoston lokakuun raportin mukaan ISIS on lisännyt iskuja muun muassa Tuz Khurmatussa.³⁰⁹ ISISin taistelijoita pakeni marraskuussa Länsi-Anbarista kohti Salah al-Dinin lääninä.³¹⁰

²⁹⁸ RAND 7.7.2017, 49.

²⁹⁹ UNHCR 2.8.2017.

³⁰⁰ UNHCR 7.9.2017.

³⁰¹ Niqash 28.9.2017.

³⁰² The Washington Post 13.9.2017.

³⁰³ The Economist 12.10.2017.

³⁰⁴ UNAMI 11/2017, 46.

³⁰⁵ Niqash 16.11.2017.

³⁰⁶ UN Security Council 19.10.2017, s. 5.

³⁰⁷ UN Security Council 11.7.2017, s. 5.

³⁰⁸ Knights, Michael 31.5.2017.

³⁰⁹ UN Security Council 19.10.2017, s. 5.

³¹⁰ Iraqi News 12.11.2017 (a).

Noin 170 ISISiin liitoksissa olevaa perhettä asui kesäkuussa tiukasti vartioidulla Shahaman pakolaisleirillä lähellä Tikritiä. Irakin armeija oli arvioinut heidän suhteensa ISISiin ilman, että oikeuslaitos olisi ottanut siihen kantaa. Niqash-median mukaan suurin osa Shahaman leirin perheistä oli kesäkuussa Shirqatista, jotkut Mosulista. Osa kertoi, että heidät oli tuotu leirille pakolla.³¹¹

Irakin hallituksen ja PMU-militioiden vallatessa kiisteltyjä alueita Asa'ib Ahl al-Haq militia hyökkäsi Tuz Khurmatussa PUK-joukkojen päämajaan 13.10.³¹² Amnesty International raportoi myöhemmin että syntyneessä tulitaistelussa ainakin 11 siviiliä sai surmansa. Lisäksi ryöstettiin ja syytettiin tuleen satoja asuntoja ja kauppoja nähtävästi kurdikaupunginosia vastaan tähdättyssä operaatioissa.³¹³

Niqash-media kertoi marraskuussa saaneensa tietoa, että 225 taloa ja 150 kauppa oli kärsinyt vaurioita. Noin 53 taloa olisi kuulunut kurdisotilaille, poliisille ja piirikuntaneuvoston jäsenille. Paikalliset kurdit syyttivät väkivaltaisuuksista shiioista koostuvia PMU-joukkoja. Tuz Khurmatussa PMU-joukot saavat kannatusta ja jäseniä paikallisten shiaturkmeenien keskuudesta.³¹⁴ Tuz Khurmatussa oli kaksi vuotta sitten, marraskuussa 2015, 17 päivää kestänyt konflikti, jonka aikana kurdijoukot ja shiamilitiat ottivat yhteen ja parikymmentä ihmistä kuoli.³¹⁵

Kirkuk Now-median mukaan kurdipuolueiden toiminta on kokonaan loppunut Tuz Khurmatussa. Neljän kurdipuolueen ja järjestön toimistot on ryöstetty tai räjäytetty.³¹⁶ Amnesty International ilmoitti saaneensa UNAM:ltä tiedon jonka mukaan noin 35 000 siviiliä oli paennut Salah al-Dinin läänin Tuz Khurmatusta 16.10. jälkeen.³¹⁷

Tuz Khurmatussa oli autopommi-isku 8.11. Tiettävästi useita ihmisiä kuoli ja loukkaantui.³¹⁸ PMU-joukkojen väitettiin kahakoineen keskenään Tuz Khurmatussa 14.11. Kahakan osapuolina olisivat olleet Asa'ib Ahl al-Haqin taistelijat ja paikalliset shiaturkmeenitaistelijat.³¹⁹ Tuz Khurmatussa oli autopommin isku 21.11. Kymmeniä henkilöitä sai surmansa ja loukkaantui.³²⁰

Salah al-Dinin läänissä esimerkiksi Baijin kaupungin ja alueen taloudelle merkittävän öljynjalostamon uutisoidaan tuhoutuneen pahoin Irakin hallituksen joukkojen ja ISISin alueella käymissä taisteluissa. Niqashin mukaan aiemmin yli 200 000 irakilaisen asuttamasta kaupungista 75 % olisi tuhoutunut taisteluiden seurauksena ja jälleenrakennuksen arvioidaan maksavan miljardeja dollareita. Marraskuun 2017 alussa Irakin mittavaa jälleenrakennusta ei ollut kuitenkaan tapahtunut, eikä esimerkiksi koulujen ja sairaaloiden jälleenrakentaminen ollut käynnistynyt. Irakin turvallisuusjoukot ja PMU-joukot ovat tarkastaneet huolella alueelle palaamaan pyrkivien henkilöiden taustat, mikä on vaikeuttanut osaltaan paluunmuuttoa. Niqashin mukaan noin 100 perhettä on päässyt palaamaan Baijin kaupunkiin ja sen lähikyliin.³²¹

Al-Amaa Association- kansalaisjärjestön mukaan Tikritin kaupungin shiiajohto on määrännyt että ISISiin liitoksissa olleita perheitä ei päästetä kaupunkiin elleivät ne luovuta ISIS-liitoksista

³¹¹ Al Monitor 7.6.2017, Niqash 13.6.2017.

³¹² ISW 16.10.2017.

³¹³ Amnesty International 24.10.2017.

³¹⁴ Al Monitor 14.9.2017, Niqash 8.11.2017.

³¹⁵ Niqash 8.11.2017.

³¹⁶ Kirkuk Now 6.11.2017.

³¹⁷ Amnesty International 24.10.2017.

³¹⁸ Basnews 8.11.2017.

³¹⁹ Basnews 14.11.2017. PMU-joukkojen 16. prikaatin turkmeeneja oli myös kidnapattu Bagdadissa maaliskuussa mahdollisesti muiden PMU-joukkojen toimesta. (Al Monitor 25.4.2017)

³²⁰ Al Jazeera 21.11.2017.

³²¹ Niqash 2.11.2017.

syytettyjä perheenjäseniään tai surmaa heitä.³²² Samankaltaisia ongelmia arveltiin olevan esimerkiksi Yathribissa, Baladissa, Salamissa ja Ahbadissa.³²³

Shiiojen näkyvyys on kasvanut merkittävästi sunnivoittoisessa Tikritissä ja sen lähialueilla. Niqash-lehden artikkelissa kerrottiin heinäkuussa, että Tikritin kaduilla oli satoja mustia ja vihreitä lippuja, samoin kuin shiiamyönteisiä sloganeita. Shiivoittoisten PMU-joukkojen kerrottiin ottaneen haltuunsa presidentinpalatseja ja hallinnon rakennuksia. Taannoisessa uskonnollisessa juhlassa Saddam Husseinin aikaisessa palatsissa oli ollut läsnä sekä shiioja että sunneja.³²⁴

Kolmesta shiiapuoluetta tai -militiaa kuten Badrin organisaatio ja Asa'ib Ahl al-Haq oli perustanut Tikritin kaupunkiin toimistot. Tikritin lähellä sijaitsevan Saddam Husseinin syntymäkylän Awjan sairaala oli nimetty uudelleen shiioille tärkeän Imaami Mahdin mukaan.³²⁵

ISISiä vastaan saavutettujen voittojen ja sunnien pakolaisuuden myötä shiiojen näkyvyys on myös Samarran kaupungissa noussut. Jotkut sunnitahot ovat puhuneet demografisesta muutoksesta, toiset taas kieltävät sen. Shiimilitioiden, armeijan ja federaatiopoliisin kerrotaan vastaavan kaupungin järjestyksenpidosta.³²⁶

- Pakolaisuus ja paluumuutto, jälleenrakennus

Humanitaaristen organisaatioiden toimia Irakissa koordinoivan elimen GPC:n³²⁷ mukaan joillakin alueilla kuten Baijissa, Baladissa ja Farhatiyassa paluumuuttoa hidasti talojen ja infrastruktuurin kokemat tuhot, samoin kuin peruspalveluiden ja toimeentulomahdollisuuksien puute. Joillakin alueilla kuten Baijissa, Shirqatissa ja Yathribissa oli myös eri kansanryhmien välisiä jännitteitä ja turvallisuusongelmia. Joitakin paluumuuttajia oli myös pidätetty laittomasti ja saanut surmansa itsemurhaiskussa Baijin alueella.³²⁸ UNHCR arvioi Tuz Khurmatun kaupungissa kärjistyneiden etnisten jännitteiden vaikeuttavan alueelta paenneiden kurdien (yli 49 000 henkilöä) paluuta takaisin koteihinsa.³²⁹

IOM:n mukaan Salah al-Dinin läänissä oleskeli lokakuun 2017 lopussa noin 324 000 sisäisesti siirtymään joutunutta henkilöä. Näistä henkilöistä valtaosa, lähemmäs 250 000 oli kotoisin Salah al-Dinin läänistä. Lokakuun 2017 lopussa Salah al-Dinin läänistä paenneista merkittävä osuus oleskeli myös Suleimanian (noin 50 000), Erbilin (noin 32 000), Kirkukin (noin 27 000), Bagdadin (yli 20 000) ja Diyalan (yli 16 000) lääneissä.³³⁰

IOM:n mukaan Salah al-Dinin lääniin oli palannut lokakuun 2017 loppuun mennessä noin 433 000 henkilöä. Tikritin piirikuntaan oli palannut yli 171 000, Shirqatin piirikuntaan yli 75 000, Dawrin piirikuntaan noin 57 000, Samarran piirikuntaan noin 46 000, Baladin piirikuntaan noin 34 000, Baijin piirikuntaan yli 33 000, Tuzin piirikuntaan yli 8000 ja Faresin piirikuntaan yli 6000 henkilöä.³³¹ Suleimanian läänin Kalarin alueella olevat, Tuz Khurmatusta lokakuun väkivaltaisuuksia paenneet IDP:t osoittivat marraskuun loppuun mieltään vaatien PMU-joukkojen poistumista Tuz Khurmatusta ja paluumuuton avustamista.³³²

³²² Al Monitor 7.6.2017.

³²³ Niqash 6.7.2017.

³²⁴ Niqash 6.7.2017.

³²⁵ Niqash 6.7.2017.

³²⁶ Al Monitor 26.4.2017.

³²⁷ Global Protection Cluster.

³²⁸ Global Protection Cluster. Iraq Protection Cluster: Salah al-Din Returnees Profile - September 2017.

³²⁹ UNHCR 26.10.2017.

³³⁰ IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017, 5.

³³¹ IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017, 6.

³³² Basnews 26.11.2017 (a).

- Kirkukin lääni

ISIS on jatkanut asymmetrisiä iskuja Kirkukin läänissä.³³³ Toukokuussa ISISin taistelijoita kerrottiin siirtyneen Kirkukin läänin eteläosiin.³³⁴ Kesäkuun lopulla ISISin taistelijat tekivät hyökkäyksen kurdijoukkoja vastaan Dibisin Garawin alueella. Hyökkäys torjuttiin.³³⁵ YK:n turvallisuusneuvoston lokakuun raportin mukaan ISIS on lisännyt asymmetrisiä iskuja kiistellyillä alueilla, muun muassa Kirkukin läänin Daquqin piirikunnassa ja Kirkukin kaupungin laidoilla.³³⁶ Ainakin kuusi ihmistä sai surmansa ja 14 loukkaantui kahdessa pommi-iskussa Kirkukin kaupungissa 5.11. Iskut kohdistuivat shiimoskeijaan Atlas-kadulla. Tämä oli ensimmäinen pommi-isku sen jälkeen, kun Irakin hallituksen alaiset turvallisuusjoukot ottivat Kirkukin kaupungin haltuunsa.³³⁷

Pääministeri Abadi kertoi Kirkukin läänin Hawijan piirikunnan valtaamisesta ISISiltä 10.10.³³⁸ Hawijan kaupungissa PMU-joukkojen kerrottiin ripustavan PMU-marttyyrien julisteita pitkin kaupunkia.³³⁹ ISISin taistelijoiden kerrottiin paenneen Hawijan piirikunnasta muun muassa Hamrinin vuorille.³⁴⁰ Peshmergan kerrottiin ottaneen kiinni noin 1500 ISIS-liitoksista epäiltyä henkilöä. Nämä olivat niiden noin 12 000 henkilön joukossa, jotka olivat paenneet 12.9. alkanutta Hawijan operaatiota peshmergan hallitsemille alueille, esimerkiksi Dibisiin.³⁴¹ PMU-joukot kertoivat surmanneensa kolme ISISin itsemurhapommittajaa Hawijan Rashadin alueella marraskuun loppupuolella.³⁴²

Irakin joukkojen vallattua Kirkukin läänin kurdeilta lokakuun puolivälissä on väitetty, että yli 50 kansalaisjärjestön ja poliittisen puolueen toimistoa on ryöstetty ja poltettu Kirkukin, Dibisin ja Daquqin alueilla. PMU-joukkojen on väitetty ottaneen haltuunsa KDP-puolueen toimistot Kirkukissa. Kirkuk Now-median mukaan myös muiden kurdipuolueiden (KIU, KIG, KIM, Gorran, PKK:hon liitoksissa oleva puolue Freedom Movement) toimistoja on ryöstetty, samoin kuin kurdimyönteisten turkmeenitahojen toimistoja.³⁴³

Shiiojen uskonjohtaja Muqtada al-Sadrin kerrottiin komentaneen PMU-joukkoihin kuuluvan Saraya al-Salam militiansa pois Kirkukista 7.11. PMU-joukkojen toimistoihin oli tehty pommi-isku kahta päivää aikaisemmin.³⁴⁴ PMU-joukkojen autosaattuetta vastaan hyökättiin 25.-26.11 vastaisena yönä Kirkukin ja Suleimanian välisellä valtatiellä. Hyökkääjät eivät olleet tiedossa.³⁴⁵

Marraskuun alkupuolella käytiin myös keskustelua siitä, josko kurdien PUK-puolueen tiedustelupalvelu Asayish saisi palata Kirkukin kaupunkiin. Turkmeenien ITF-puolue kertoi vastustavansa paluuta, ja kadulla mieltään osoittaneet ihmiset näyttivät kuvia omaisistaan joiden

³³³ UN Security Council 11.7.2017, s. 5.

³³⁴ Knights, Michael 31.5.2017.

³³⁵ Rudaw 25.6.2017.

³³⁶ UN Security Council 19.10.2017, s. 5.

³³⁷ CNN 5.11.2017.

³³⁸ UN Security Council 19.10.2017, s. 5.

³³⁹ Al Monitor 11.10.2017.

³⁴⁰ Al Monitor 11.10.2017.

³⁴¹ Kirkuk Now 11.10.2017.

³⁴² Iraqi News 24.11.2017 (b).

³⁴³ Kirkuk Now 6.11.2017.

³⁴⁴ Basnews 7.11.2017.

³⁴⁵ Basnews 26.11.2017 (b).

he kertoivat kadonneen, kun kurdien turvallisuusjoukot olivat omalla valtakaudellaan pidättäneet heitä.³⁴⁶

Irakin pääministeri Abadi nimitti 28.10. uuden Kirkukin operaatiokeskuksen johtajaksi kenraaliluutnantti Ali Fadhil Imranin, joka tunnetaan aikaisemmasta yhteistyöstään Irakin armeijan 5. divisioonan komentajana muun muassa Badrin organisaation johtajan Hadi al-Amirin kanssa.³⁴⁷

Turvallisuusjoukot ampuivat kohti kurdimielenosoittajia 19.10. Kirkukissa. Yksi loukkaantui. PMU-joukkojen kerrottiin ampuneen kurdipoliisin hänen kotonaan Kirkukissa.³⁴⁸ Irakin Kurdistanin parlamentti sulki toimistonsa Kirkukissa marraskuussa toistaiseksi pelätessään sen työntekijöiden turvallisuuden puolesta.³⁴⁹ PMU-militioiden väitettiin ryöstelleen Altun Kuprin kaupunkia ja polttaneen taloja 20.10. tapahtuneen kaupungin valtaamisen jälkeen.³⁵⁰

Turvallisuusjoukot väittivät surmanneensa kuusi ISIS-taistelijaa Hawijan alueen Batman ja Jadaan kylissä marraskuun puolivälissä.³⁵¹ Irakin turvallisuusjoukot kertoivat aloittaneensa laajoja turvallisuusoperaatioita 11.11. Hawijan alueella ja Hamirinin vuoristossa.³⁵²

- Pakolaisuus ja paluumuutto, jälleenrakennus

IOM:n mukaan Kirkukin läänissä oleskeli lokakuun 2017 lopussa noin 263 000 sisäisesti siirtymään joutunutta henkilöä. Näistä henkilöistä valtaosa, yli 175 000 oli kotoisin Kirkukin läänistä. Lokakuun 2017 lopussa Kirkukin läänistä paenneista merkittävä osuus oleskeli myös Erbilin (yli 64 000), Salah al-Dinin (yli 58 000), Suleimanian (noin 22 000) ja Nineven (yli 11 000) lääneissä.³⁵³ IOM:n mukaan Kirkukin lääniin oli palannut lokakuun 2017 loppuun mennessä noin 185 000 henkilöä. Kirkukin piirikuntaan palanneita oli yli 153 000, Hawijan piirikuntaan palanneita yli 23 000, Daquqin piirikuntaan palanneita miltei 7000 ja Dibisin piirikuntaan palanneita 600.³⁵⁴

Hawijan ja Shirqatin piirikuntien takaisinvaltausoperaatio käynnistyi 21. syyskuuta 2017. Operaatio vaikutti kyseisten piirikuntien ohella myös laajemmin Kirkukin ja Salah al-Dinin läänien humanitaariseen tilanteeseen. Hawijan takaisinvaltausoperaatio johti syyskuun 2017 jälkipuolella alueella sisäisesti siirtymään joutuneiden määrän merkittävään lisääntymiseen. Yli 7 000 raportoidaan paenneen Hawijan alueelta operaation käynnistymistä seuranneen viikon aikana. Useimpien sisäisesti siirtymään joutuneiden kerrotaan paenneen Salah al-Dinin lääniin. Pienen osan paenneista raportoidaan pyrkineen pohjoiseen, Kirkukin suuntaan, mutta reitin turvallisuutta pidettiin tuolloin heikkona räjähdeseansojen ja alueella vaikuttavien ISIS-toimijoiden takia.³⁵⁵

OCHA:n mukaan Hawijan alueelta pakeni takaisinvaltauksen aikana yhteensä arviolta 47 000 henkilöä, joista monet pyrkivät palaamaan alueelle nopeasti takaisinvaltauksen jälkeen. Lokakuun 2017 loppuun operaation aikana sisäisesti siirtymään joutuneita raportoitiin olevan enää 11 000, joista monilla ei ollut joko mahdollisuutta tai halua palata takaisin koteihinsa. OCHA:n mukaan Hawijan kaupungin ja läheisten al-Zabin ja al-Abbasin kylien raportoitiin kärsivän takaisinvaltauksen jälkeen peruspalveluiden ja juomaveden kaltaisten perustarvikkeiden puutteesta. Takaisinvaltauksen yhteydessä Hawijan siviiliasutuksesta 50 % oli kärsinyt vahinkoa

³⁴⁶ Kirkuk Now 10.11.2017.

³⁴⁷ ISW 22.11.2017.

³⁴⁸ Basnews 20.10.2017.

³⁴⁹ Iraqi News 10.11.2017 (b).

³⁵⁰ Basnews 22.10.2017.

³⁵¹ Iraqi News 13.11.2017 (b).

³⁵² Iraqi News 13.11.2017 (b).

³⁵³ IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017,5.

³⁵⁴ IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017,6.

³⁵⁵ OCHA 1.10.2017, 1.

ja 10 % poltettu, minkä lisäksi asukkaiden koteja oli myös ryöstelty. Hawijan alueen raportoitiin olevan räjähteiden saastuttama, minkä katsottiin muodostavan keskeisen uhan alueen asukkaiden turvallisuudelle sisäisesti siirtymään joutuneiden nopean paluumuuton seurauksena.³⁵⁶

Marraskuun 2017 alussa IOM tilastoi yli 113 000 Hawijan ja Shirqatin alueella sisäisesti siirtymään joutunutta henkilöä, jotka olivat paenneet alueelta elokuun 2016 jälkeen.³⁵⁷ UNHCR: 11.11.2017 julkaiseman päivityksen mukaan Hawijan ja Shirqatin alueelta sisäisesti siirtymään joutuneita oli hieman yli 110 000. Paluumuuton Hawijaan raportoitiin käynnistyneen, ja joka päivä keskimäärin 100 perheen kerrottiin palaavan Hawijan alueelle, erityisesti al-Zabin ja al-Abbasin kyliin. UNHCR:n mukaan Hawijan piirikunnan peruspalvelut ja -infrastruktuuri eivät olleet kuitenkaan vielä pääsääntöisesti toiminnassa, eikä Hawijan kaupunkiin palaaminen ollut vielä mahdollista.³⁵⁸

Irakin hallituksen joukot ryhtyivät etenemään Kirkukin kaupunkiin ja muille kiistellyille alueille 15. lokakuuta 2017. UNHCR:n mukaan etupäässä Kirkukista, Makhmurista, Khanaqinista (Diyala) ja Tuz Khurmatusta (Salah al-Din) paenneita oli lokakuun 2017 lopulla (26.10.) yli 175 000. Sisäisesti siirtymään joutuneista 47% oli paennut Kirkukista, 28% Tuz Khurmatusta ja 13% Makhmurin alueelta ja nämä olivat asettuneet etupäässä Erbilin (46%) ja Suleimanian (25%) läänneihin, mutta myös Diyalan läänissä sijaitsevan Kifrin ja Dohukin läänin alueille. Vaikka merkittävä osuus Kirkukin alueelta paenneista oli palannut koteihinsa pian Irakin hallituksen joukkojen saapumisen jälkeen, erityisesti Kirkukin entisiin vallanpitäjiin yhdistettyjen perheiden raportoitiin olevan haluttomia palaamaan.³⁵⁹

Kirkukin ja Erbilin läänien rajaseudulla Irakin hallituksen joukkojen ja Irakin Kurdistanin joukkojen välillä käytyjen taisteluiden katsottiin hankaloittavan sisäisesti siirtymään joutuneiden paluuta.³⁶⁰ Marraskuun 2017 alkuun mennessä Irakin hallituksen joukkojen hallintaansa ottamilta kiistellyiltä alueilta oli paennut noin 183 000 henkilöä, joista useimmat olivat paenneet Erbilin ja Suleimanian läänien alueelle.³⁶¹

Kirkukin kaupungista raportoidaan paenneen noin 79 000 asukasta, Makhmurin piirikunnasta noin 22 000 asukasta ja Salah al-Dinin koillisosissa sijaitsevasta Tuzin piirikunnasta noin 47 000 asukasta. Arviolta 20 000 henkilöä pakeni Nineven läänin pohjoisosista, Zummarin, Rabeen ja Sinjarin alueelta Dohukin läänin alueelle. OCHA:n mukaan ”kiistellyillä alueilla” sisäisesti siirtymään joutuneet joutuivat pakenemaan monessa tapauksessa kodeistaan useampaan kertaan lyhyen ajan sisällä alueen turvallisuustilanteen muuttuessa nopeasti. Valtaosan IDP-väestöstä arvioidaan asuvan epämuodollisissa olosuhteissa. Humanitaarinen apu tavoitti lokakuun 2017 lopussa yli 130 000 henkilöä, joille tarjottiin ruokaa, vettä, lääkkeitä ja muita perustarvikkeita. Tietyille alueille rajoittuneiden turvallisuusvälikohtausten raportoitiin vaarantavan pääsyn humanitaariseen apuun.³⁶²

- Diyalan lääni

Toukokuussa Diyalan läänin Khalisin kaupungin pormestari kertoi, että ISISin taistelijoita oli siirtynyt Diyalan ja Salah al-Dinin läänien raja-alueen tyhjiin kyliin. Irakin joukot tekivät ajoittain

³⁵⁶ OCHA 2.11.2017, 3.

³⁵⁷ IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017, 3.

³⁵⁸ UNHCR 11.11.2017.

³⁵⁹ UNHCR 26.10.2017.

³⁶⁰ UNHCR 26.10.2017.

³⁶¹ UNHCR 2.11.2017.

³⁶² OCHA 2.11.2017, 2–3.

operaatioita näille syrjäseuduille, mutta hallituksen päähuomio oli Mosulin valtaamisessa. Diyalan läänin edustava kansanedustaja kertoi, että ISISin taistelijat herättelivät toimintaansa myös Baquban kaupungin itäpuolisilla alueilla.³⁶³ ISIS-taistelijoiden uskottiin siirtyneen myös Diyalan läänin pohjoisosiin.³⁶⁴

ISIS on jatkanut asymmetrisiä iskuja Diyalan läänissä.³⁶⁵ Esimerkiksi 28.5. moottoripyörällä liikkuneen itsemurhapommittajan iskussa Baquban kaupungissa sai surmansa viisi henkilöä ja 14 loukkaantui.³⁶⁶ Elokuussa kerrottiin, että ISIS oli tehnyt useita iskuja Jalawlan pohjoispuolella sijaitsevaan Islahin kylään. ISISin iskujen kerrottiin lisääntyneen myös Saadiyassa, Mandalissa ja Qara Tappassa. ISISin toiminnan kerrottiin lisääntyneen Hamrinin vuorilla ja joillakin muilla Diyalan alueilla.³⁶⁷

ISISin 8.11. tekemässä iskussa al-Jeelin kylään Baquban eteläpuolella sai surmansa yksi henkilö ja kaksi loukkaantui. Kyläläiset pakottivat terroristit pakosalle tulitaistelun jälkeen.³⁶⁸ PMU-joukot torjuivat ISISin terroristien hyökkäyksen tarkastuspistettä vastaan Udhaimin alueella Albu Eissan kylässä 10.11. ISISin taistelijoiden kerrottiin piileskelevän Mutaibijan erämaan lukuisissa piilopaikoissa. ISIS teki myös hyökkäyksen Safran rajanylityspaikkaa vastaan Iranin rajalla 6.11.³⁶⁹ Irakin ilmavoimat iskivät ISISin solua vastaan Udhaimin alueella Diyalan ja Salah al-Dinin rajalla 13.11. Diyalan operaatiokeskus ilmoitti laajasta terrorisminvastaisesta operaatiosta Udhaimin alueella.³⁷⁰

PMU-joukkojen kerrottiin polttaneen laajasti hedelmätarhoja Muqdadiyan alueella elokuussa. Tätä väitettiin toimeksi paikallista sunniväestöä kohtaan alueen demografian muuttamiseksi shiiavoittoisemmaksi. Osassa Diyalan läänin valtaa pitävän Badrin organisaation tukema kansanedustaja Furat al-Tamimi kiisti tämän ja sanoi että kyse on ajoittain leimahtavista yhteenotoista ISISin terroristeja vastaan.³⁷¹ Pääministeri Abadi alisti Diyalan läänin turvallisuusjoukot Badrin organisaation johtajalle Hadi al-Amirille vuonna 2014.³⁷²

Irakin parlamentin turvallisuus- ja puolustuskomitea kiinnitti huomiota 7.9. Diyalan läänissä vallitsevaan poliittiseen kriisiin. Komitea varoitti siitä, että etninen, sektaarinen ja poliittinen konflikti voi helpottaa ISISin paluuta Diyalan läänisiin. Irakin parlamentin entinen puhemies Mohammed al-Khalidi piti todennäköisenä että shiiojen dominoimiin turvallisuusjoukkoihin kohdistuu iskuja.³⁷³

PMU-joukkoihin kuuluva shiiamilitia Asa'ib al-Haq tunkeutui Mandalin kaupunginvaltuustoon kurdien kansanäänestyksen edellä 11.9. ja pakotti paikallispoliitikot luopumaan kansanäänestyksen järjestämisestä. Militia vaati myös Mandalin valtuuston kurdipuheenjohtajan ja -pormestarin eroa.³⁷⁴

Irakin Kurdistanin vaalikomission Diyalan läänin toimisto ilmoitti 22.9. ettei se perusta vaalitoimistoja PMU-joukkojen hallitsemiin Saadiyan ja Mandalin kaupunkeihin. Näiden asukkaat

³⁶³ Iraqi News 25.5.2017 (b).

³⁶⁴ Knights, Michael 31.5.2017.

³⁶⁵ Iraqi News 20.5.2017, UN Security Council 11.7.2017, s. 5.

³⁶⁶ UN Security Council 11.7.2017, s. 10.

³⁶⁷ Kirkuk Now 21.8.2017.

³⁶⁸ Iraqi News 8.11.2017.

³⁶⁹ Iraqi News 10.11.2017 (a).

³⁷⁰ Iraqi News 13.11.2017 (a).

³⁷¹ Al Monitor 15.9.2017 (b).

³⁷² ISW 14.6.2014, Foreign Policy 6.11.2014.

³⁷³ Al Monitor 15.9.2017 (b).

³⁷⁴ Kirkuk Now 13.9.2017.

voisivat sen sijaan äänestää Khanaqinissa. Saadiyan kurdien keskuudessa tosin huhuttiin että Khanaqiniin äänestämään meneviä ei enää olisi päästetty palaamaan Saadiyaan.³⁷⁵

Shiimilitioiden väitettiin estävän Khanaqinista tulevien kurdien ja arabien matkantekoa Bagdadiin Hamrinin tarkastuspisteellä, kurdien kansanäänestystä (25.9.) seuraavana päivänä. Polttoainerekoilta estettiin pääsy Khanaqinin kaupunkiin Imam Waisin tarkastuspisteellä.³⁷⁶

Kurdijoukot vetäytyivät Jalawlan, Mandalin ja Qara Tappan alueilta Irakin joukkojen vallatessa kiisteltyjä alueita lokakuun puolivälissä. Qara Tappan kurdipormestari Wahab Ahmad kertoi tulleensa erotetuksi 18.10. Paikallisten PMU-joukkojen komentaja Abdulamir Jawad ilmoitti olevansa kaupungin uusi pormestari. Marraskuun alussa Kirkuk Now- media kertoi, että PUK, KIU ja eräs kommunistipuolue olisivat osittain palanneet Khanaqinin kaupunkiin. Kurdipuolueita ei olisi palannut Jalawlan, Qara Tappan tai Mandalin kaupunkiin.³⁷⁷

Turvallisuusjoukot surmasivat ampumalla yhden mielenosoittajan ja haavoittivat ampumalla 23 Khanaqinin kaupungissa 19.10. Ammuttujen kerrottiin olevan kurdien KDP- puolueelle lojaaleja mielenosoittajia, jotka olisivat yrittäneet tunkeutua poliisiasemalle.³⁷⁸ Kurdilähteen mukaan kurdien turvallisuuspalveluun Asayishiin kuuluneet isä ja poika surmattiin Khanaqinin kaupungissa Ali Bagin kylässä Khanaqinin alueella.³⁷⁹ PUK-puolueen paikallisjohtaja surmattiin ja hänen poikaansa haavoitettiin aseellisen joukon hyökkäyksessä 22.11.³⁸⁰ Turkmeenipoliitikko kidnapattiin 25.11. Baquban pohjoispuolella Ashtukanin kylässä kahden poikansa ja yhden muun sukulaisen kanssa. Kidnappajista ei ollut lisätietoa.³⁸¹

- Pakolaisuus ja paluumuutto, jälleenrakennus

Diyalan läänissä Irakin keskushallinnon ja Irakin Kurdistanin aluehallinnon välisten jännitteiden on uutisoitu näkyvän erityisesti läänin pohjoisosien kaltaisten ns. kiisteltyjen alueiden jälleenrakentamisessa. Niqash uutisoi kesäkuussa 2017 Diyalan läänissä sijaitsevan ja ISISin vastaisten taisteluiden aikana laajamittaisesti tuhoutuneen Jalawlan kaupungin jääneen kiistellyn statuksensa takia ilman Irakin keskushallinnon tarjoamaa jälleenrakennusapua ja kunnallisia palveluita. Diyalan läänin kiistellyille alueille palanneet olivat joutuneet aloittamaan kotiensa jälleenrakentamisen itsenäisesti.³⁸²

IOM:n mukaan Diyalan läänissä oleskeli lokakuun 2017 lopussa noin 82 000 sisäisesti siirtymään joutunutta henkilöä. Näistä henkilöistä valtaosa, yli 61 000 oli kotoisin Diyalan läänistä. Lokakuun 2017 lopussa Diyalan läänistä paenneista merkittävä osuus oleskeli myös Suleimanian (lähemmäs 23 000) ja Bagdadin (yli 4000) lääneissä.³⁸³ IOM:n mukaan Diyalan läänin oli palannut lokakuun 2017 loppuun mennessä yli 214 000 henkilöä. Khanaqinin piirikuntaan oli palannut noin 88 000 henkilöä, Khalisin piirikuntaan noin 77 000 henkilöä, Muqdadian piirikuntaan oli palannut noin 52 000 ja Kifrin piirikuntaan 1200 henkilöä.³⁸⁴

³⁷⁵ Kirkuk Now 22.9.2017.

³⁷⁶ Kirkuk Now 26.9.2017 ja 29.9.2017.

³⁷⁷ Basnews 18.10.2017 (a), Kirkuk Now 6.11.2017.

³⁷⁸ Iraqi News 19.10.2017 (a).

³⁷⁹ Basnews 23.10.2017.

³⁸⁰ The Baghdad Post 22.11.2017 (b).

³⁸¹ The Baghdad Post 25.11.2017.

³⁸² Niqash 8.6.2017 (a).

³⁸³ IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017, 5.

³⁸⁴ IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017, 6.

- Anbarin lääni

Irakin Syyrian vastainen Walidin raja-asema vallattiin ISISiltä 17.6.³⁸⁵ Jordanian vastainen Trebilin raja-asema avattiin 30.8. sen oltua kiinni kaksi vuotta ISISin vuoksi.³⁸⁶ Länsi-Anbarissa Akashatin kaupunki vallattiin ISISiltä 16.9. ja Anahin kaupunki 22.9.³⁸⁷ Pääministeri Abadi ilmoitti Qaimin kaupungin vapauttamisesta 3.11. Samalla otettiin haltuun Husaiban raja-asema.³⁸⁸ Viimeinen ISISin hallussa ollut kaupunki Rawa vallattiin 17.11.³⁸⁹

ISISin iskujen määrä Anbarissa on ollut melko vähäinen sen jälkeen kun Falluja ja Ramadi vallattiin ja Mosulin valtaamiseen tähtäävä sotilasoperaatio alkoi syksyllä 2016.³⁹⁰ ISIS jatkaa silti asymmetrisiä iskuja Anbarin läänissä.³⁹¹ Esimerkiksi 30.5. Heitin kaupungin keskustassa sai surmansa itsemurhauskussa ainakin 10 sotilasta ja siviiliä ja 24 loukkaantui.³⁹² ISIS teki turvallisuusjoukkoja vastaan kolme iskua Ramadissa 27.9. siepaten 30 turvallisuusjoukkojen jäsentä ja surmaten ainakin 17.³⁹³ ISISin jäljellä olevat taistelijat ovat paenneet menettämiltään alueilta erämaihin tai sulautuneet vaivihkaa siviiliväestöön. ISISiä yritetään paraikaa puhdistaa Anbarin läänissä Eufrat-joen pohjoispuoleisesta erämaasta.³⁹⁴ ISISin taistelijoita on paennut myös joen eteläpuolella sijaitsevalle laajalle aavikolle.³⁹⁵

Anbarin läänissä on perustettu lukuisia sunnimilitioita paikallisten heimojen toimesta. Elokuussa militioihin arveltiin kuuluvan noin 25 000 taistelijaa, ja ne olivat lähes yhtä vahvoja kuin paikallispoliisi. Sunnimilitiat eivät olleet osa virallisia turvallisuusjoukkoja eivätkä tiettävästi saaneet palkkaa tai vammautumisesta johtuvia korvauksia valtiolta. Militioiden kerrottiin olevan korruptoituneita, ja niissä epäiltiin olevan myös entisiä ISISin jäseniä. Monen militian kerrottiin olevan liitoksissa poliittisiin puolueisiin ja ottavan käskyjä vastaan pikemminkin niiltä kuin virallisilta turvallisuusjoukoilta.³⁹⁶

Sunnimilitiat ovat ottaneet järjestysvastuun monella ISISiltä vapautetulla alueella Anbarin läänissä. Militioiden lojaliteetit vaihtelevat. Osa toimii läheisesti Irakin armeijan ja shiivoittoisten PMU-joukkojen kanssa. Osa haluaa kontrolloida oman alueensa resursseja ja jälleenrakennusta. Esimerkiksi Hadithassa ja Heitissä on useita heimomilitioita.³⁹⁷

Ramadissa osan militioista kerrotaan suojelevan omia kortteleitaan ja osan haluavan siivun jälleenrakennusrahoista. Fallujan alueen eteläosassa oli elokuussa vallassa pahamaineinen PMU-militia Kata'ib Hezbollah, joka pyrki estämään ISISin terroristien liikkumisen Etelä-Irakin shiialääneihin. Sunnimilitiat olivat turvallisuusvastuussa Fallujan kaupungissa.³⁹⁸

Moni Fallujasta Amiriyat al-Fallujaan paennut perhe ei ole päässyt palaamaan Fallujaan koska heitä epäillään ISIS-liitoksista. Al-Amaa Association- kansalaisjärjestön mukaan Ramadin kaupungin johto on määrännyt, että ISISiin liitoksissa olleita perheitä ei päästetä Ramadin kaupunkiin elleivät ne luovuta ISIS-liitoksista syytettyä perheenjäsentään tai surmaa heitä.³⁹⁹

³⁸⁵ UN Security Council 11.7.2017, s. 1.

³⁸⁶ Stratfor 30.8.2017.

³⁸⁷ UN Security Council 19.10.2017, s. 5.

³⁸⁸ The New Arab 3.11.2017, FDD's Long War Journal 3.11.2017.

³⁸⁹ CNN 17.11.2017.

³⁹⁰ blogi Musings on Iraq 6.11.2017.

³⁹¹ UN Security Council 11.7.2017, s. 5.

³⁹² UN Security Council 11.7.2017, s. 10.

³⁹³ UN Security Council 19.10.2017, s. 6.

³⁹⁴ Al Monitor 12.11.2017 (a).

³⁹⁵ blogi Musings on Iraq 18.11.2017.

³⁹⁶ Niqash 15.8.2017.

³⁹⁷ Niqash 15.8.2017.

³⁹⁸ Niqash 15.8.2017.

³⁹⁹ Al Monitor 7.6.2017.

Anbarin läänin länsiosissa laadittiin 30.7. heimojen kesken sopimus, jonka mukaan ISISiin liitoksissa olevia perheitä ei päästetä palaamaan kotiin.⁴⁰⁰

Jännitteet jatkuvat Syyrian vastaisella rajalla. Amerikkalaiset tekivät touko-kesäkuussa kaksi ilmaiskua shiiamilitioita vastaan Syyrian puolella rajaa lähellä Tanfin tukikohtaa jossa kansainvälisellä koalitiolla on joukkoja.⁴⁰¹ PMU-joukot etenivät kesäkuussa eteläsuuntaisesti rajaa pitkin kohti Tanfin aluetta. Joukkojen tavoitteena oli saavuttaa Qaimin-Albu Kamalin rajanylityspiste ja siellä sijaitseva Irakin ja Syyrian välinen valtatie.⁴⁰² Syyrian shiiamilitiat ja irakilaiset PMU-joukot kuten Kata'ib Hezbollah ja Asa'ib Ahl al-Haq ovat yrittäneet löytää väylän, joka linkittäisi kummankin maan shiiamilitiat toisiinsa.⁴⁰³ Jordanian vastaisen Trebilin raja-aseman avauksesta huolimatta moni on huolissaan sille johtavan tien turvallisuudesta eikä ole vielä valmis käyttämään sitä.⁴⁰⁴

Anbarin lääni rajoittuu etelässä Saudi-Arabiaan. Uskonjohtaja Muqtada al-Sadrin Saudi Arabiaan heinäkuun lopussa tekemän vierailun seurauksena päätettiin perustaa maiden välinen kauppakomissio, ja Ararin rajanylityspiste päätettiin avata. Rajanylityspiste oli ollut kiinni Persianlahden sodasta (1990-1) lähtien.⁴⁰⁵ Yhteyksien avaamisella Saudi Arabiaan päin sadristien ja Irakin hallituksen arvellaan pyrkivän hälventämään Iranin vaikutusvaltaa.⁴⁰⁶ Jordanian vastaisen Trebilin raja-aseman avaaminen on myös merkki Jordanian ja Irakin välisten kauppasuhteiden palautumisesta hiljalleen ennalleen.⁴⁰⁷

- Pakolaisuus ja paluumuutto, jälleenrakennus

Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön (IOM) mukaan Anbarin läänissä oleskeli lokakuun 2017 lopussa noin 127 000 sisäisesti siirtymään joutunutta henkilöä. Näistä henkilöistä valtaosa, yli 125 000 oli kotoisin Anbarin läänistä. Lokakuun 2017 lopussa Anbarin läänistä paenneista merkittävä osuus oleskeli Bagdadin (yli 147 000), Erbilin (lähes 113 000), Suleimanian (yli 59 000) ja Kirkukin (noin 28 000) lääneissä.⁴⁰⁸ IOM:n mukaan Anbarin lääniin oli palannut lokakuun 2017 loppuun mennessä yli 1 172 000 henkilöä. Fallujan piirikuntaan palanneita oli yli 496 000, Heetin piirikuntaan palanneita noin 179 000, Ramadin piirikuntaan palanneita noin 442 000, Hadithan piirikuntaan palanneita noin 27 000 ja Rutban piirikuntaan palanneita noin 27 000.⁴⁰⁹

Anbarin läänin länsiosissa Irakin hallituksen joukkojen käynnistämä sotilasoperaatio johti sisäisesti siirtymään joutuneiden määrän merkittävään kasvuun. UNHCR raportoi 9.11. läntisessä Anbarin läänissä vuoden 2017 aikana sisäisesti siirtymään joutuneiden määräksi 67 026 henkilöä. Anbarin läänin länsiosista raportoidaan paenneen taisteluita noin 21 000 henkilöä 20.9.-9.11.⁴¹⁰ Sotilasoperaatio saatiin päätökseen 18.11.2017, jolloin Irakin hallituksen joukot valtasivat Rawan kaupungin takaisin ISISiltä. UNHCR raportoi 20.11. läntisessä Anbarin läänissä käytyjen taisteluiden seurauksena sisäisesti siirtymään joutuneiden määräksi 67 134 henkilöä.⁴¹¹

⁴⁰⁰ UN Security Council 19.10.2017, s. 10.

⁴⁰¹ Foreign Policy 6.6.2017.

⁴⁰² FDD's Long War Journal 14.6.2017.

⁴⁰³ Al Monitor 23.8.2017, Stratfor 3.11.2017.

⁴⁰⁴ Niqash 4.10.2017.

⁴⁰⁵ Reuters 15.8.2017.

⁴⁰⁶ Al Monitor 11.8.2017.

⁴⁰⁷ Al Monitor 13.9.2017 (b).

⁴⁰⁸ IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017, 5.

⁴⁰⁹ IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017, 6.

⁴¹⁰ UNHCR 9.11.2017.

⁴¹¹ UNHCR 20.11.2017.

Tarkat turvatarkastukset vaikuttavat sisäisesti siirtymään joutuneiden asemaan yleisesti Irakissa sekä erityisesti ISISiltä takaisinvalloituilla alueilla, esimerkiksi Anbarin läänissä. Human Rights Watchin mukaan Anbarin operaatiokeskuksen joukot vastaavat palaamaan pyrkivien henkilöiden taustojen ensimmäisestä taustatarkastuksesta, jossa kaikkien yli 15-vuotiaiden miespuolisten henkilöiden nimiä verrataan al-Suqourin tarkastuspisteellä ISIS-kytköksistä etsittyjen henkilöiden tietokantaan. Tämän jälkeen paikalliset sisäministeriön erikoisjoukot järjestävät palanneille oman turvatarkastuksensa, minkä lisäksi myös paikallisten heimojen jäsenistä koostuvat Hashd-militiat järjestävät palanneille joillakin alueilla vielä yhden tarkastuksen.⁴¹²

Sisäisesti siirtymään joutuneisiin kohdistuneet oikeudenloukkaukset (esimerkiksi surmat, pidätykset, häädöt, omaisuuden tuhoaminen) olivat humanitaaristen organisaatioiden toimintaa koordinoivan Global Protection Clusterin (GPC) mukaan Anbarin läänissä melko säännöllisiä kesän 2017 aikana. GPC:n mukaan oikeudenloukkaukset voidaan määrittellä IDP-väestön kollektiiviseksi rankaisemiseksi. Oikeudenloukkauksiin syyllistyivät usein paikalliset asukkaat ja näitä tukevat heimotaistelijat. Myös paikallisviranomaisten raportoidaan olleen mukana joidenkin oikeudenloukkausten toteuttamisessa.⁴¹³

GPC:n mukaan monia Fallujan, Ramadin ja Heetin alueilla oleskelevia IDP-perheitä häädettiin elokuussa 2017.⁴¹⁴ Syyskuussa 2017 Irakin turvallisuusjoukot syyllistyivät sisäisesti siirtymään joutuneiden pakkohäätöihin Itä-Anbarin IDP-leireiltä.⁴¹⁵

Syyskuun loppupuolella häädöt liittyivät tiettävästi Anbarin operaatiokeskuksen antamaan määräykseen, jolla pyrittiin läänin IDP-leirien tyhjentämiseen ja majoitustilan vapauttamiseen läntisen Anbarin taisteluista pakenevien siviilien käyttöön. Määräyksen kerrottiin koskevan kaikkia Anbarin läänissä sijaitsevia IDP-leirejä. GPC:n mukaan määräystä ryhdyttiin panemaan täytäntöön syyskuun 2017 puolivälissä Ameriyat al-Fallujassa sijaitsevilla leireillä. ISF valikoivat leireiltä häädettävät perheet nimilistan perusteella. Listalta löytyviä miespuolisia henkilöitä painostettiin poistumaan leireiltä välittömästi pidätyksen uhalla.⁴¹⁶

Anbarin läänistä paenneeseen IDP-väestöön kohdistuneet oikeudenloukkaukset ovat ulottuneet myös esimerkiksi Bagdadin läänin alueelle. Elokuussa 2017 Bagdadin viranomaisten raportoitiin pyrkivän asteittain kaikkien Bagdadin kaupungin alueella sijaitsevien IDP-leirien sulkemiseen. Viranomaisten raportoidaan sulkeneen elokuun 2017 alussa kaupungissa sijaitsevan Asia Camp -nimisen IDP-leirin, jonka asukkaita painostettiin palaamaan vapautetuille kotiseuduilleen Anbarin läänin. Ne leirin asukkaat, jotka eivät pystyneet palaamaan kotiseudulleen alueen heikon turvallisuustilanteen tai henkilökohtaisten olosuhteidensa takia päätyivät asumaan Abu Ghraibin piirikunnassa, Bagdadin kaupungin rajojen ulkopuolella sijaitsevalle leirille.⁴¹⁷

Human Rights Watch raportoi 2.11. Irakin turvallisuusviranomaisten estävän Anbarin läänissä ISIS-kytköksistä epäiltyjen henkilöiden ja näiden perheenjäsenten paluun takaisin kotiseudulle. Samalla HRW toteaa viranomaisten pakottavan sisäisesti siirtymään joutuneita palaamaan sellaisille Anbarin läänin alueille (Karma, Saqlawiya), jotka ovat kyseisillä alueilla laajamittaisiin ihmisoikeusloukkauksiin (sieppaukset, kiduttamiset ja kadottamiset) syyllistyneiden militioiden hallinnassa.⁴¹⁸

Kesäkuussa 2017 Niqash uutisoi monien Anbarin kaupunkien olevan edelleen raunioina. Läänissä toimivia kouluja oli kuitenkin avattu avustusjärjestöjen tuella ja 80 prosenttia oppilaista

⁴¹² Human Rights Watch 2.11.2017

⁴¹³ Global Protection Cluster. Iraq Protection Cluster: Anbar Returnees Profile - August 2017.

⁴¹⁴ Global Protection Cluster. Iraq Protection Cluster: Anbar Returnees Profile - August 2017.

⁴¹⁵ Global Protection Cluster. Iraq Protection Cluster: Anbar Returnees Profile - September 2017

⁴¹⁶ Global Protection Cluster. Iraq Protection Cluster: Anbar Returnees Profile - September 2017

⁴¹⁷ Global Protection Cluster. Iraq Protection Cluster: Anbar Returnees Profile - August 2017.

⁴¹⁸ Human Rights Watch 2.11.2017.

oli päässyt palaamaan takaisin kouluun.⁴¹⁹ Anbarin läänin kuvernööri totesi heinäkuussa 2017 Irakin keskushallinnon allokoivan riittämättömästi rahoitusta Fallujan kaupungin infrastruktuuriin ja asuintalojen jälleenrakentamiseen.⁴²⁰ VOA:n syyskuussa 2017 julkaiseman uutisen mukaan Anbarin läänin sisäisesti siirtymään joutuneet sunnit ovat olleet pakotettuja jälleenrakentamaan kotejaan itsenäisesti ilman Irakin hallituksen merkittävää tukea.⁴²¹

The New York Times uutisoi lokakuussa 2017 Irakin sunniväestön olevan tyytymätön Irakin hallituksen toimiin takaisinvalloitetun sunnialueiden jälleenrakentamiseksi. Esimerkiksi Anbarin läänissä, Garman alueella hallituksen organisoiman jälleenrakennuksen esitetään olleen lokakuuhun 2017 mennessä käytännössä olematonta.⁴²² IRINin lokakuussa 2017 julkaiseman artikkelin mukaan myös osa Fallujan asukkaista epäilee pääministeri Abadin hallituksen jättäneen kaupungin jälleenrakennuksen heitteille tarkoituksella.⁴²³

Fallujan kaupungissa on IRINin mukaan arviolta 42 000 asuintaloa. YK ja muut avustusjärjestöt ovat suunnitelleet korjaavansa yli 22 000 osittain vaurioitunutta taloa. Lähes 2000 asuintaloa tuhoutui kuitenkin täysin vuosien 2014 ja 2016 välillä käydyissä taisteluissa, eikä avustusjärjestöillä ole suunnitelmia näiden korjaamiseksi. Lokakuussa 2017 kaupungin keskussairaalan tiloista 40 % oli saatu korjattua käyttökelpoisiksi. Fallujan viemärijärjestelmä on korjattu ja vesihuolto on järjestetty kaupungin asukkaiden suurelle enemmistölle. Sähköverkko toimii vain puolella teholla ja monet kotitaloudet ovat edelleen pakotettuja turvautumaan yksityisiin generaattoreihin sähkön tuottamiseksi.⁴²⁴ Global Protection Clusterin (GPC) mukaan paikallisviranomaiset kertoivat 21.8. puhdistaneensa Fallujan kaupallisena keskuksena ja kaupungin asukkaiden merkittävänä työllistäjänä tunnetun al-Sinayeen teollisuusalueen rakennusromusta ja räjähteistä, minkä jälkeen alue olisi avattu myös Fallujan asukkaille.⁴²⁵

Fallujan yhteiskuntaelämän elvyttäminen on kuitenkin ollut pitkälti YK-rahoitteisen jälleenrakennuksen ja paikallisten asukkaiden varassa. IRINin mukaan kansalaisjärjestöt ovat käynnistäneet Fallujassa pienimuotoisia jälleenrakennushankkeita ja paikallisten perustamat pienet liikeyritykset ovat pyrkineet elvyttämään kaupungin liike-elämää. Lokakuussa 2017 valtaosa Fallujan väestöstä oli kuitenkin edelleen työttömänä ja näillä oli käytettävissään vain vähän säästöjä. Myös tiukat turvatoimet ovat hidastaneet Fallujan peruspalveluiden palauttamista. Erityisesti Bagdadin ja Fallujan kaupungin välisellä valtatiellä sijaitsevan al-Suqourin tarkastuspisteen turvatoimien on uutisoitu hankaloittavan Anbarin läänin ja erityisesti Fallujan kaupungin asukkaiden päivittäistä elämää.⁴²⁶ Al Jazeera haastatteli Fallujan kaupungin asukkaiden mukaan tiukat turvatoimet ovat vaikeuttaneet esimerkiksi lääkkeiden ja elintarvikkeiden toimittamista kaupunkiin.⁴²⁷

Ramadin kaupunki kuuluu Fallujan tavoin YK:n kehitysohjelman (UNDP) Funding Facility for Stabilization -hankkeen (FFS) piiriin. UNDP ilmoitti kesäkuussa 2017 FFS:n pyrkivän seuraavan 18 kuukauden aikana ainakin 30 000 Fallujassa ja Ramadissa sijaitsevan asuintalon jälleenrakentamiseen.⁴²⁸ Niqash uutisoi kesäkuussa 2017 Ramadin asukkaiden olevan huolissaan heimosuhteiden vaikutuksista jälleenrakennukseen, minkä epäiltiin johtavan esimerkiksi määrättyjen heimojen asuinalueiden jälleenrakennuksen priorisoimiseen. Ramadin

⁴¹⁹ Niqash 8.6.2017 (b).

⁴²⁰ blogi Musings on Iraq 21.11.2017.

⁴²¹ VOA 10.9.2017.

⁴²² The New York Times 26.10.2017.

⁴²³ IRIN 2.10.2017.

⁴²⁴ IRIN 2.10.2017.

⁴²⁵ Global Protection Cluster. Iraq Protection Cluster: Anbar Returnees Profile - August 2017.

⁴²⁶ Niqash 31.8.2017; Al Jazeera 22.10.2017.

⁴²⁷ Al Jazeera 22.10.2017.

⁴²⁸ UNDP 28.6.2017,

ohella heimojen välisten kiistojen arvioitiin vaikuttavan myös Heitin ja al-Bagdadin kylien jälleenrakennukseen.⁴²⁹

UNHCR:n mukaan elokuun 2017 puoliväliin mennessä 370 000 asukasta oli palannut Ramadin kaupunkiin. Ramadin raportoidaan olevan kuitenkin edelleen suureksi osaksi raunioina. Asukkaat ovat saaneet vain vähän ulkopuolista tukea kaupungin jälleenrakennukseen, minkä seurauksena monet kaupunkiin palanneista perheistä ovat joutuneet ottamaan mittavia henkilökohtaisia lainoja.⁴³⁰ GPC:n mukaan Ramadia saastuttavat räjähteet olivat edelleen elokuussa 2017 vakava ongelma kaupunkiin palaaville asukkaille.⁴³¹

- Bagdadin lääni

Bagdadin kaupungin turvallisuustilanne on selvästi parantunut vuonna 2017. ISISin vuosina 2014-2016 Bagdadiin kohdistama terroristi-iskujen kampanja hiipui syksyllä 2016, kun Mosulin valtaamiseen tähtäävä operaatio alkoi. Samalla Bagdadin operaatiokeskus keskittyi puhdistamaan Bagdadia ympäröivää maaseutua, ja ISIS veti joukkojaan muualle.⁴³²

Jane's Intelligence Review -tutkimuslaitoksen mukaan pommi-iskut vähenivät 78 % vuoden 2016 viimeisen vuosineljänneksen ja vuoden 2017 toisen vuosineljänneksen välillä. Iskujen väheneminen johtui tutkimuslaitoksen mukaan todennäköisesti Anbarin läänin ISIS-taistelijoiden vetäytymisestä Syyrian puolelle.⁴³³

Bagdadin parantunut turvallisuustilanne näkyy siinä, että paljon tarkastuspisteitä on lakkautettu ja katuelämä on vilkasta.⁴³⁴ Al Jazeera haastattelemien bagdadilaisten mielestä kaupunki tuntuu turvallisemmalta. Räjähdyksiä ja sektaarisuutta on vähemmän kuin aikaisemmin. Toisaalta korruptio on ongelma, ja laillisuusperiaatetta tulisi vahvistaa.⁴³⁵

Mielenosoitukset ovat jatkuneet Bagdadissa. Kesällä, lämpötilan noustessa 50 asteeseen, osoitettiin mieltä sähkön ja veden katkoksia vastaan ja viemärijärjestelmän ongelmista. Peruspalveluiden puutteista osoitettiin mieltä esimerkiksi Doran, Diyalan sillan, Shulan ja Kemahin kaupunginosissa. Bagdadilaiset ovat havainneet että pienet paikalliset mielenosoitukset johtavat helpommin tuloksiin kuin suuret mielenilmaukset. Mielenosoituksissa on kyse myös politiikasta. Suuri osa mielenosoittajista on Muqtada al-Sadrin kannattajia. Sadristien menetettyä pormestarin paikan ihmiset kohdistavat mielenosoituksilla painetta nykyistä, Dawa-puoluetta edustavaa pormestari Atwan Atwania kohtaan.⁴³⁶

ISIS on jatkanut asymmetrisiä iskuja Bagdadin läänissä. YK:n turvallisuusneuvoston heinäkuisen raportin mukaan tyypillisesti on ollut kyse tienvarsipommeista, joita on ollut monia, ja joissa on kuollut paljon siviilejä iskujen kohdistuttua julkisille paikoille kuten toreille.⁴³⁷ Suurin osa iskuista tapahtuu Bagdadin kaupunkia reunustavilla alueilla⁴³⁸, jotka ulottuvat naapurilääneihin. YK:n turvallisuusneuvoston heinäkuun Irak-raportti mainitsee esimerkiksi Abu Dsheerin

⁴²⁹ Niqash 8.6.2017 (b).

⁴³⁰ UNHCR 16.8.2017.

⁴³¹ Global Protection Cluster. Iraq Protection Cluster: Anbar Returnees Profile - August 2017.

⁴³² blogi Musings on Iraq 6.11.2017.

⁴³³ Jane's Intelligence Review 25.7.2017.

⁴³⁴ Independent 27.10.2017, Al Jazeera 10.11.2017.

⁴³⁵ Al Jazeera 10.11.2017.

⁴³⁶ Niqash 17.8.2017, The Baghdad Post 17.8.2017 (b).

⁴³⁷ UN Security Council 11.7.2017, s. 13; UN Security Council 19.10.2017, s. 5.

⁴³⁸ Ns. Bagdadin vyö.

tarkastuspisteellä Bagdadin kaupungin pohjoispuolella 19.5. tapahtuneet autopommi-iskut joissa kuoli noin 24 henkilöä ja 17 loukkaantui.⁴³⁹

Bagdadin eteläpuolella Madainin Bawin alueen torille jätetyn pommin iskussa haavoittui kolme ihmistä 14.11.⁴⁴⁰ Bagdadin kaakkoispuolella Nahrawanin alueella räjähti marraskuun puolivälissä pommi, joka surmasi yhden henkilön haavoitti viittä. Samana päivänä Tajin alueella Bagdadin pohjoispuolella kuoli torin lähelle jätetyn pommin räjähdyksessä yksi henkilö ja kaksi haavoittui.⁴⁴¹ Nahrawanin alueella torin läheisyyteen asetettu pommi-isku surmasi ja haavoitti seitsemää henkilöä 26.11.⁴⁴²

Bagdadin läänin länsiosassa sijaitsevalla Abu Ghraibin alueella on epävakaa turvallisuustilanne. Alue rajoittuu Anbarin lääniin, jossa on ISISin soluja. Abu Ghraibin alueen tarkastuspisteet ovat joutuneet terroristi-iskujen kohteeksi. Armeijan huonokäyttöisten sotilaiden ja paikallisväestön väliset jännitteet ovat johtaneet ajoittaisiin väkivaltaisuuksiin. Tämä selittää osan iskuista. Abu Ghraibissa oli lokakuussa öinen ulkonaliikkumiskielto klo 24-02 välillä.⁴⁴³

ISISin terroristi-iskujen vuoksi Bagdadin ja Anbarin läänin yhdistävällä tiellä Abu Ghraibin kohdalla sijaitsevalla Suqourin tarkastuspisteellä autot joutuivat elokuussa monituntisiin jonoihin, ja ihmiset kokivat heitä kohdeltavan kuin potentiaalisia terroristeja. Tarkastuspiste oli auki 07-19. Tarkastuspisteen viiveet tuottivat ongelmia työmatkalaisille. Tarkastuspisteellä kerrottiin olevan sotilaita, Bagdadin operaatiokeskuksen ja sisäministeriön joukkoja sekä PMU-militioiden jäseniä.⁴⁴⁴

Bagdadin kaupungissa tapahtuneista iskuista YK:n turvallisuusneuvoston heinäkuun Irak-raportti mainitsee Sadr Cityn autopommi-iskun 28.8. jossa sai surmansa neljä siviiliä ja loukkaantui ainakin kahdeksan siviiliä ja poliisia.⁴⁴⁵ Autopommi-iskussa Karradan kaupunginosassa 29.5. ainakin 11 ihmistä sai surmansa ja 47 loukkaantui. Uhrin olivat lähinnä Ramadania viettäviä siviilejä. 30.5. oli autopommin isku Karkhin kaupunginosassa. Kymmenen siviiliä sai surmansa ja 40 loukkaantui. ISIS otti vastuun kummastakin iskusta ja kertoi iskeneensä shioja vastaan.⁴⁴⁶

Kesäkuussa terroristien kerrottiin muuttaneen taktiikkaansa siten että he ajavat kalliilla autoilla, joita ei niin helposti tarkasteta tarkastuspisteillä. ISISin terroristit myös koristelevat autoja shioille tutuilla esineillä kuten imaamien julisteilla ja vihreillä liinoilla tarkastuksen välttääkseen ja käyttävät jostain saamiaan turvallisuusjoukkojen ja virkamiesten henkilökortteja.⁴⁴⁷

Bagdadissa on suunniteltu muun muassa aidan rakentamista kaupungin ympärille, koska terroristit lymyävät muihin lääneihin liitoksissa olevilla kaupungin lähialueilla ja tulevat sieltä kaupunkiin tekemään iskuja. Bagdadin läänin turvallisuuskomitea luetteli Bagdadin ongelmia: huono tiedustelutieto, vajavaisesti toimivat pommin ilmaisimet ja sotilaiden väsymys.⁴⁴⁸

Entisen pääministerin Nuri al-Malikin johtama SOL-vaaliliitto ja PMU-joukkoihin kuuluvaan Asa'ib Ahl al-Haqiin liitoksissa oleva Sadiqun-puolue vaativat toukokuun pommi-iskujen jälkeen että vastuu Bagdadin turvallisuudesta annettaisiin PMU-joukoille tai ainakin että PMU-joukot liitettäisiin vahvemmin Bagdadin operaatiokeskuksen toimintaan. PMU-joukoilta puuttuu kuitenkin

⁴³⁹ UN Security Council 11.7.2017, s. 10.

⁴⁴⁰ Iraqi News 14.11.2017 (a).

⁴⁴¹ Iraqi News 15.11.2017 (a).

⁴⁴² Iraqi News 26.11.2017.

⁴⁴³ Niqash 11.10.2017.

⁴⁴⁴ Niqash 31.8.2017.

⁴⁴⁵ The Counter Jihad report 30.5.2017; UN Security Council 19.10.2017, s. 9.

⁴⁴⁶ The Long War Journal 31.5.2017. UN Security Council 11.7.2017, s. 5.

⁴⁴⁷ Niqash 7.6.2017.

⁴⁴⁸ Niqash 7.6.2017.

kokemusta poliisitoiminnasta ja tiedustelusta, eivätkä ne ole puolisotilaallisina joukkoina koulutettu turvallisuuden turvaamiseen kaupungeissa. On oletettavaa, että PMU-joukkojen roolin kasvattaminen lisää sektaarisia toimia ja antaisi niille poliittisen leiman niiden toimiessa hallituksen käsikassarana.⁴⁴⁹

Bagdadissa surmattiin heinäkuussa tunnettu muotisuunnittelija ja taideopiskelija Karar Nushi. Hän oli suosittu sosiaalisissa medioissa, ja oli kilpaillut miesten kauneuskilpailussa. Surma herätti kysymyksiä siitä, mikä PMU-militioiden rooli tulee olemaan ISISin kaatamisen jälkeen, ja puhuttiin liberaalien aktivistien ja konservatiivisten militiamiesten kasvavasta juovasta. Kansalaisaktivistit valittivat militioiden vahvasta roolista ja poliisin heikkoudesta ja pelkäsivät, että kansalaisyhteiskunta pyritään rajoittamaan turvallisuusongelmiin vetoamalla.⁴⁵⁰ Varkausten ja kidnappausten kasvu ovat ongelma Bagdadissa. Kidnappausten uhrit ovat usein varakkaaksi katsottuja henkilöitä.⁴⁵¹

- Pakolaisuus ja paluumuutto

IOM:n mukaan Bagdadin läänissä oleskeli lokakuun 2017 lopussa lähes 239 000 sisäisesti siirtymään joutunutta henkilöä. Näistä henkilöistä valtaosa, yli 147 000 oli kotoisin Anbarin läänistä. Lokakuun 2017 lopussa Bagdadin läänissä oleskeli myös merkittävä osuus Nineven (lähes 55 000) ja Salah al-Dinin (yli 20 000) lääneistä sisäisesti siirtymään joutuneita henkilöitä. Bagdadin läänin sisällä oli joutunut pakenemaan 3 900 henkilöä.⁴⁵²

- Irakin Kurdistan⁴⁵³

Irakin Kurdistanissa on ollut yksittäisiä ISIS-konfliktiin liittyviä väkivaltaisuuksia. Suleimanian kaupungissa viisi ihmistä loukkaantui 16.6. kun Bahashtin moskeijan eteen heitettiin käsikranaatti. Iskussa loukkaantui salafistinen imaami Abdul Latif joka oli saarnannut ISISiä vastaan. ISIS oli uhkailut imaamia sosiaalisessa mediassa.⁴⁵⁴

Turkki ja Iran tekevät ajoittaisia ilmaiskuja PKK-sissejä vastaan Irakin Kurdistanin vuorilla. Esimerkiksi 20.9. Turkin ilmaiskussa Dohukin läänin Shiladzaan kuoli Irakin Kurdistanin mukaan yhdeksän siviiliä.⁴⁵⁵ Turkki teki myös harvinaisen maaoperaation Irakin Kurdistanin puolelle PKK-joukkoja vastaan lokakuun puolivälissä.⁴⁵⁶ Rikollisuus on kasvanut Irakin Kurdistanissa. Tämä on näkynyt esimerkiksi murhien kasvussa. Taustalla on huono taloustilanne, poliittiset jännitteet ja ISIS-konfliktista johtunut yhteisön militarisoituminen ja aseiden leviäminen.⁴⁵⁷

Irakin Kurdistanissa selvitetään poliittisten puolueiden keskinäisiä välejä Kirkukin ja muiden kiisteltyjen alueiden sekä niillä olevien öljykynttien menettämisen jälkeen.⁴⁵⁸ Irakin Kurdistanin katsotaan aliarvioineen Irakin hallituksen reaktion kurdien kansanäänestykseen.⁴⁵⁹ PUK-puolueen kerrottiin erottaneen jäseniään, muun muassa edesmenneen Irakin presidentin pojan Pavel

⁴⁴⁹ Al Monitor 9.6.2017 (b).

⁴⁵⁰ Niqash 4.7.2017.

⁴⁵¹ Niqash 4.7.2017.

⁴⁵² IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017.

⁴⁵³ Dohukin, Erbilin ja Suleimanian läänit.

⁴⁵⁴ Rudaw 17.6.2017.

⁴⁵⁵ UN Security Council 19.10.2017, s. 5.

⁴⁵⁶ Stratfor 18.10.2017.

⁴⁵⁷ Niqash 19.7.2017.

⁴⁵⁸ Al Monitor 12.11.2017 (b).

⁴⁵⁹ Stratfor 20.10.2017.

Talabanin.⁴⁶⁰ PUK:n puhemies Saad Pira kiisti lokakuussa huhut että Irakin Kurdistan olisi jakautumassa kahtia (KDP:n ja PUK:n alaisiin alueisiin).⁴⁶¹

PUK- ja Gorran-puolueet ovat menettäneet johtohahmonsä Irakin presidentin ja Gorranin puheenjohtajan Nashirwan Mustafan kuoltua 19.5. ja PUK:n puheenjohtajan sekä Irakin entisen presidentin Jalal Talabanin kuoltua 3.10. Tilanne on haasteellinen kummankin puolueen yhtenäisyydelle.⁴⁶²

Presidentti Jalal Talabanin hautajaiset 6.10. olivat merkittävä tapahtuma, jossa myös sovittiin poliittisten puolueiden välejä. Presidentti Masud Barzani asetti Talabanin arkulle seppeleen yhdessä Gorran-puolueeseen kuuluvan Irakin parlamentin puhemiehen Yusuf Mohammadin kanssa.⁴⁶³ Irakin Kurdistanin presidentti Masud Barzani ilmoitti 29.10. ettei hän jatka Irakin Kurdistanin presidenttinä 1.11. jälkeen.⁴⁶⁴

Kotimaan lennot Erbiliin ja Suleimaniaan ovat jatkuneet, samoin sotilas- ja humanitaariset lennot.⁴⁶⁵ Ulkomaanlennot Erbiliin ja Suleimaniaan olivat vielä marraskuun lopulla keskeytyksissä.⁴⁶⁶

Virkamiesten ja valtion palveluksessa olleiden eläkeläisten rekisteröinti biometriseen tietokantaan jatkuu Irakin Kurdistanissa. Rekisteröinnin oli odotettu paljastavan henkilöitä joille maksettiin tuplapalkkaa tai maksettiin palkkaa vaikka he eivät tosiasiallisesti olleet palveluksessa. Syyskuussa tutkittiin 380 rekisteröinnin yhteydessä paljastunutta tapausta. Tiettävästi kyseessä ei kuitenkaan ollut korkean tason toimijoita.⁴⁶⁷

The Atlantin mukaan erityisesti Irakin Kurdistanin aluehallinto (KRG) on kärsinyt viime vuosina hallinnointiin käytettävissä olevien tulojen hupenemisestä.⁴⁶⁸ The Financial Timesin mukaan KRG:n ja Irakin keskushallinnon välien tulehtuminen Irakin Kurdistanin kansanäänestyksen seurauksena saattaa johtaa kiisteltyjen alueiden menetettyjen öljytulojen ohella myös KRG:n laajemman talousahdingon syvenemiseen.⁴⁶⁹

- Pakolaisuus ja paluumuutto

IOM:n mukaan Irakin Kurdistanin alueella Erbilin läänissä oleskeli lokakuun 2017 lopussa yli 367 000, Dohukin läänissä yli 364 000 ja Suleimanian läänissä yli 193 000 sisäisesti siirtymään joutunutta henkilöä. Dohukin läänisiin paenneista lähes kaikki (yli 362 000) olivat kotoisin Nineven läänistä. Suleimanian läänisiin paenneet olivat saapuneet varsin tasaisesti eri puolilta Irakin keskushallinnon hallitsemia alueita.⁴⁷⁰

⁴⁶⁰ Al Monitor 20.10.2017 (b).

⁴⁶¹ Rudaw 22.10.2017 (a).

⁴⁶² Kurdish Policy 21.5.2017, Niqash 25.5.2017 (a). Jalal Talabani oli ollut sairauden takia jo vuosia poissa päivän politiikasta.

⁴⁶³ Niqash 12.10.2017.

⁴⁶⁴ International Crisis group, October 2017.

⁴⁶⁵ Al Monitor 25.10.2017 (a).

⁴⁶⁶ UNAMI 21.11.2017.

⁴⁶⁷ The Washington Institute for Near East Policy, 21.9.2017.

⁴⁶⁸ The Atlantic 25.1.2017.

⁴⁶⁹ The Financial Times 28.9.2017.

⁴⁷⁰ IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017.

- Etelä-Irak⁴⁷¹

ISIS tekee ajoittaisia asymmetrisiä iskuja Etelä-Irakin lääneissä. Esimerkiksi Basran läänin maantiellä räjähti autopommeja armeijan tarkastuspisteellä Rumailassa öljykenttien lähellä 19.5. Yksitoista ihmistä sai surmansa ja 32 loukkaantui.⁴⁷² Basran kaupungissa heiteltiin keväällä tainnutskranaatteja uhkausmielessä. Kohteina olivat muun muassa esimerkiksi pop-musiikkia myyvät liikkeet, poliitikkojen talot, South Oil Company- öljy-yhtiön tilat, kaupat, kasinot, alkoholin myyjä.⁴⁷³

Dhi-Qarin läänissä oli pommi-iskut tienvarsiravintolaan ja tarkastuspisteelle 14.9. Samana päivänä ISIS teki pommi-iskun Nasiriyan ja Basran välisellä maantiellä. Iskussa kuoli yli 80 ihmistä ja 93 loukkaantui.⁴⁷⁴

Babylonin läänin Jurf al-Sakharin alueelta karkotetut eivät ole päässeet palaamaan kotialueelleen. Suurin osa heistä oleskeli elokuun lopulla Anbarin läänissä tai Irakin Kurdistanissa. Jurf al-Sakharin sunnikaupunki oli elokuun lopussa lähes tyhjä lukuun ottamatta shiiavoittoisia PMU-militioita kuten Kata'ib Hezbollahia ja Badrin organisaatiota. Sunnikansanedustaja Raad al-Dahlaki, joka on toiminut parlamentin siirtolaisuus- ja pakolaisuuskomitean puheenjohtajana, kuvaili kieltoa palata Jurf al-Sakhariin demografisena toimenpiteenä.⁴⁷⁵

Babylonin maakuntaneuvosto päätti 22.8. nostaa oikeusjuttuja sellaisia puolueita tai poliitikkoja vastaan jotka vaativat Jurf al-Sakharista karkotettujen (sunnien) paluuta alueelle. UNAMI on pyytänyt että päätös kumotaan.⁴⁷⁶ Sunnipoliitikot ja -heimopäälliköt ovat väittäneet, että Jurf al-Sakharin alueella on PMU-joukkojen vangitsemana jopa tuhansia kidnapattuja sunneja. Irakin sisäministeriö on kiistänyt väitteen.⁴⁷⁷ Elokuun lopulla Babylonin maakuntaneuvoston puheenjohtaja Raad al-Jibouri väitti, että alueella olisi ollut noin kymmenen terroristi-iskua kuukauden sisään. PMU-joukot kertoivat pelkäävänsä, että ISISin terroristit olivat soluttamassa uudelleen aluetta.⁴⁷⁸

Dhi-Qarin läänin Nasiriyassa asemiehet hyökkäsivät elokuussa kiinalaisten ylläpitämään sähköjakelukeskukseen. Naamioituneet hyökkääjät ammuskelivat kohti paikallisia turvallisuusjoukkoja mutta tietävästi uhreja ei tullut. Iskun spekulointiin liittyvän Dhi-Qarin energiasektorin yksityistämisen aiheuttamiin jännitteisiin.⁴⁷⁹ Ilmeisesti erillisessä tapauksessa asemiehet hyökkäsivät malesialaiseen öljy-yritykseen Nasiriyan pohjoispuolella Gharrafin öljykentällä 18.8. Huhujen mukaan hyökkäys johtui siitä, että paikkakunnalla huhuttiin öljynporauksen aiheuttaneen maanjäristyksiä. Uhreja ei iskussa tullut.⁴⁸⁰

- Pakolaisuus ja paluumuutto

IOM:n mukaan Etelä-Irakin lääneissä (Babylon, Basra, Kerbala, Missan, Muthanna, Najaf, Qadissiya, Dhi-Qar ja Wassit) oleskeli lokakuun 2017 lopussa yli 224 000 sisäisesti siirtymään joutunutta henkilöä. Näistä henkilöistä valtaosa oleskeli Najafin (yli 63 000), Kerbalan (yli 58 000) ja Babylonin (yli 37 000) lääneissä. Ylivoimainen enemmistö sekä Najafiin (yli 61 000) että Kerbalaan (yli 55 000) asettuneista oli kotoisin Nineven läänistä. Myös enemmistö Babylonin

⁴⁷¹ Babylonin, Basran, Dhi-Qarin, Kerbalan, Qadissiyan, Missanin, Muthannan, Najafin, ja Wassitin läänit.

⁴⁷² Iraqi News 20.5.2017, UN Security Council 11.7.2017, s. 10.

⁴⁷³ Niqash 11.5.2017.

⁴⁷⁴ Factiva/ Al Jazeera 14.9.2017.

⁴⁷⁵ Niqash 30.8.2017.

⁴⁷⁶ UN Security Council 19.10.2017, s. 10.

⁴⁷⁷ Al Monitor 11.5.2017.

⁴⁷⁸ Niqash 30.8.2017.

⁴⁷⁹ Stratfor 8.8.2017.

⁴⁸⁰ Kurdistan24 19.8.2017.

lääniin asettuneista (yli 19 000) oli kotoisin Nineven läänistä, joskin Babylonin alueella oleskeli myös yli 14 000 läänin sisällä paennutta henkilöä.⁴⁸¹

4. Maan sisäisesti siirtymään joutuneet ja pakolaiset

Edellä kuvataan pakolaisuutta aluekohtaisesti. Marraskuun 2017 puolivälissä Irakissa oli vuoden 2014 tammikuun jälkeen maansisäisesti siirtymään joutuneita (IDP) noin 3,2 miljoonaa, joista 2,5 miljoonaa eli virallisten pakolaisleirien ulkopuolella.⁴⁸² Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) oli tilastoinut 31.10.2017 mennessä yhteensä noin 5,7 miljoonaa sisäisesti siirtymään joutunutta, joista yli 2,6 miljoonaa oli päässyt palaamaan takaisin koteihinsa.⁴⁸³ Marraskuun 2017 alussa Irakissa oli humanitaarisen avun tarpeessa kuitenkin edelleen 11 miljoonaa henkilöä.⁴⁸⁴

UNHCR:n 11.11.2017 julkaiseman raportin mukaan 95 % palanneista oli palannut tavanomaiseen asuinpaikkaansa, vain pienen osan palanneista eläessä sukulaistensa luona, vuokralla tai väliaikaismajoituksessa julkisissa tai keskeneräisissä rakennuksissa. Irakin maahanmuutto ja pakolaisministeriö lupasi 8.11.2017 antamassaan lausunnossa jokaiselle palanneelle kotitaloudelle yhteensä 1,5 miljoonaa Irakin dinaaria (eli noin 1 300 Yhdysvaltain dollaria) paluun helpottamiseen.⁴⁸⁵ IOM:n mukaan Irakissa elävien sisäisesti siirtymään joutuneiden määrä laski lokakuussa 2017 noin prosenttiin, mikä johtui erityisesti IDP-väestön nopeasta paluusta Hawijan alueelle.⁴⁸⁶

UNHCR raportoi 2.11. Irakin naapurimaissa elävien irakilaispakolaisten määräksi 262 758.⁴⁸⁷ Lokakuussa 2017 Irakissa oleskelevien syyrialaispakolaisten määräksi raportoitiin hieman alle 250 000. Muualta saapuneita pakolaisia oli Irakissa yli 44 000 ja kansalaisuudettomia yli 48 000.⁴⁸⁸

5. Humanitaarinen tilanne

Irakin hallitus julkisti kesäkuun 2017 lopulla suunnitelman terroristijärjestö ISISiltä takaisinvallattujen tai muutoin ISIS-konfliktin seurauksena tuhoja kärsineiden alueiden jälleenrakentamiseksi. Vuonna 2018 käynnistyvän, kymmenen vuotta jatkuvan jälleenrakennusohjelman arvioidaan maksavan noin 100 miljardia yhdysvaltain dollaria (USD).⁴⁸⁹ Syyskuussa 2017 myös YK asetti 100 miljardia dollaria Irakin jälleenrakennuksen rahoitustavoitteeksi.⁴⁹⁰ Vuonna 2017 Irakin hallituksen uutisoidaan allokoineen jälleenrakennusprojekteihin 130 miljoonaa dollaria.⁴⁹¹

Tähän mennessä mittavin apu jälleenrakennukseen on saatu Maailmanpankin kaltaisilta kansainvälisiltä instituutioilta. Maailmanpankki hyväksyi lokakuun 2017 lopulla 400 miljoonan dollarin rahoituspaketin Irakissa ISISiltä takaisinvallattujen alueiden keskeisimmän infrastruktuurin jälleenrakentamiseen ja julkisten peruspalveluiden palauttamiseen. Rahoituspaketilla pyritään

⁴⁸¹ IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017, 5.

⁴⁸² UNHCR 11.11.2017. Kaiken kaikkiaan Irakissa oli sisäisesti siirtymään joutuneita lokakuussa 2017 yhteensä noin 4,2 miljoonaa, joista noin miljoona oli joutunut pakenemaan Irakin konfliktin vuosien 2006–2007 sisällissotavaiheen jälkeen. Reliefweb/ UNHCR 10/2017.

⁴⁸³ IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017, 1.

⁴⁸⁴ OCHA 2.11.2017, 1.

⁴⁸⁵ UNHCR 11.11.2017.

⁴⁸⁶ IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017, 1.

⁴⁸⁷ UNHCR 2.11.2017.

⁴⁸⁸ UNHCR 10/2017.

⁴⁸⁹ AI Monitor 26.6.2017; AI Monitor 7.7.2017.

⁴⁹⁰ The Washington Post 13.9.2017.

⁴⁹¹ The New York Times 26.10.2017.

tukemaan heinäkuussa 2015 seitsemässä Diyalan ja Salah al-Dinin läänin kaupungissa käynnistynyttä 350 miljoonan dollarin jälleenrakennushanketta.⁴⁹²

Samalla rahoituspaketilla pyritään myös lisäämään jälleenrakennusta etenkin Anbarin, Kirkukin ja Nineven lääneissä. Maailmanpankin rahoittaman jälleenrakennuksen painopiste on kaikkein keskeisimmässä infrastruktuurissa, eli vesi- ja sanitaatiojärjestelmässä, sähköverkossa, terveydenhuoltojärjestelmässä, liikenneverkossa ja kunnallisissa palveluissa. Lisäksi Maailmanpankki toteaa pyrkivänsä kannustamaan yksityisten tahojen osallistumista Irakin jälleenrakentamiseen ja maan talouden elvyttämiseen.⁴⁹³

The Atlantic uutisoi heinäkuussa 2017 kansainvälisen yhteisön suhtautuvan varauksella Irakin jälleenrakennuksen rahoittamiseen, sillä kansainvälisillä tahoilla ei ole ollut Irakin turvallisuustilanteen takia mahdollisuutta jälleenrakennusvarojen käytön kattavaan valvontaan. Kansainvälisten yksityisten sijoittajien panoksen esitetään olevan välttämätön Irakin talous- ja yhteiskuntaelämän elvyttämiseen. Yksityisten sijoittajien intoa latistavat kuitenkin sijoitusten tuotto-odotuksiin liittyvä epämääräisyys ja Irakin yhteiskuntaa vaivaavan korruptio.⁴⁹⁴ IRINin lokakuussa 2017 julkaisemassa artikkelissa haastateltujen asiantuntijoiden mukaan korruptio hankaloittaa myös jälleenrakennusprojekteja, osan jälleenrakennusvaroista kuluessa lahjuksiin.⁴⁹⁵

Irakin jälleenrakennuksen katsotaan olevan elimellisesti kytköksissä maan positiiviseen talouskehitykseen. Irakin talous on äärimmäisen riippuvainen maan öljyteollisuudesta, öljytulojen muodostaessa jopa 99% Irakin valtion tuloista. Viime vuosina Irakin valtio on joutunut käyttämään mittavan osan tuloistaan ISISin vastaisen sodan rahoittamiseen, minkä seurauksena Irakin läänien alueelliseen kehittämiseen ja jälleenrakennukseen ei ole ollut tarjolla riittävästi rahoitusta.⁴⁹⁶ Maailmanpankin tuoreimmassa arvioissa lokakuulta 2017 Irakin talouden arvioidaan supistuvan OPEC-maiden öljyntuotannon supistamista koskevan sopimuksen seurauksena (sopimus on voimassa maaliskuuhun 2018). Muun kuin suoraan öljyntuotannosta riippuvaisen talouden (maatalous sekä rakennus- ja palveluteollisuus) odotetaan kasvavan, mikä kuitenkin edellyttää Irakin turvallisuustilanteen muuttumista aiempia vuosia vakaammaksi.⁴⁹⁷

LÄHTEET

algemeiner.com 16.10.2017. Iran's Islamic Revolutionary Guard Playing Central Role in Assault on Kurdish City of Kirkuk in Northern Iraq. Osoitteessa (1.12.2017):

<https://www.algemeiner.com/2017/10/16/irans-islamic-revolutionary-guard-corps-playing-central-role-in-assault-on-kurdish-city-of-kirkuk-in-northern-iraq/>

ANF 16.10.2017. Clashes between guerrillas and Hashd al-Shaabi in Kirkuk. Osoitteessa (1.12.2017): <https://anfenglish.com/kurdistan/clashes-between-guerrillas-and-hashd-al-shaabi-in-kirkuk-22728>

ANF 18.10.2017 (a). PUK security targeted in Kirkuk. Osoitteessa (1.12.2017): <https://anfenglish.com/kurdistan/puk-security-targeted-in-kirkuk-22775>

⁴⁹² World Bank 31.10.2017.

⁴⁹³ World Bank 31.10.2017.

⁴⁹⁴ The Atlantic 11.7.2017.

⁴⁹⁵ IRIN 2.10.2017.

⁴⁹⁶ The Atlantic 25.1.2017.

⁴⁹⁷ World Bank 10/2017.

ANF 18.10.2017 (b). HPG statement on Kirkuk incidents. Osoitteessa (1.12.2017): <https://anfenglish.com/kurdistan/hpg-statement-on-kirkuk-incidents-22764>

ANF 19.10.2017. One killed as ISIS attacks kakai villages in Dakuk. Osoitteessa (21.11.2017): <https://anfenglish.com/kurdistan/one-killed-as-isis-attacks-kakai-villages-in-dakuk-22781>

Al Arabiya 6.9.2017. As Kurdistan referendum looms, Iraqi Christians redefine positions. Osoitteessa (20.11.2017): <http://english.alarabiya.net/en/perspective/features/2017/09/06/As-Kurdistan-referendum-looms-Iraqi-Christians-redefine-positions.html>

Arab News 17.10.2017. Iraqi troops storm into Kirkuk without a fight. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.arabnews.com/node/1178571/middle-east>

Asharq Al-Awsat 28.11.2017. Demands to Postpone Iraqi Elections. Osoitteessa (30.11.2017): <https://aawsat.com/english/home/article/1097311/demands-postpone-iraqi-elections?amp>

The Atlantic 25.1.2017: Why Iraq Needs the Oil. Osoitteessa: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/01/trump-oil-iraq-kurds-isis/514352/>

The Atlantic 11.7.2017: How Can Iraq Rebuild? Osoitteessa: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2017/07/mosul-abadi-iraq-reconstruction-marshall-plan-isis/533115/>

Baghdad News 29.11.2017. !!حزب الدعوة يستعد لتوجيه ضربة قوية الى "المالكي" والسبب. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.baghdadnews.info/index.php?page=article&id=28646>

The Baghdad Post 17.8.2017 (b). Sadrist Movement calls on followers to demonstrate at Tahrir Square. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.thebaghdadpost.com/en/story/15811/Sadrist-Movement-calls-on-followers-to-demonstrate-at-Tahrir-Square>

The Baghdad Post 22.11.2017 (a). Over 4,500 Christians return to Qaraqosh in nineveh Plain. Osoitteessa (22.11.2017): <http://www.thebaghdadpost.com/en/story/19972/Over-4-500-Christians-return-to-Qaraqosh-in-Nineveh-Plain>

The Baghdad Post 22.11.2017 (a). Armed gang kills PUK leader, injures son in Diyala's Khanaqin. Osoitteessa (5.12.2017): <http://www.thebaghdadpost.com/en/story/19966/Armed-gang-kills-PUK-leader-injures-son-in-Diyala-s-Khanaqin>

The Baghdad Post 25.11.2017. 4 Turkmen abducted in Diyala's Baquba. Osoitteessa (5.12.2017): <http://www.thebaghdadpost.com/en/story/20099/4-Turkmen-abducted-in-Diyala-s-Baquba>

Balanche, Fabrice 26.5.2017. Growing Risk of International Confrontation in the Syrian Desert. Osoitteessa (17.11.2017): Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/growing-risk-of-international-confrontation-in-the-syrian-desert>

Basnews 18.10.2017 (a). Kurdish Mayor of Qara Tappa sacked by Baghdad-backed Shi'ite Militias. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/386500>

Basnews 18.10.2017 (b). Baghdad-backed Militias Search, Loot Kurdish Houses in Kirkuk. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/386277>

- Basnews 18.10.2017 (c). Hashd al-Shaabi Militias Looting, Burning Kurds' Houses in Kirkuk. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/386350>
- Basnews 23.10.2017. Two Security members Murdered in Hashd al-Shaabi-held Khanaqin. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/387498>
- Basnews 18.10.2017 (d). Kirkuk: Shi'ite Militias Burn Women Fitness center for Being "Contrary to Religion". Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/386468>
- Basnews 19.10.2017. Hashd al-Shaabi Kidnap Kurdish Clergymen in Kirkuk. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/386720>
- Basnews 20.10.2017 (a). Hashd al-Shaabi Open Fire at Civilians in Kirkuk, Injure One. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/386766>
- Basnews 20.10.2017 (b). Tension in Kirkuk: People Destroy Hashd al-Shaabi Military vehicles. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/386764>
- Basnews 22.10.2017. Iranian-backed Militias Continue Looting, Burning Civilian Houses in Prde. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/387402>
- Basnews 7.11.2017. Sh'iite Cleric Calls On His Militias to Withdraw from Kirkuk. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/391207>
- Basnews 8.11.2017. Car Bomb Hits Tuz Khurmatu. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/391335>
- Basnews 14.11.2017. Intra-Hashd Al-Shaabi Clashes Erupt in Tuz Khurmatu. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/392860>
- Basnews 22.11.2017. IS Militants Organize Attacks on Areas Southeast of Mosul. Osoitteessa (28.11.2017): <http://www.basnews.com/index.php/en/news/iraq/394611>
- Basnews 26.11.2017 (a). Tuz Khurmatu IDPs stage Demonstrations, Calling for Withdrawal of Militias. Osoitteessa (5.12.2017): <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/395432>
- Basnews 26.11.2017 (b). Iranian-Backed Militias in Kirkuk Come Under Attack. Osoitteessa (5.12.2017): <http://www.basnews.com/index.php/en/news/kurdistan/395329>
- BBC 16.10.2017. Iraqi forces enter Kirkuk as Kurds flee. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-41641563>
- CBS/AP 16.10.2017. Kurds say "lots of casualties" as Iraqi forces move on Kirkuk.
- Chamoun, Marc 16.8.2017. Understanding The Assyrian Militias Of Iraq And Syria. Osoitteessa (20.11.2017): <http://www.aina.org/news/20170816174541.htm>
- Circa 14.7.2017. ISIS ravaged their homeland. Now, these Iraqi Christians are pleading with the world for help. Osoitteessa (20.11.2017): <https://www.circa.com/story/2017/07/14/world/iraqi-christians-in-teleskuf-and-batnaya-rebuild>
- CNN 5.11.2017. Suicide bombers target mosque in Kirkuk, Iraq.

Osoitteessa (30.11.2017): <http://edition.cnn.com/2017/11/05/world/iraq-suicide-attack/index.html>

CNN 17.11.2017. Iraqi forces retake last ISIS-held town.

Osoitteessa (21.11.2017): <http://edition.cnn.com/2017/11/17/middleeast/iraq-isis-rawa/index.html>

Cockburn, Patrick 3.3.2017. If this battle for Mosul ends in defeat for Isis, we shouldn't feel too optimistic about what comes next. Osoitteessa (16.11.2017):

<http://www.independent.co.uk/voices/isis-mosul-iraq-caliphate-islamic-state-a7608981.html>

CPJ 11.7.2017. Armed men beat Iraqi journalist in Erbil.

Osoitteessa (20.11.2017): <https://cpj.org/2017/07/armed-men-beat-iraqi-journalist-in-erbil.php>

CPJ 14.8.2017. Iraqi regulator threatens TV satirist with legal action. Osoitteessa (22.11.2017):

<https://cpj.org/2017/08/iraqi-regulator-threatens-tv-satirist-with-legal-a.php>

CPJ 31.8.2017. NRT office in Iraqi Kurdistan attacked.

Osoitteessa (30.11.2017): <https://cpj.org/2017/08/nrt-office-in-iraqi-kurdistan-attacked.php>

The Counter Jihad report 30.5.2017. Islamic State suicide bombers attack Baghdad during Ramadan. Osoitteessa (17.11.2017): <https://counterjihadreport.com/2017/05/30/islamic-state-suicide-bombers-attack-baghdad-during-ramadan/>

Daesh Daily 20.11.2017. Osoitteessa (28.11.2017): <http://www.daeshdaily.com/november-20-2017/>

blogi The Daily Beast 16.10.2017. With the Battle of Kirkuk, A New Iraqi Civil War May Be Just Beginning. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.thedailybeast.com/with-the-battle-for-kirkuk-a-new-iraq-civil-war-may-be-just-beginning>

The Economist 12.10.2017: The failure to rebuild Mosul could let Islamic State return.

Osoitteessa: <https://www.economist.com/news/leaders/21730146-iraq-needs-show-sunni-arabs-they-have-stake-countrys-future-failure>

Factiva

BBC 25.5.2017. Alleged Iraqi police abuses in Mosul enrages jihadists.

Al Jazeera 14.9.2017. Twin suicide attacks leave scores dead in Southern Iraq.

Le Parisien 26.5.2017. Des soldats irakiens soutenus par Washington ont été filmés torturant des civils.

FDD's Long War Journal 29.4.2017. Iraqi Popular Mobilization Forces launch operation southwest of Mosul. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.longwarjournal.org/archives/2017/04/iraqi-popular-mobilization-forces-launch-operation-southwest-of-mosul.php>

FDD's Long War Journal 2.6.2017. Qassem Soleimani spotted near the Syrian border with Iraqi militias. Osoitteessa (17.11.2017): <https://www.longwarjournal.org/archives/2017/06/qassem-soleimani-spotted-near-the-syrian-border-with-iraqi-militias.php>

FDD's Long War Journal 14.6.2017. Qassem Soleimani allegedly spotted in Syria near the Iraqi border. Osoitteessa (17.11.2017): <https://www.longwarjournal.org/archives/2017/06/qassem-soleimani-spotted-in-syria-near-the-iraqi-border.php>

FDD's Long War Journal 13.7.2017. Iran's Qods Force chief calls Iraqi militia commander a 'living martyr'. Osoitteessa (20.11.2017): <https://www.longwarjournal.org/archives/2017/07/irans-qods-force-chief-calls-iraqi-militia-commander-living-martyr.php>

FDD's Long War Journal 22.7.2017. IRGC tries to appropriate Mosul victory. Osoitteessa (20.11.2017): <https://www.longwarjournal.org/archives/2017/07/irgc-tries-to-appropriate-mosul-victory.php>

FDD's Long War Journal 16.10.2017. Iraqi forces recapture Kirkuk in overnight offensive. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.longwarjournal.org/archives/2017/10/iraqi-forces-recapture-contentious-kirkuk-in-overnight-offensive.php>

FDD's Long War Journal 3.11.2017. Islamic State suffers defeats in Iraq and Syria. Osoitteessa (22.11.2017): <https://www.longwarjournal.org/archives/2017/11/islamic-state-suffers-defeats-in-iraq-and-syria.php>

The Financial Times 28.9.2017. Iraqi Kurdistan faces economic fallout from independence vote. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.ft.com/content/0d592a0a-a388-11e7-9e4f-7f5e6a7c98a2>

Foreign Policy 6.6.2017. U.S. Bombs Iranian Militia in Syria, As Fight For Raqqa Begins. Osoitteessa (17.11.2017): <http://foreignpolicy.com/2017/06/06/u-s-bombs-iranian-militia-in-syria-as-fight-for-raqqa-begins/>

Foreign Policy 16.10.2017. Haider al-Abadi Is Succeeding at the World's Hardest Job. Osoitteessa (1.12.2017): <http://foreignpolicy.com/2017/10/16/haider-al-abadi-is-succeeding-at-the-worlds-hardest-job/>

Foreign Policy 18.10.2017. Iraq's Shiite Militias Are Just Getting Started. Osoitteessa (1.12.2017): <http://foreignpolicy.com/2017/10/18/iraqs-shiite-militias-are-just-getting-started/>

Foreign Policy 6.11.2014. Breaking Badr. Osoitteessa (1.12.2017): <http://foreignpolicy.com/2014/11/06/breaking-badr/>

Ghaddar, Hanin 5.10.2017. Are Shia dynamics in Iraq and Lebanon turning against Iran? Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/are-shia-dynamics-in-iraq-and-lebanon-turning-against-iran>

Global Protection Cluster. Iraq Protection Cluster: Anbar Returnees Profile - August 2017.

Global Protection Cluster. Iraq Protection Cluster: Anbar Returnees Profile - September 2017. Osoitteessa (5.12.2017): https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Returnees%20Profile_Anbar_Sep%202017.pdf

Global Protection Cluster. Iraq Protection Cluster: Salah al-Din Returnees Profile - September 2017. Osoitteessa (5.12.2017): https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Returnees%20Profile_Salah_al-Din_Sep%202017.pdf

Gorran 20.8.2017. Gorran, KIU, KIG Fractions Condemn Kidnapping of MP Farhad Sangawi. Osoitteessa (26.11.2017): <http://www.gorran.net/en/Detail.aspx?id=12772&LinkID=133>

The Guardian 16.6.2017. From Tehran to Beirut: Shia militias aim to firm up Iran's arc of influence. Osoitteessa (17.11.2017): <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/16/from-tehran-to-beirut-shia-militias-aim-to-firm-up-irans-arc-of-influence>

The Guardian 5.10.2017. Hawija: Iraqi army says it has recaptured one of last Isis enclaves. Osoitteessa (21.11.2017): <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/05/iraqi-army-claims-recapture-islamic-state-isis-held-areas-hawija>

The Guardian 17.10.2017. Kurdish forces abandon long-held lands to Iraqi army and Shia fighters. Osoitteessa (21.11.2017): <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/17/kurdish-forces-abandon-long-held-lands-to-iraqi-army-and-shia-fighters>

The Guardian 14.11.2017, 'Catastrophic' Iraq law could legalise marriage for children as young as nine. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.theguardian.com/global-development/2017/nov/14/catastrophic-iraq-law-could-legalise-marriage-for-children-as-young-as-nine>

Helsingin Sanomat 1.7.2017. Isisin vastarinta lähes kukistettu Mosulissa.

Human Rights Watch 20.2.2017. Iraq: Sunni Women Tell of ISIS Detention, Torture. Osoitteessa (16.11.2017): <https://www.hrw.org/news/2017/02/20/iraq-sunni-women-tell-isis-detention-torture>

Human Rights Watch 4.6.2017. Iraq: Dozens Found Handcuffed, Executed in, around Mosul. Osoitteessa (17.11.2017): <https://www.hrw.org/news/2017/06/05/iraq-dozens-found-handcuffed-executed-around-mosul>

Human Rights Watch 27.7.2017. Iraq: US-trained Forces Linked to Mosul War Crimes. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.hrw.org/news/2017/07/27/iraq-us-trained-forces-linked-mosul-war-crimes>

Human Rights Watch 20.9.2017. Iraq/KRG: 1,400 Women, Children From ISIS Area Detained. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.hrw.org/news/2017/09/20/iraq/krg-1400-women-children-isis-areas-detained>

Human Rights Watch 28.9.2017. Iraq: Investigate Abuses in Hawija Operation. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.hrw.org/news/2017/09/28/iraq-investigate-abuses-hawija-operation>

Human Rights Watch 2.11.2017. Iraq: Anbar Displaced Barred from Going Home. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.hrw.org/news/2017/11/02/iraq-anbar-displaced-barred-going-home>

Independent 27.10.2017. Iraq may be coming to the end of 40 years of war as the government wins two big victories. Osoitteessa (5.12.2017): <http://www.independent.co.uk/voices/iraq-sunni-kurds-isis-may-have-won-but-to-achieve-peace-they-need-to-listen-a8023211.html>

Inquirer.net 25.7.2017. Cardinal hails 'rebirth' of Iraqi Christian town. Osoitteessa (1.12.2017): <http://newsinfo.inquirer.net/917306/cardinal-hails-rebirth-of-iraqi-christian-town>

International Crisis group, October 2017. Crisis Watch. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.crisisgroup.org/crisiswatch/october-2017#iraq>

IOM Displacement Tracking Matrix 31.10.2017. IDPs by Governorate of Displacement and Governorate of Origin. Osoitteessa (30.11.2017): <http://iraqdtm.iom.int/IDPsML.aspx>

IPS/ Mark Lattimer 7.6.2017. Civilian Casualties Mount in Battle to Re-take Mosul.

Osoitteessa (17.11.2017): <http://www.ipsnews.net/2017/06/civilian-casualties-mount-in-battle-to-re-take-mosul/>

Institut de Relations Internationales et Strategiques (IRIS), July 2017. IRAQ 2018 SCENARIOS.

Planning After Mosul. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.iris-france.org/wp-content/uploads/2017/07/Obs-ProspHuma-Iraq-july-2017.pdf>

Iraqi News 20.5.2017. More than 80 killed, injured in several Baghdad, Basra blasts. Osoitteessa (15.11.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/80-killed-injured-several-baghdad-basra-blasts/>

Iraqi News 25.5.2017 (a). Another prison for detaining Yazidis found in Qairawan, west of Mosul. Osoitteessa (20.11.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/another-prison-detaining-yazidis-found-qairawan-west-mosul/>

Iraqi News 25.5.2017 (b). Official: Islamic State redeploying in villages at Diyala-Salahuddin borders. Osoitteessa (20.11.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/official-islamic-state-redeploying-villages-diyala-salahuddin-borders/>

Iraqi News 19.10.2017 (a). 24 protesters killed, injured in attempt to break into police station in Diyala. Osoitteessa (20.11.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/24-protesters-killed-injured-attempt-break-police-station-diyala/>

Iraqi News 19.10.2017 (b). Peshmerga kills army, paramilitary personnel, west of Nineveh: Commander. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/peshmerga-kills-army-paramilitary-personnel-west-nineveh-commander/>

Iraqi News 8.11.2017. Woman killed, two wounded in Islamic State attack, southern Baqubah. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/woman-killed-two-wounded-islamic-state-attack-southern-baqubah/>

Iraqi News 10.11.2017 (a). Paramilitary troops repulse Islamic State attack in Diyala. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/paramilitary-troops-repulse-islamic-state-attack-diyala/>

Iraqi News 10.11.2017 (b). Kurdistan parliament suspends Kirkuk office over security instability. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.iraqinews.com/features/kurdistan-parliament-suspends-kirkuk-office-security-instability/>

Iraqi News 12.11.2017 (a). Islamic State members flee Western Anbar bastion toward Salahuddin. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/islamic-state-members-flee-western-anbar-bastion-toward-salahuddin/>

Iraqi News 12.11.2017 (b). Four tribal fighters killed, injured in bomb blast. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/four-tribal-fighters-killed-injured-bomb-blast-south-mosul/>

Iraqi News 13.11.2017 (a). Five IS members killed in airstrikes on Salahuddin-Diyala borders. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/five-members-killed-airstrikes-salahuddin-diyala-borders/>

Iraqi News 13.11.2017 (b). Six IS members killed, 14 others arrested in Kirkuk: Commander. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/six-members-killed-14-others-arrested-kirkuk-commander/>

Iraqi News 14.11.2017 (a). Six people wounded in two bomb blasts in Baghdad. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/six-people-wounded-two-bomb-blasts-baghdad/>

Iraqi News 14.11.2017 (b). Commander: Iraqi forces kill, arrest 12 Islamic State members in Mosul. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/commander-iraqi-forces-kill-arrest-12-islamic-state-members-mosul/>

Iraqi News 14.11.2017 (c). Kurdistan government says respects court ruling against independence. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.iraqinews.com/baghdad-politics/kurdistan-government-says-respects-court-ruling-independence/>

Iraqi News 15.11.2017 (a). Nine persons were killed, injured in two bomb blasts in Baghdad. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/nine-persons-killed-injured-two-bomb-blasts-baghdad/>

Iraqi News 15.11.2017 (b). Gunmen kill three people, including child, south of Mosul. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/gunmen-kill-three-people-including-child-south-mosul/>

Iraqi News 24.11.2017 (a). 21 IS members killed, 20 villages liberated in operations to clear desert: PMFs. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/21-members-killed-20-villages-liberated-operations-clear-desert-pmfs/>

Iraqi News 24.11.2017 (b). PMFs Kill 3 Islamic State suicide bombers in Hawija. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/pmfs-kill-3-islamic-state-suicide-bombers-hawija/>

Iraqi News 25.11.2017. Twenty six Islamic State members arrested, southeast of Mosul. Osoitteessa (5.12.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/twenty-six-islamic-state-members-arrested-southeast-mosul/>

Iraqi News 26.11.2017. Seven people killed, injured, 14 bombs found in Baghdad. Osoitteessa (5.12.2017): <https://www.iraqinews.com/iraq-war/seven-people-killed-injured-14-bombs-found-baghdad/>

IRIN 2.10.2017. Fixing Fallujah: City tests Iraq's ability to bounce back. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.irinnews.org/feature/2017/10/02/fixing-fallujah-city-tests-iraq-s-ability-bounce-back>

ISW 14.6.2014. The Iraqi Shi'a Mobilization to Counter the ISIS Offensive. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.understandingwar.org/backgrounder/iraqi-shi'-mobilization-counter-isis-offensive>

ISW 7.2.2017. Warning Update: Iraq's Sunni Insurgency Begins as ISIS Loses Ground in Mosul. Osoitteessa (8.5.2017): <http://iswresearch.blogspot.fi/2017/02/warning-update-iraqs-sunni-insurgency.html>

ISW 10.7.2017. ISIS Sanctuary: July 10, 2017. Osoitteessa (20.11.2017): <http://iswresearch.blogspot.fi/2017/07/isis-sanctuary-july-10-2017.html>

ISW 16.10.2017. The "war after ISIS" begins in Iraq. Osoitteessa (20.11.2017):

<http://www.understandingwar.org/background/war-after-isis-begins-iraq>

ISW 20.10.2017 (a). ISW Intelligence Summary: October 13-20, 2017. Osoitteessa (20.11.2017):

<http://iswresearch.blogspot.fi/2017/10/isw-intelligence-summary-october-13-20.html>

ISW 20.10.2017 (b). Iraq and Iran compel Kurdish withdrawal from Kirkuk. Osoitteessa

(20.11.2017): <http://iswresearch.blogspot.fi/2017/10/iraq-and-iran-compel-kurdish-withdrawal.html>

ISW 9.11.2017. Iran's Proxies Authorized to Compete in Iraq's 2018 Election. Osoitteessa

(20.11.2017): <http://iswresearch.blogspot.fi/2017/11/irans-proxies-authorized-to-compete-in.html>

ISW 22.11.2017. Iran Solidifies Influence in Kirkuk. Osoitteessa (20.11.2017):

<http://iswresearch.blogspot.fi/2017/11/iran-solidifies-influence-in-kirkuk.html>

Al Jazeera 22.10.2017. A sense of claustrophobia pervades Iraq's Fallujah. Osoitteessa

(1.12.2017): <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2017/10/sense-claustrophobia-pervades-iraq-fallujah-171013105048019.html>

Al Jazeera 10.11.2017. In Baghdad, signs of life back on the streets. Osoitteessa (1.12.2017):

<http://www.aljazeera.com/blogs/middleeast/2017/11/baghdad-signs-life-streets-171110133858265.html>

Al Jazeera 21.11.2017. Deadly car bombing strikes Iraq's Tuz Khurmatu. Osoitteessa

(5.12.2017): <http://www.aljazeera.com/news/2017/11/deadly-car-bombing-strikes-iraq-baghdad-171121134525177.html>

Jane's Intelligence Review 25.7.2017. IED attacks in Baghdad drop 78% due to diminishing Islamic State capability and improved Iraqi forces' effectiveness. Osoitteessa (5.12.2017):

<http://www.janes.com/article/72583/ied-attacks-in-baghdad-drop-78-due-to-diminishing-islamic-state-capability-and-improved-iraqi-forces-effectiveness>

Kirkuk Now 15.6.2017. Yazidis in Sinjar in the shadow of political rivalries.

Osoitteessa (20.11.2017): <http://kirkuknow.com/english/?p=21209>

Kirkuk Now 22.6.2017. Tensions in Qayyarah threaten social cohesion.

Osoitteessa (21.11.2017): <http://kirkuknow.com/english/?p=21235>

Kirkuk Now 21.8.2017. Civilians are not safe in disputed territories in Diyala.

Osoitteessa (21.11.2017): <http://kirkuknow.com/english/?p=21437>

Kirkuk Now 29.8.2017. Hashd offers military training to children in Kirkuk.

Osoitteessa (21.11.2017): <http://kirkuknow.com/english/?p=21457>

Kirkuk Now 13.9.2017. Mandali council members forced to cancel referendum plan.

Osoitteessa (21.11.2017): <http://kirkuknow.com/english/?p=21471>

Kirkuk Now 22.9.2017. Referendum commission moves two polling stations due to security concerns. Osoitteessa (21.11.2017): <http://kirkuknow.com/english/?p=21493>

Kirkuk Now 26.9.2017. Shia Militias in Diyala restrict access to Baghdad.

Osoitteessa (21.11.2017): <http://kirkuknow.com/english/?p=21496>

Kirkuk Now 29.9.2017. Iraqi security services place fuel blockade on Khanaqin.

Osoitteessa (21.11.2017): <http://kirkuknow.com/english/?p=21503>

Kirkuk Now 11.10.2017. Hawijah frontline: Peshmerga detain 1,500 over alleged links with Islamic State. Osoitteessa (21.11.2017): <http://kirkuknow.com/english/?p=21543>

Kirkuk Now 18.10.2017. Kirkuk: Police takes over security as army withdraws. Osoitteessa (1.12.2017): <http://kirkuknow.com/english/?p=21561>

Kirkuk Now 6.11.2017. Nearly 100 offices of Kurdish parties and organisations destroyed or looted in disputed territories. Osoitteessa (1.12.2017): <http://kirkuknow.com/english/?p=21615>

Kirkuk Now 10.11.2017. Will Kurdish Asayish return to Kirkuk?

Osoitteessa (1.12.2017): <http://kirkuknow.com/english/?p=21635>

Knights, Michael 31.5.2017. Preventing Allies from Fighting Each Other in Iraq's Disputed Areas.

Osoitteessa (17.11.2017): <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/preventing-allies-from-fighting-each-other-in-iraqs-disputed-areas>

Knights, Michael 6.6.2017. Building a "Joint Force" to Control Liberated Yazidi Towns.

Osoitteessa (28.11.2017): <http://www.washingtoninstitute.org/fikraforum/view/building-a-joint-force-to-control-liberated-yazidi-towns>

Knights, Michael 16.8.2017. Predicting the Shape of Iraq's Next Sunni Insurgencies.

Osoitteessa (1.12.2017): <https://ctc.usma.edu/posts/predicting-the-shape-of-iraqs-next-sunni-insurgencies>

Knights, Michael 24.9.2017. Tehran Seeks to Consolidate Power in Iraq in 2018.

Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/tehran-seeks-to-consolidate-power-in-iraq-in-2018>

Knights, Michael 16.10.2017. 16.10.2017. How to keep armed clashes in Kirkuk from escalating.

Osoitteessa (1.12.2017):

<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/how-to-keep-armed-clashes-in-kirkuk-from-escalating>

Kurdish Policy 6.5.2017. Who is Sardasht Osman?

Osoitteessa (16.11.2017): <https://kurdishpolicy.org/2017/05/06/who-is-sardasht-osman/>

Kurdish Policy 21.5.2017. Farewell of a Giant.

Osoitteessa (17.11.2017): <https://kurdishpolicy.org/2017/05/21/farewell-of-a-giant/>

Kurdish Policy 11.7.2017. Erbil: Journalist Survived from Murder Attempt. Osoitteessa

(1.12.2017): <https://kurdishpolicy.org/2017/07/11/erbil-journalist-survived-from-murder-attempt/>

Kurdistan24 19.8.2017. Gunmen attack Malaysian oil firm in Iraq, accuse company of causing

earthquakes. Osoitteessa (19.8.2017): <http://www.kurdistan24.net/en/news/9b2d3521-f000-49de-84b5-d8671ff9dd19>

Kurdistan24 23.10.2017. Kurdistan prosecutor accuses 11 Iraqi officials of defamation, requests

investigation. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.kurdistan24.net/en/news/cd60b4f1-9283-4b5c-9744-6078cee6a76c>

Kurdistan24 23.11.2017. Another Ezidi mass grave found in Sinjar. Osoitteessa (5.12.2017): <http://www.kurdistan24.net/en/news/03e2c824-1676-47fe-b567-61052990e29a>

The Long War Journal 31.5.2017. Islamic State suicide bombers attack Baghdad during Ramadan. Osoitteessa (17.11.2017): <https://www.longwarjournal.org/archives/2017/05/islamic-state-suicide-bombers-attack-baghdad-during-ramadan.php>

MEMO 26.1.2017. Iraq PM slammed for sectarian abduction of Sunnis near Baghdad. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.middleeastmonitor.com/20170126-iraq-pm-slammed-for-sectarian-abduction-of-sunnis-near-baghdad/>

MEMO 19.8.2017. Speaker of Iraqi parliament unveils new political party. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.middleeastmonitor.com/20170819-speaker-of-iraqi-parliament-unveils-new-political-party/>

Middle East Eye 16.10.2017 (a). Iraqi army takes key oil fields in Kirkuk as city captured from kurds. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.middleeasteye.net/news/iraqi-army-marches-central-kirkuk-kurdish-resistance-evaporates-1505124748>

Middle East Eye 16.10.2017 (b). Iraqi forces claim seizure of main Kirkuk base from Kurds.

Middle East Eye 17.10.2017. Iraqi-backed Yazidi group takes over Sinjar after Kurdish pullout. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.middleeasteye.net/news/iraqi-backed-yazidi-group-takes-over-sinjar-after-kurdish-pullout-581352164>

Middle East Eye 18.10.2017. Iraqi forces accused of burning Kurdish homes and ministries in Kirkuk. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.middleeasteye.net/news/kirkuk-photos-215927162>

Al Monitor 8.3.2017. Why Iraq's law on Popular Mobilization Units isn't all that popular. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/03/iraq-election-pmu-shiite-militias-abadi.html>

Al Monitor 25.4.2017. Will Iraqi government PMU disputes spiral into armed clashes? Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/04/iraq-abadi-shiite-militias-qatar-iran-pmu.html>

Al Monitor 26.4.2017. Osoitteessa (16.11.2017): Sunnis fear spread of Shiite influence in Samarra. <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/04/samarra-iraq-sunni-shiite-endowment-sectarianism.html>

Al Monitor 2.5.2017. How can Iraq address child abuse, torture? Osoitteessa (16.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/05/child-abuse-iraq-domestic-violence.html>

Al Monitor 9.5.2017. Sinjar on brink of major conflict between PKK, Turkey. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/05/sinjar-iraq-turkey-kurdistan-pkk.html>

Al Monitor 10.5.2017. Why liberating Mosul won't lead to the end of IS. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/05/mosul-hawija-tal-afar-albaaji-iraq-syria-is.html>

Al Monitor 11.5.2017. Iraqis point fingers over spurt of kidnappings.

Osoitteessa (16.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/05/sunni-shiite-kidnapping-sectarian--conflict.html>

Al Monitor 17.5.2017. Iraqi factions divided over whether US troops stay.

Osoitteessa (16.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/05/us-troops-iraq-mosul-isis-iran-shiite-militias.html>

Al Monitor 23.5.2017. Can Iraqi politicians appease Sadr as he flexes his influence?

Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/05/muqtada-sadr-abadi-jabouri-reform-protests-iraq.html>

Al Monitor 7.6.2017. Islamic State families fear persecution in Iraq.

Osoitteessa (17.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/06/iraq-isis-families-shahama-camp-fallujah-tikrit.html>

Al Monitor 8.6.2017. 'Peace Radio' inspires Iraq's refugees and displaced.

Osoitteessa (17.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/06/radio-salam-peace-qaraqosh-iraq-refugees-displaced.html>

Al Monitor 9.6.2017 (a). Kirkuk's oil to play big role in Kurdish independence.

Osoitteessa (17.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/ru/contents/articles/originals/2017/06/kirkuk-iraq-kurdistan-independence-baghdad-oil.html>

Al Monitor 9.6.2017 (b). PMU wants to take over Baghdad's security.

Osoitteessa (27.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/06/iraq-security-baghdad-operations-command-pmu.html>

Al Monitor 22.6.2017. The reason Tehran is against referendum on Iraqi Kurdistan.

Osoitteessa (17.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/06/iran-opposition-iraqi-kurdistan-krq-independence-referendum.html>

Al Monitor 26.6.2017. Iraq outlines plans to rebuild country, inspire tolerance.

Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/06/mosul-iraq-reconstruction-national-reconciliation.html>

Al Monitor 30.6.2017. As Mosul battle nears the end, Iraqi Christians wary of return.

Osoitteessa (17.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/06/iraqi-minorities-christians-nineveh-plain-mosul.html>

Al Monitor 2.7.2017. New political alliance unites Iraqi religious and secular parties.

Osoitteessa (20.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/06/sadrists-national-coalition-allawi-iraq.html>

Al Monitor 7.7.2017: Planning minister: Iraq needs \$100 billion for post-IS reconstruction.

Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/07/iraq-minister-planing-salman-jumaili-liberated-areas.html>

Al Monitor 10.7.2017. Distrust, dehydration rampant amid final Mosul battles. Osoitteessa

(20.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/07/mosul-iraq-abadi-isis.html>

Al Monitor 11.7.2017. Is Iran Running Iraq's Popular Mobilization units? Osoitteessa

(20.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/07/iraq-mosul-pmu-us-abadi.html>

Al Monitor 18.7.2017. As war on IS continues, Iraqi Kurdish journalists face suppression. Osoitteessa (20.11.2017): <https://al-monitor.com/pulse/originals/2017/07/kurdistan-journalists-activists-human-rights.html>

Al Monitor 25.7.2017. Appearances get people killed in Iraq. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/07/karar-nushi-lgbt-iraq-human-rights-extreme-militias.html>

Al Monitor 27.7.2017. Arab Sunni areas of Iraq see demands to join Kurdistan Region. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/07/kurdistan-mosul-nineveh-sunni-arab-shiite-sectarianism.html>

Al Monitor 4.8.2017. Iraq and Iran struggle for control over Popular Mobilization Units. Osoitteessa (20.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/08/iraq-iran-popular-mobilization-units.html>

Al Monitor 11.8.2017. What's behind controversial Iraqi cleric's visit to Saudi Arabia? Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/08/muqtada-sadr-saudi-iraq-iran.html>

Al Monitor 15.8.2017. Armed disputes reveal Iraqi Christians' discord. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/08/christians-armed-factions-iraq-minority.html>

Al Monitor 23.8.2017. Tensions flare between US, Shiite factions in Iraq. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/08/iran-us-shiite-militias-iraq-isis-pmu.html>

Al Monitor 24.8.2017. Iraq's Hakim moves out of Iran's shadow. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/08/ammam-hakim-supreme-islamic-council-iraq-iran.html>

Al Monitor 30.8.2017. Iraqi religious minority struggles to survive in hostile environment. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/08/sabian-mandaeans-minorities-iraq.html>

Al Monitor 13.9.2017 (a). Iraq sends Khamenei's envoy back to Iran with little to show. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/09/hashemi-shahroudi-iran-iraq-shiite-sistani.html>

Al Monitor 13.9.2017 (b). Jordan opens crossing with Iraq, makes nice with Syria. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/09/jordan-economy-open-border-syria-regime.html>

Al Monitor 14.9.2017. Prospect of Kurdish independence raises talk of war. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/09/kurdistan-referendum-peshmerga-iraq.html>

Al Monitor 15.9.2017 (a). Congress fuels Christian rivalries with bid to arm Iraqi militias. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/09/congress-fuels-christian-rivalries-nineveh-plains-iraq-krq.html>

Al Monitor 15.9.2017 (b). Sectarian forces fight for influence in Iraq's Diyala province.

Osoitteessa (1.12.2017): <https://al-monitor.com/pulse/originals/2017/09/diyala-ethnic-sectarian-conflict-iraq-badr.html>

Al Monitor 24.9.2017. Is Iran seeking to impose its influence in Iraq's liberated Sunni areas? Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/09/khomeini-mosul-nineveh-iraq-sectarianism.html>

Al Monitor 29.5.2017. Iran follows Russia's lead in backing Syria safe zones. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/05/iran-russia-syria-safe-zones-turkey-sinjar-egypt-media.html>

Al Monitor 11.10.2017. PMU spearheads hawija battle, as IS fighters 'vanish'. Osoitteessa (21.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/10/hawija-kirkuk-isis-pmu-iraq.html>

Al Monitor 17.10.2017 (a). How Iran helped Baghdad seize back Kirkuk. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/10/iran-kirkuk-recapture-soleimani-quds-force-egbalpour.html>

Al Monitor 17.10.2017 (b). Iran denies role in recapture of Kirkuk. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/10/iran-kirkuk-quds-force-deny-involvement-velayati.html>

Al Monitor 20.10.2017 (a). Kurds in Iraq: back to Square One? Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/10/turkey-iraq-kirkuk-kurds-back-to-square-one.html>

Al Monitor 20.10.2017 (b). kurds lose, but that doesn't mean Turkey's a winner. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/10/turkey-iraqi-kurdistan-kurdish-rout-victory-for-ankara.html>

Al Monitor 24.10.2017. Iraq's Christians ponder future in wake of Kurdish independence vote. Osoitteessa (21.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/10/christian-iraq-minorities-kurdistan.html>

Al Monitor 25.10.2017 (a). Pentagon says Iraqi flight ban won't impact US military assistance to Kurds. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/10/pentagon-iraq-flight-ban-impact-military-assistance-kurds.html>

Al Monitor 25.10.2017 (b). How Iran is winning game of chess in Kirkuk. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/10/iran-kirkuk-quds-force-egbalour-soleimani-turkmen-kurds.html>

Al Monitor 26.10.2017. Business as usual as Iraq's foreign minister visits Moscow. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/10/iraq-foreign-minister-jaafari-visit-moscow-kurdistan.html>

Al Monitor 12.11.2017 (a). Key Iraqi border town retaken amid regional power plays. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/11/qaim-iraq-anbar-bukamal-syria.html>

Al Monitor 12.11.2017 (b). Kurds divided over blame for loss of Kirkuk. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/11/syria-iraq-turkey-kirkuk-referendum-kurds-loss-blame.html>

Al Monitor 15.11.2017. Border crossings deepen Baghdad-Erbil conflict.

Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/11/iraq-turkey-ovakoy-fayshkhabur-ibrahim-khalil.html>

Al Monitor 16.11.2017. Iraqi Islamists MP's proposal would allow child marriages.

Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/11/iraq-personal-status-law-child-marriage.html>

blogi Musings on Iraq 18.11.2017. Rawa. Last Iraqi Territory Liberated From Islamic State.

Osoitteessa (18.11.2017): <http://musingsoniraq.blogspot.fi/2017/11/rawa-last-iraqi-territory-liberated.html>

blogi Musings on Iraq 21.11.2017: Cost of Rebuilding Iraq.

Osoitteessa (30.11.2017): <http://musingsoniraq.blogspot.fi/2017/11/cost-of-rebuilding-iraq.html>

blogi Musings on Iraq 6.11.2017. How Violence Declined In Iraq, 2014-2017.

Osoitteessa (1.12.2017): <http://musingsoniraq.blogspot.fi/2017/11/how-violence-declined-in-iraq-2014-2017.html>

blogi Musings on Iraq 15.11.2017. Ninewa Politicians Settling Scores Rather Than Governing & Rebuilding. Osoitteessa (5.12.2017): <http://musingsoniraq.blogspot.fi/2017/11/ninewa-politicians-settling-scores.html>

The New Arab 3.11.2017. Iraqi PM declares al-Qaim liberated from IS after lightning offensive.

Osoitteessa (21.11.2017): <https://www.alaraby.co.uk/english/news/2017/11/3/iraqi-pm-declares-al-qaim-liberated-from-is>

The New Arab 23.11.2017. Iraq withdraws controversial 'child marriage law'.

Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.alaraby.co.uk/english/news/2017/11/23/iraq-withdraws-controversial-child-marriage-law>

The New York Times 16.10.2017. Iraqi Forces Sweep Into Kirkuk, Checking Kurdish Independence Drive. Osoitteessa (23.11.2017):

<https://www.nytimes.com/2017/10/16/world/middleeast/kirkuk-iraq-kurds.html>

The New York Times 26.10.2017: As ISIS Is Driven From Iraq, Sunnis Remain Alienated.

Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.nytimes.com/2017/10/26/world/middleeast/iraq-isis-sunni.html>

Niqash 11.5.2017. The Sound Of Fear: A Plague Of Stun Grenades Cause Panic in Basra.

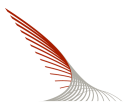
Osoitteessa (11.5.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5574/>

Niqash 14.6.2017. Creating the Shiite Crescent: As Extremists Lose Power in Iraq, Militias Loyal to Iran Gain It. Osoitteessa (20.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5599/>

Niqash 25.5.2017 (a). Future Fear: Death Of Kurdish Leader Further Disturbs Shaky Political Equilibrium. Osoitteessa (16.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5583/>

Niqash 25.5.2017 (b). Relationship Talks: Iraqi Government Edging Closer To US, Despite Criticism From Close Quarters. Osoitteessa (17.11.2017):

<http://www.niqash.org/en/articles/politics/5582/>

Niqash 7.6.2017. How Do Car Bombs Get Into Iraq's Heavily Fortified Capital? Osoitteessa (17.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5589/>

Niqash 8.6.2017 (a): Not Our Problem: Iraq's Officials Deny Responsibility In Disputed Areas. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5592/>

Niqash 8.6.2017 (b). No Waiting: Locals In Anbar Take Reconstruction And Security Into Their Own Hands. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5588/>

Niqash 13.6.2017. Deportees + Outcasts: Visiting The Camp For Iraq's Extremist-Affiliated Families. Osoitteessa (13.6.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5593/Visiting-The-Camp-For-Iraq's-Extremist-Affiliated-Families.htm>

Niqash 20.6.2017. Trojan Horse Or Treasure? The Cross-Sectarian, King-Making Alliance Planned For Next Iraqi Elections. Osoitteessa (17.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5596/>

Niqash 4.7.2017. Baghdad After ISIS: Murder of Baghdad Actor Sparks Concerns About Freedoms For All. Osoitteessa (20.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/society/5627/>

Niqash 5.7.2017. Social Media Smoke Signals: Why Iraqi Kurdistan's Independence Referendum is Doomed. Osoitteessa (20.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5628/>

Niqash 6.7.2017. New neighbours? Tikrit Locals Complain That Shiite Muslims Are Slowly Taking Over Their Sunni Muslim City, Tikrit Locals Say. Osoitteessa (20.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5630/>

Niqash 13.7.2017. Social Media Justice: Iraqi Tribes Take Law Into Own Hands, Make Facebook Trolls Pay. Osoitteessa (22.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/society/5633/>

Niqash 19.7.2017. Daily Death: As Number of Guns In Iraqi Kurdistan Increases, So Does Murder Rate. Osoitteessa (20.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5638/>

Niqash 20.7.2017. Crime And Punishment: In Mosul, What To Do With Extremists' Families? Osoitteessa (22.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5641/>

Niqash 9.8.2017. One Thing in Common: Iraq's New Electoral Law To Sideline Small Opposition Parties. Osoitteessa (28.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5652/>

Niqash 10.8.2017. Friend Or Foe: Iraq's Newest Political Party Causes Problems In the Provinces. Osoitteessa (22.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5654/>

Niqash 15.8.2017. Patchwork Of Loyalties: Anbar's Tribal Militias Grow Larger, But Powerless And Divided. Osoitteessa (21.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5656/>

Niqash 17.8.2017. Neighbourhood Tactics: Smaller Protests in Baghdad Get Bigger Results. Osoitteessa (22.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5661/>

Niqash 28.9.2017: Unemployment + Insecurity: Locals In Former Extremist Areas Live In Ruins, Cope With Lawless Militias. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5742/Locals-In-Former-Extremist-Areas-Live-In-Ruins-Cope-With-Lawless-Militias.htm>

Niqash 30.8.2017. Security Or Demographics? Why Babel Province Has A Ghost Town. Osoitteessa (23.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5725/>

Niqash 31.8.2017. Waiting Hours To Be Humiliated: Visiting Baghdad's Checkpoint Of Injustice. Osoitteessa (27.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5727/Visiting-Baghdad's-Checkpoint-Of-Injustice.htm>

Niqash 12.9.2017. Crackdown On Dissent Deaths Of Journalists In Sulaymaniyah Undermine History Of Free Speech. Osoitteessa (26.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5736/>

Niqash 14.9.2017. Uneasy Alliance: Iran Tries To Ensure Iraqi Leadership Remains Loyal. Osoitteessa (14.9.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5737/>

Niqash 4.10.2017. Highway To Hell? Anbar Locals Warn Against Re-Opening Key Anbar Border Crossing. Osoitteessa (27.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/economy/5747/>

Niqash 11.10.2017. Conspiracy Theories: Strange Goings-On In Security, In Abu Ghraib. Osoitteessa (27.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5753/>

Niqash 12.10.2017. Over His Dead Body: At his Funeral, Senior Kurdish Statesman Unites Foes. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5754/>

Niqash 19.10.2017. The View From Kirkuk: Secret deals, Scared neighbours + Grieving Mothers. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5758/>

Niqash 2.11.2017. No Returns: Baiji's Frustrated + Displaced Still Can't Come Home. Osoitteessa (22.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5766/>

Niqash 8.11.2017. Nothing but Destruction: Tuz Khurmatu, Town of Broken hearts. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5754/>

Niqash 16.11.2017. Fuelling The Fight? Never Ending Story Of Extremism In Iraq. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/security/5780/Never-Ending-Story-Of-Extremism-In-Iraq.htm>

Niqash 23.11.2017. After the Extremists: Can The Leader Iraqis See As A Hero Today Solve Tomorrow's Problems? Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.niqash.org/en/articles/politics/5781/Can-The-Leader-Iraqis-See-As-A-Hero-Today-Solve-Tomorrow%E2%80%99s-Problems.htm>

NRT 17.7.2017. Feyli Kurds say assassinations on the rise in community after referendum plan. Osoitteessa (22.11.2017): <http://www.nrtv.com/en/Details.aspx?Jimare=15634>

OCHA 1.10.2017. Humanitarian Bulletin Iraq, 16-30 September 2017. Osoitteessa (30.11.2017): <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%20Iraq%20Humanitarian%20Bulletin%20September%2016-30%202017.pdf>

OCHA 2.11.2017. Humanitarian Bulletin Iraq, October 2017. Osoitteessa (30.11.2017): <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/OCHA%20Iraq%20Humanitarian%20Bulletin%20%28October%202017%29.pdf>

PUKMedia 10.8.2017. PUK Politburo evicts Farhad Sangawi for joining 'No for Now' Campaign. Osoitteessa (26.11.2017): http://www.pukmedia.com/EN/EN_Direje.aspx?Jimare=41764

RAND 7.7.2017. Making Victory Count After Defeating ISIS. Osoitteessa (30.11.2017): https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR2000/RR2076/RAND_RR2076.pdf

Reuters 4.6.2017. Iraqi Shi'ite paramilitaries take Baaj town west of Mosul from Islamic State: army. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.reuters.com/article/us-syria-paramilitary-iraq/iraqi-shiite-paramilitaries-take-baaj-town-west-of-mosul-from-islamic-state-army-idUSKBN18V0C6>

Reuters 5.7.2017. Basic infrastructure repair in Mosul will cost over \$1 billion: U.N. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-aid/basic-infrastructure-repair-in-mosul-will-cost-over-1-billion-u-n-idUSKBN19Q28F>

Reuters 21.7.2017. Iraqis numb pain of Islamic State in newly re-opened bar. Osoitteessa (20.11.2017): <https://uk.reuters.com/article/uk-mideast-crisis-iraq-bar/iraqis-numb-pain-of-islamic-state-in-newly-re-opened-bar-idUKKBN1A60YW?feedType=RSS&feedName=worldNews>

Reuters 17.9.2017. Kurdistan referendum leaves Iraq's Turkmens in quandary. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/09/turkey-iraqi-kurdistan-referendum-turkmens-quandary.html>

Reuters 15.8.2017. Saudi Arabia and Iraq to reopen border crossing after 27 years. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.reuters.com/article/us-saudi-iraq-diplomacy/saudi-arabia-and-iraq-to-re-open-border-crossing-after-27-years-idUSKCN1AV11E>

RFE/RL 23.10.2017. Moscow Calls On Iraqi Kurds To Act In Cooperation With Baghdad. Osoitteessa (30.11.2017): <https://www.rferl.org/a/moscow-calls-iraqi-kurds-act-in-cooperation-with-baghdad/28810858.html>

RT 13.11.2017. Live from Baghdad: The secret of Iraq's renaissance. Osoitteessa (28.11.2017): <https://www.rt.com/news/409667-iraq-renaissance-muhandis-escobar/>

Rudaw 25.5.2017. Shiite forces capture symbolic Yezidi town of Kocho from ISIS in Shingal. Osoitteessa (17.11.2017): <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/250520171>

Rudaw 17.6.2017. Explosion at Sulaimani mosque targets controversial preacher, slightly injures five. Osoitteessa (17.11.2017): <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/160620175>

Rudaw 25.6.2017. Peshmerga repel ISIS in hour-long predawn clashes west of Kirkuk. Osoitteessa (17.11.2017): <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/25062017>

Rudaw 13.8.2017. Baghdad's Faili Kurds threatened, forced out over referendum. Osoitteessa (22.11.2017): <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/130820174>

Rudaw 29.8.2017. Update: Kirkuk province votes in favor of participating in Kurdistan's Referendum. Osoitteessa (20.11.2017): <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/290820171>

Rudaw 16.10.2017. Iraqi PM: Kurdistan referendum is over, belongs in the past. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/17102017>

Rudaw 18.10.2017 (a). Kurds continue to flee Kirkuk as violence mounts at hands of Hashd al-Shaabi. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/181020172>

Rudaw 18.10.2017 (b). Iranian Khamenei's photos hang inside Kirkuk governorate building. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/18102017>

Rudaw 19.10.2017 (a). Rudaw Media Network: Statement on Iraq preventing journalistic work. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/191020172>

Rudaw 19.10.2017 (b). Anfal survivor: My house set on fire following Iraq's takeover of Khurmatu. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/191020174>

Rudaw 22.10.2017 (a). Kurdistan Region ready for unconditional talks with Baghdad. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/221020171>

Rudaw 22.10.2017 (b). Iraq's parliamentary elections set for May 12, 2018. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/22102017>

Rudaw 23.10.2017 (a). Erbil public prosecutor issues arrest warrant for Iraqi, Shia officials. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/231020171>

Rudaw 23.10.2017 (b). Hashd al-Shaabi unit takes position on Mount Shingal. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/23102017>

Rudaw 24.10.2017. UPDATE: Kurdish legislature votes to postpone elections, extend parliament term. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/241020171>

Stratfor 8.8.2017. Iraq: Militants Make Rare Attack On Chinese-Operated Facility in Dhi-Qar.

Stratfor 15.8.2017. Tipping the Scales of Political Power in Iraq.

Stratfor 30.8.2017. Jordan, Iraq: Sole Land Border Reopened.

Stratfor 16.10.2017. Clashes in Kirkuk Bring Societal Divisions Into Focus.

Stratfor 18.10.2017. Iraq: Turkish Military Launches First Land Operation in 9 Years.

Stratfor 20.10.2017. Iraq: Operations in Kirkuk continue.

Stratfor 24.10.2017. Iraq: Kurdistan Freezes Referendum Results To Avoid Conflict, Begin Dialogue With Baghdad.

Stratfor 3.11.2017. Syria, Iraq: The Race to the Border Enters Its Final Stretch.

blogi Threat Matrix 26.7.2017. Iraqi Shia militias promote training camps in Syria. Osoitteessa (20.11.2017): <https://www.longwarjournal.org/archives/2017/07/iraqi-shia-militias-promote-training-camps-in-syria.php>

UNAMI 11/2017. Report on the Protection of Civilians in the context of the Ninewa Operations and the retaking of Mosul City, 17 October 2016 – 10 July 2017. Osoitteessa (30.11.2017): http://www.uniraq.org/images/factsheets_reports/Mosul_report%2017Oct2016-10Jul201731%20October_2017.pdf

Rudaw 19.11.2017. Mysterious withdrawal of Hashd forces from Zummar, Rabia region. Osoitteessa (5.12.2017): <http://www.rudaw.net/english/kurdistan/191120171>

UNAMI 21.11.2017. Statement on the Federal Supreme Court Decision concerning Kurdistan Referendum. Osoitteessa (1.12.2017): http://www.uniraq.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=7721:statement-on-the-federal-supreme-court-decision-concerning-kurdistan-referendum&Itemid=605&lang=en

UNDP 28.6.2017. Rebuilding lives and neighbourhoods after conflict. Osoitteessa (30.11.2017): <http://www.undp.org/content/undp/en/home/blog/2017/6/28/Housing-by-people-rebuilding-lives-and-neighbourhoods-after-conflict.html>

UNHCR 1.6.2017. Iraq Situation: UNHCR Flash Update - 1 June 2017. Osoitteessa (30.11.2017): <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-unhcr-flash-update-1-june-2017>

UNHCR 3.7.2017. Iraq Situation: UNHCR Flash Update - 3 July 2017. Osoitteessa (1.12.2017): <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-unhcr-flash-update-3-july-2017>

UNHCR 2.8.2017. Iraq Situation: UNHCR Flash Update - 1 August 2017. Osoitteessa (1.12.2017): <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-unhcr-flash-update-1-august-2017>

UNHCR 16.8.2017. Ramadi and Falluja returnees weigh scale of rebuilding task. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.refworld.org/docid/59b671244.html>

UNHCR 7.9.2017. Iraq Situation: UNHCR Flash Update - 7 September 2017. Osoitteessa (1.12.2017): <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-unhcr-flash-update-7-september-2017>

UNHCR 10/2017. Fact Sheet. Iraq, October 2017. Osoitteessa (1.12.2017): <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNHCR%20Iraq%20Factsheet%20October%202017.pdf>

UNHCR 7.10.2017. Iraq Situation: UNHCR Flash Update - 7 October 2017. Osoitteessa (1.12.2017): <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-unhcr-flash-update-7-october-2017>

UNHCR 18.10.2017. Iraq Situation: UNHCR Flash Update - 18 October 2017. Osoitteessa (1.12.2017): <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-unhcr-flash-update-18-october-2017>

UNHCR 19.10.2017. Mosul Weekly Protection Update (13 – 19 October 2017). Osoitteessa (5.12.2017): <https://reliefweb.int/report/iraq/mosul-weekly-protection-update-13-19-october-2017>

UNHCR 26.10.2017. Iraq Situation: UNHCR Flash Update - 26 October 2017. Osoitteessa (1.12.2017): <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-unhcr-flash-update-26-october-2017>

UNHCR 2.11.2017. Iraq Situation: UNHCR Flash Update - 2 November 2017. Osoitteessa (30.11.2017): <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-unhcr-flash-update-2-november-2017>

UNHCR 9.11.2017. Iraq: Centre & South Bi-weekly Protection Update (27 October - 09 November 2017). Osoitteessa (30.11.2017): <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-centre-south-bi-weekly-protection-update-27-october-09-november-2017>

UNHCR 11.11.2017. Iraq Situation: UNHCR Flash Update - 11 November 2017. Osoitteessa (30.11.2017): <https://reliefweb.int/report/iraq/iraq-situation-unhcr-flash-update-11-november-2017>

UN Security Council 11.7.2017. Report of the Secretary-General pursuant to resolution 2299 (2016). Osoitteessa (14.11.2017): <http://www.uniraq.com/images/SGReports/N1720476.pdf>

UN Security Council 19.10.2017. Report of the Secretary-General pursuant to resolution 2367 (2017). Osoitteessa (14.11.2017): http://www.uniraq.com/images/SGReports/S21017881_N1731949EN.pdf

The Washington Institute for Near East Policy, 21.9.2017. Fighting Corruption is Essential to Kurdish Independence. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.washingtoninstitute.org/fikraforum/view/fighting-corruption-is-essential-to-kurdish-independence>

The Washington Institute for Near East Policy 22.9.2017. Why is Iran Against the Independence Referendum? Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.washingtoninstitute.org/fikraforum/view/why-is-iran-against-the-independence-referendum>

The Washington Post 17.10.2017. Iraq: After losing Kirkuk, Kurdish forces pull out of Sinjar.

VOA (Voice of America) 10.9.2017. Shattered by War, Sunni Arabs Despair Over Future in Iraq. Osoitteessa (1.12.2017): <https://www.voanews.com/a/shattered-by-war-sunni-arabs-despair-over-future-in-iraq/4022533.html>

The Washington Post 13.9.2017. ISIS is near defeat in Iraq. Now comes the hard part. Osoitteessa (1.12.2017): https://www.washingtonpost.com/world/middle-east/isis-is-near-defeat-in-iraq-now-comes-the-hard-part/2017/09/13/68b1f742-8d9e-11e7-9c53-6a169beb0953_story.html?utm_term=.00a588610628

World Bank 10/2017. Republic of Iraq. Osoitteessa (1.12.2017): <http://pubdocs.worldbank.org/en/557071507054520670/MEM-Oct2017-Iraq-ENG.pdf>

World Bank 31.10.2017. \$400 Million for the Reconstruction of Mosul and Newly Liberated Areas in Iraq. Osoitteessa (1.12.2017): <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2017/10/31/400-million-for-the-reconstruction-of-mosul-and-newly-liberated-areas-in-iraq>